

USAID
ОТ АМЕРИКАНСКОГО НАРОДА

ABA[®]
AMERICAN BAR ASSOCIATION
Rule of Law Initiative

**РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ
ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ
В КАЗАХСТАНЕ**
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ

Нур-Султан, 2022 г.

РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ В КАЗАХСТАНЕ. ПРАКТИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ – Нур-Султан, 2022 – 68с.

Программа по верховенству права в Казахстане реализуется Американской ассоциацией юристов Инициатива Верховенства Права (ABA ROLI) при поддержке Агентства США по международному развитию (USAID).

Данная публикация разработана и издана при поддержке Агентства США по международному развитию (USAID).

Автор несет ответственность за содержание материала, которое не обязательно отражает позицию USAID, ABA ROLI или Правительства США.

СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ	4
Раздел 1. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ.....	6
Уровень участия.....	6
Цель	8
Задачи	9
Раздел 2. ПРИНЦИПЫ И ФУНКЦИОНАЛ.....	13
Принципы деятельности.....	13
Ключевые функции.....	14
Продукты деятельности ОС.....	21
Раздел 3. МЕХАНИЗМЫ И ФОРМЫ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ...	22
Механизмы.....	22
Доступ к информации и Подача запросов	23
Подача индивидуальных или коллективных обращений граждан и Подача запросов	28
Участие членов ОС и субъектов общественного контроля в заседаниях коллегиальных органов государственного органа и Включение в состав государственных комиссий членов общественных советов	32
Формы общественного контроля	32
Общественный мониторинг	34
Общественное слушание	40
Общественная экспертиза	48
Заслушивание отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора	54
Раздел 4. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С КЛЮЧЕВЫМИ СТОРОНАМИ.....	58

ВВЕДЕНИЕ

Общественные советы (далее – ОС), как форма общественного участия активно функционируют в Республике Казахстан с начала 2016 года. Законом «Об общественных советах» (далее – Закон) во всех государственных органах и квазигосударственных учреждениях внедрен институт общественных советов, в которых представители гражданского общества должны составлять не менее двух третей от общего числа членов¹. ОС призваны обеспечить участие граждан в принятии решений с целью влиять на разработку политики и законов, которые затрагивают их интересы, или публичные интересы.

Настоящее практическое пособие призвано разъяснить членам ОС всех уровней основные задачи и функции ОС согласно Закону, и алгоритмы их реализации на практике с пошаговыми инструкциями и советами по наиболее эффективному использованию всего функционала ОС.

Пособие предназначено для повседневного использования избранными/действующими членами ОС всех уровней, созданных при государственных органах и субъектах квазигосударственного сектора.

В рамках пособия рассмотрены:

- цели и задачи ОС;
- формы общественного контроля и даны пошаговые инструкции и рекомендации по реализации общественного контроля общественными советами;
- инструкции и рекомендации по улучшению взаимодействия общественных советов с гражданским обществом и работе с обращениями граждан с целью защиты их интересов при принятии решений;

¹ Закон Республики Казахстан от 2 ноября 2015 года № 383-V «Об общественных советах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092&pos=3;-108#pos=3;-108

- использование современных цифровых технологий для повышения прозрачности деятельности и коммуникаций общественных советов;
- даны общие рекомендации по повышению потенциала членов общественных советов.

Авторы пособия выражают надежду, что его материал окажется полезным не только членам ОС, но и представителям гражданского общества, активистам и гражданам для общего понимания вопросов функционирования ОС и потенциала этой формы общественного участия в Казахстане.

Раздел 1.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ

УРОВЕНЬ УЧАСТИЯ

Прежде всего кандидаты в члены ОС и избранные члены ОС, граждане, активисты и представители гражданского общества должны понимать, какое место такая форма, как ОС занимает в иерархии уровней участия граждан в процессе принятия решений. Это понимание на начальном этапе создаст правильный фундамент в восприятии роли, потенциала и функционала ОС и его возможностей.

Кодекс рекомендуемой практики гражданского участия в процессе принятия решений² является признанным и проверенным инструментом и выделяет 4 уровня участия:

Рисунок 1. Уровни гражданского участия

Чтобы определить место ОС в этой системе уровней важно понимать ключевые признаки (индикаторы), которые позволяют нам правильно идентифицировать место ОС.

² Кодекс рекомендуемой практики гражданского участия в процессе принятия решений. Принят Конференцией МНПО Совета Европы на заседании 1 октября 2009 г.

ИНФОРМИ- РОВАНИЕ	<p>самый низкий уровень участия; одностороннее информирование со стороны государственных органов; взаимодействие и вовлеченность гражданского общества не предполагается.</p>
КОНСУЛЬ- ТАЦИИ	<p>информирование общественности; обращение со стороны государственных органов к представителям гражданского сектора за обратной связью (комментариями, рекомендациями); инициатива и темы исходят от государственного сектора в одностороннем порядке.</p>
ДИАЛОГ	<p>Более демократичный уровень участия, поскольку инициатива может исходить от любой стороны. Широкий диалог: двустороннее общение, построенное на взаимных интересах и потенциально общих задачах для обеспечения регулярного обмена мнениями; имеет широкую повестку не обязательно связан с конкретными инициативами.</p> <p>Диалог в духе сотрудничества: построен на взаимных интересах в отношении конкретного развития политики; как правило, приводит к выдвиганию совместной рекомендации, стратегии или законодательства; имеет больший потенциал, чем широкий диалог; совместные, зачастую частые и регулярные, встречи для разработки ключевых политических стратегий; часто приводит к согласованным итогам; важнейшее значение играет при определении повестки дня, подготовке и пересмотре.</p>
ПАРТНЕР- СТВО	<p>является самым высоким и эффективным уровнем участия. характеризуется взаимной ответственностью на всех этапах процесса принятия решений, сохранением независимости неправительственного сектора, делегированием некоторых задач неправительственному сектору; создание органов для принятия решений, включая при распределении финансовых средств.</p>

Рисунок 2. Индикаторы уровней общественного участия

К уровню **Информирование** в Казахстане относится такая форма общественного участия, как Доступ к информации.

К уровню **Консультации** относятся такие формы, как *Порталы «Открытые НПА», «Открытые бюджеты», «Открытый диалог» и Обращения граждан в рамках административных процедур.*

Такая форма, как **Диалог** относится к среднему уровню участия. Эта форма является более демократичным уровнем участия, нежели информация и консультации, поскольку инициатива взаимодействия может исходить от любой стороны. Ос в Казахстане можно отнести к Широкому диалогу поскольку инициатива взаимодействия сторон может исходить, как от государственного органа при котором создан ОС (или квазигосударственной структуры), так и от членов ОС. К Широкому диалогу в Казахстане относятся такие формы общественного участия, как Общественные слушания, Общественные советы, Консультативно-совещательные органы при государственных органах, Общественные наблюдательные комиссии, Национальные превентивный механизм и Парламентские слушания.

В тоже время важно понимать, что в деятельности ОС в рамках Закона существует ряд ограничений, которые не позволяет нам отнести ОС к таким формам, как **Диалог в духе сотрудничества** (например, Национальный Курултай или ранее НСОД) и **Партнерство (например, Инициатива прозрачности добывающих отраслей)**.

ЦЕЛЬ

Пункт 1 ст. 16 Закона указывает, что общественный контроль осуществляется ОС в целях расширения возможности гражданского общества участвовать в процессе принятия решений государственными органами, субъектами квазигосударственного сектора.

Таким образом, целью общественного контроля фактически является обеспечение участия каждого в принятии государствен-

<https://rm.coe.int/16802eedd4> Стр. 8-9.

ных решений или управленческих решений в тех случаях, когда речь идет о квазигосударственном секторе.

Надо отметить, что согласно Конституции РК граждане Республики Казахстан имеют право участвовать в управлении делами государства непосредственно и через своих представителей³.

Фактически ОС имеет миссию выразителя голоса общественности и обеспечения прозрачности работы государственных органов с целью повышения эффективности их работы. В случае с Казахстаном законодатели пошли дальше и расширили возможность участия в процессе принятия решений в субъектах квазигосударственного сектора.

«Существование и деятельность ОС будет отвечать интересам общественности только в случае, если эта общественность будет получать дополнительную пользу от деятельности этих советов. ОС должны быть своеобразным форпостом общественности, через который, действуя в непосредственной близости к власти и в тесном контакте с ней, можно обеспечить наиболее оперативное и конструктивное решение неотложных вопросов социального управления»⁴.

ЗАДАЧИ

Три задачи ОС предусмотрены пунктом 2 ст. 3 Закона. Однако Закон содержит также и потенциальные задачи, которые исходят из смысла Закона, но не имеют четкой формы в Законе. Эти потенциальные задачи были выделены национальными экспертами в 2016 году и исходят из сути общественного участия выраженного в форме ОС⁵.

³ Часть 1 ст. 33 Конституции Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 08.06.2022 г.). URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005029&pos=310;-59#pos=310;-59

⁴ Принципы работы общественных советов. Публикация ОФ «Центр исследования правовой политики». 2016 г. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCIPY-RABOTY-OVSHHESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 1.

⁵ Принципы работы общественных советов. Публикация ОФ «Центр исследования правовой политики». 2016 г. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCIPY-RABOTY-OVSHHESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 5.

Задачи ОС (пункт 2 ст. 3 Закона)

- представление интересов гражданского общества и учет мнения общественности при обсуждении и принятии решений на республиканском и местном уровнях;
- развитие взаимодействия центральных исполнительных органов и органов местного государственного управления и самоуправления, а также субъектов квазигосударственного сектора с гражданским обществом;
- организация общественного контроля и обеспечение прозрачности деятельности центральных исполнительных органов и органов местного государственного управления и самоуправления, а также субъектов квазигосударственного сектора.

Потенциальные задачи ОС

- создание условий для реализации гражданами конституционного права на участие в управлении государственными делами;
- осуществление общественного контроля за деятельностью органов власти;
- содействие учету органами власти общественного мнения при формировании и реализации государственной политики.

Третьей задачей, предусмотренной п.2 ст. 3 Закона, является организация общественного контроля и обеспечение прозрачности деятельности центральных исполнительных органов и органов местного государственного управления и самоуправления, а также субъектов квазигосударственного сектора. Из этой задачи проистекают цели и задачи ОС в области общественного контроля.

Цель ОС в области общественного контроля (п.1 ст. 16 Закона)	Задачи ОС в области общественного контроля (п.2 ст. 16 Закона)
Общественный контроль осуществляется Общественным советом в целях расширения возможности гражданского общества участвовать в процессе принятия. решений государственными органами, субъектами квазигосударственного сектора	1. Повышение эффективности, открытости и прозрачности деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и субъектов квазигосударственного сектора.
	2. Реализация гражданских инициатив, направленных на защиту общественных интересов.
	3. Повышение уровня доверия граждан к деятельности государства и его органов, органов местного самоуправления, субъектов квазигосударственного сектора, обеспечение обратной связи между обществом и государством, предупреждение и разрешение социальных конфликтов.
	4. Вовлечение населения в процесс противодействия коррупции.

Таблица 1. Цели и задачи ОС в области общественного контроля

Задача ОС вторая в области общественного контроля предусматривает реализацию гражданских инициатив, направленных на защиту общественных интересов. Вы также можете найти упоминание общественного интереса в п. 1 ст. 17, п. 2 - 3 ст. 18, п. 2 ст. 20, пп. 1 п. 5 ст. 20 Закона.

По поводу общественного интереса в качестве задачи для ОС высказался известный профессор Александер Балнкенагел, который указывает на то, что «В демократическом государстве законы, принятые Парламентом, всегда являются выражением и конкретизацией общественного интереса в форме закона. Другими словами, если государственный орган соблюдает в своих действиях законы и правопорядок, то никакого нарушения общественного интереса и никакого (незаконного) ущемления прав и законных интересов граждан не может быть по определению: общественный интерес не стоит над законами, но воплощается в

законах. Это значит, что в тех случаях, когда объект общественного контроля осуществляет свою деятельность не нарушая законы, ни о каком нарушении общественного интереса речи быть не может: категория общественного интереса в таких случаях является лишней! Общественный интерес имеет значение там, где законы еще не приняты, где идет общественная и государственная дискуссия, как лучше решать некую новую проблему, по поводу которой только формируется общественное мнение и общественный консенсус. В таком случае представители гражданского общества могут критиковать данный проект или конкретные планы правительства или законодателя, утверждая, что они не соответствуют общественному интересу. Однако, это будет одна позиция в общественном поиске правильного решения данной проблемы. С обязательной силой для всех, общественный интерес может быть установлен только теми государственными органами, которые для этого демократически легитимированы, т. е. Парламентом (и Президентом в рамках его по отношению с Парламентом более ограниченных полномочий)⁶.

Таким образом, ОС может осуществлять общественный контроль, направленный на защиту общественного интереса в рамках участия в законотворческом процессе и иных форм общественного участия, предусмотренных Законом. Подробнее об этом изложено в следующих разделах Пособия.

Законодатель в тоже время воздержался от дачи понятия общественного интереса. Вы также не найдете это понятие в иных законах Республики Казахстан.⁷ Тем не менее, мы предлагаем в качестве общественного интереса рассматривать следующее понятие:

Общественный интерес - интерес сообщества или усредненно-го представителя этого сообщества, связанный с обеспечением его благополучия, стабильности и устойчивого развития.

⁶ Заключение о законопроекте Республики Казахстан «Об Общественных советах». Центр исследования правовой политики. URL: https://iprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/Zaklyuchenie-po-obshhestvennym-sovetam-_LPRC_.pdf Стр. 6.

⁷ На момент составления Пособия в июне 2022 года.

Раздел 2.

ПРИНЦИПЫ И ФУНКЦИОНАЛ

ПРИНЦИПЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Закон в ст. 4 выделяет 5 ключевых принципов деятельности. Суть этих принципов не раскрывается в Законе поэтому мы выделили ряд индикаторов, которые

Принцип	Индикаторы
1) независимость	<ul style="list-style-type: none">• ОС не является частью государственного органа (квазигосударственной структуры). Государственный орган или квазигосударственная структура лишь обеспечивает организационное обеспечение деятельности ОС.• Государственный орган не влияет на решения ОС.
2) деятельность членов ОС на общественных началах	<ul style="list-style-type: none">• Деятельность членов ОС не оплачивается.
3) автономность	<ul style="list-style-type: none">• ОС создается при центральном или местном органе власти (или квазигосударственной структуре), но обладает функциональной независимостью.
4) самостоятельность	<ul style="list-style-type: none">• ОС подотчётен обществу и не подотчётен государственному органу (квази структуре) при котором создан.
5) публичность	<ul style="list-style-type: none">• Общественный совет должен информировать население о:• результатах его взаимодействия с гражданским обществом и государственными органами, а также субъектами квазигосударственного сектора;• составе Общественного совета;

	<ul style="list-style-type: none"> • повестке дня заседаний; • принятых решениях; • других вопросах, имеющих общественную значимость. • Информация должна публиковаться в средствах массовой информации и (или) размещаться на соответствующих интернет-ресурсах⁸. • В своей деятельности Общественный совет и его члены обязаны не реже двух раз в год информировать население о деятельности Общественного совета через средства массовой информации и (или) интернет-ресурсы⁹. • В отношении информирования о деятельности общественного совета в конкретных формах общественного контроля есть ряд ограничений, которые существуют, как в законодательстве, так и в правоприменительной практике (например, Общественные слушания).
--	---

Таблица 2. Принципы деятельности ОС

КЛЮЧЕВЫЕ ФУНКЦИИ

Условно функции ОС разделяются на 3 ключевых направления:

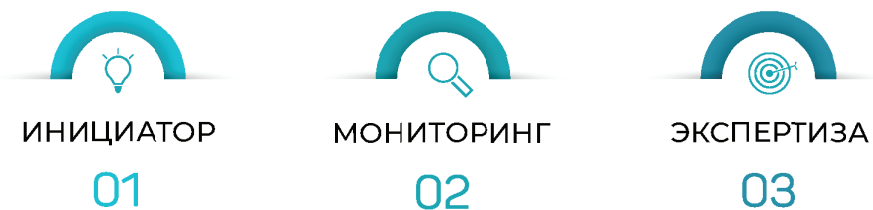

Рисунок 4. Социальные функции ОС

⁸ Статья 14 Закона.

⁹ Пп. 3 п. 2 ст. 7 Закона

Суть этих функций сводится к следующему:

Функция	Суть	Соответствующие полномочия предусмотренные Законом
<p>Экспертиза Функция общественной экспертизы</p>	<p>Общество и государство получает независимую и объективную оценку инициативам и деятельности государственных органов и квазигосударственных структур.</p>	<p>Полномочия общественных советов, образуемых министерствами, органами, непосредственно подчиненными и подотчетными Президенту Республики Казахстан, а также органами местного государственного управления:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обсуждение проектов бюджетных программ администратора бюджетных программ, проектов стратегических планов или программ развития территорий, проектов государственных программ, планов мероприятий по охране окружающей среды (пп. 1 п. 1 ст. 5 Закона); • участие в разработке и обсуждении проектов нормативных правовых актов, касающихся прав, свобод и обязанностей граждан, в соответствии с Законом Республики Казахстан «О правовых актах», за исключением проектов нормативных правовых актов центральных и местных исполнительных органов, а также акимов, предусматривающих принятие решений об установлении (отмене) карантинной зоны с введением карантинного режима на соответствующей территории, установлении (снятии) карантина и (или) ограничительных мероприятий в случаях, предусмотренных законодательством Республики Казахстан в области ветеринарии, а также объявление чрезвычайной ситуации природного и техногенного характера (пп. 5 п.1. ст.5 Закона);

		<ul style="list-style-type: none"> • рассмотрение проекта решения местного исполнительного органа о создании индустриальной зоны регионального значения в соответствии с Законом Республики Казахстан «О специальных экономических и индустриальных зонах» (пп.12 п.1. ст.5 Закона); • По итогам исполнения полномочий, предусмотренных подпунктами 2), 3), 4), 4-1), 6), 7), 8) и 13) пункта 1 ст. 5 Закона, ОС вносит рекомендации в соответствующий государственный орган, который в течение месяца, а по подпункту 1) - в течение десяти рабочих дней принимает предусмотренные законодательством Республики Казахстан решения и (или) дает мотивированный ответ, подписываемый первым руководителем соответствующего государственного органа либо лицом, его замещающим (п. 2 ст. 5 Закона). <p>Полномочия общественных советов, образуемых субъектами квазигосударственного сектора:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обсуждение проектов планов развития национальных управляющих холдингов, национальных холдингов и национальных компаний и планов мероприятий (пп.1 п.1. ст.5-1 Закона); • разработка и внесение в государственные органы предложений по совершенствованию законодательства Республики Казахстан (пп.4 п.1. ст.5-1 Закона);
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> По итогам исполнения полномочий, предусмотренных подпунктами 2), 3) и 7) пункта 1 статьи 5-1 Закона, Общественный совет вносит рекомендации в соответствующий субъект квазигосударственного сектора, который в течение месяца, а по подпункту 1) - в течение десяти рабочих дней дает мотивированный ответ, подписываемый первым руководителем соответствующего субъекта квазигосударственного сектора либо лицом, его замещающим (п. 2 ст. 5-1 Закона).
<p>Мониторинг Функция социального дежурства</p>	<p>Общество получает достоверную и независимую информацию о качестве деятельности государственного органа или субъекта квазигоссектора, их бюджетных и законодательных инициатив.</p> <p>ОС выполняет роль монитора и вносит рекомендации направленные на соблюдение общественного интереса. Благодаря деятельности ОС в органах власти более</p>	<p>Полномочия общественных советов, образуемых министерствами, органами, непосредственно подчиненными и подотчетными Президенту Республики Казахстан, а также органами местного государственного управления:</p> <ul style="list-style-type: none"> обсуждение выполнения бюджетных программ администратора бюджетных программ, стратегических планов или программ развития территорий, государственных программ (пп. 2 п. 1 ст. 5 Закона);

	<p>полно представлены и учтены интересы различных категорий граждан</p>	<ul style="list-style-type: none"> • обсуждение отчетов исполнительных органов о достижении целевых индикаторов (пп. 3 п. 1 ст. 5 Закона); • обсуждение отчетов администратора бюджетных программ о реализации бюджетных программ, об исполнении планов поступлений и расходов денег от реализации товаров (работ, услуг), о поступлении и расходовании денег от благотворительности (пп. 4 п. 1 ст. 5 Закона); • обсуждение отчетов о результатах мониторинга реализации планов развития государственных предприятий, контролируемых государством акционерных обществ и товариществ с ограниченной ответственностью, за исключением субъектов квазигосударственного сектора (пп. 4-1 п. 1 ст. 5 Закона); • рассмотрение обращений физических и юридических лиц по общественно значимым вопросам соответствующей сферы деятельности государственного органа или региона, в том числе по вопросам совершенствования государственного управления и организации прозрачной работы государственного аппарата, включая соблюдение норм служебной этики государственных служащих, в соответствии с Типовым положением об Общественном совете (пп. 6 п. 1 ст. 5 Закона); • участие в работе органов местного государственного управления по вопросам регулирования земельных отношений в соответствии с земельным законодательством Республики Казахстан (пп. 11 п. 1 ст. 5 Закона);
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • осуществление общественного контроля в формах, предусмотренных настоящим Законом (пп. 8 п. 1 ст. 5 Закона и Глава 4 Закона); • заслушивание на местном уровне информации руководителей правоохранительных органов в пределах соответствующей административно-территориальной единицы по вопросам обеспечения законности и соблюдения прав и свобод человека и гражданина, за исключением сведений, составляющих государственные секреты либо иную охраняемую законами Республики Казахстан тайну (пп. 13 п. 1 ст. 5 Закона); <p>Полномочия общественных советов, образуемых субъектами квазигосударственного сектора:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обсуждение отчетов и мониторинга реализации планов развития национальных управляющих холдингов, национальных холдингов и национальных компаний и планов мероприятий (пп. 2 п. 1 ст. 5-1 Закона); • обсуждение результатов финансово-хозяйственной деятельности (пп. 3 п. 1 ст. 5-1 Закона); • осуществление общественного контроля в формах, предусмотренных настоящим Законом (пп. 7 п. 1 ст. 5-1 и Глава 4 Закона).
<p>Инициатива Функция социального иницииро- вания</p>	<p>Обществен- ность через ОС может оперативно иницииро- вать принятие нового акта или внесения</p>	<p>Полномочия общественных советов, образуемых министерствами, органами, непосредственно подчиненными и подотчетными Президенту Республики Казахстан, а также органами местного государственного управления:</p>

	<p>полезных изменений в уже действующие государственные решения по общественно значимым вопросам.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • разработка и внесение в государственные органы предложений по совершенствованию законодательства Республики Казахстан (пп. 7 п. 1 ст. 5 Закона); • создание комиссий по направлению деятельности (пп. 10 п. 1 ст. 5 Закона); • по итогам исполнения полномочий, предусмотренных подпунктами 2), 3), 4), 4-1), 6), 7), 8) и 13) пункта 1 ст. 5 Закона, ОС вносит рекомендации в соответствующий государственный орган, который в течение месяца, а по подпункту 1) - в течение десяти рабочих дней принимает предусмотренные законодательством Республики Казахстан решения и (или) дает мотивированный ответ, подписываемый первым руководителем соответствующего государственного органа либо лицом, его замещающим (п. 2 ст. 5 Закона). <p>Полномочия общественных советов, образуемых субъектами квазигосударственного сектора:</p> <ul style="list-style-type: none"> • создание комиссий по направлениям деятельности (пп. 5 п. 1 ст. 5-1 Закона); • по итогам исполнения полномочий, предусмотренных подпунктами 2), 3) и 7) пункта 1 статьи 5-1 Закона, Общественный совет вносит рекомендации в соответствующий субъект квазигосударственного сектора, который в течение месяца, а по подпункту 1) - в течение десяти рабочих дней дает мотивированный ответ, подписываемый первым руководителем соответствующего субъекта квазигосударственного сектора либо лицом, его замещающим (п. 2 ст. 5-1 Закона).
--	--	---

Таблица 3. Функции и полномочия ОС

ПРОДУКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОС

Исходя из ключевых функций выделяют следующие продукты деятельности ОС:

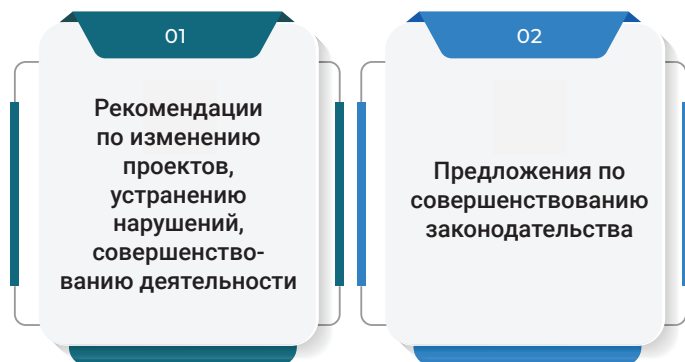

Рисунок 5. Продукты деятельности ОС.

Оба вида продуктов/результатов деятельности ОС имеют высокую ценность для общества и характеризуются следующим:

Рисунок 6. Ценность продуктов/результатов деятельности ОС.

Раздел 3.

МЕХАНИЗМЫ И ФОРМЫ

ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ

Под общественным контролем Закон понимает деятельность субъектов общественного контроля, осуществляемая в формах общественного мониторинга, общественного слушания, общественной экспертизы и заслушивания отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора, направленная на защиту общественных интересов (п. 1 ст. 17 Закона).

МЕХАНИЗМЫ

ОС имеет в своем распоряжении несколько механизмов обеспечивающих качественную реализацию полномочий ОС и продвижение общественного интереса. Механизмы перечислены в ст. 19 Закона:

Рисунок 7. Механизмы осуществления общественного контроля
Остановимся на некоторых из этих механизмов.

ДОСТУП К ИНФОРМАЦИИ¹⁰ И ПОДАЧА ЗАПРОСОВ

Доступ к информации является общедоступным для граждан и юридических лиц механизмом для сбора информации, находящейся в распоряжении государственных органов для использования в дальнейшей общественной деятельности. Результаты доступа к информации могут быть использованы ОС, например, для подготовки продуктов деятельности ОС (рекомендации, предложения) и/или проведения такой формы общественного контроля, как общественный мониторинг.

Чем руководствоваться?

- Закон Республики Казахстан «О доступе к информации»;¹¹
- Указ Президента РК «О проведении отчетных встреч с населением руководителей центральных исполнительных органов, акимов, ректоров национальных высших учебных заведений»;¹²
- Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 октября 2021 года № 774 «Об утверждении единого перечня открытых данных государственных органов, размещаемых на интернет-портале открытых данных».¹³

¹⁰ При составлении параграфа использован материал «Рекомендации для эффективного гражданского участия в процессе принятия решений в Казахстане», разработанный ОФ «Қадір-қасиет» при поддержке USAID. URL: https://kkassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf Стр. 5-12

¹¹ Закон Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года № 401-V «О доступе к информации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39415981&pos=499;-33#pos=499;-33

¹² Указ Президента Республики Казахстан от 5 февраля 2016 года № 190 «О проведении отчетных встреч с населением руководителей центральных исполнительных органов, акимов, ректоров национальных высших учебных заведений» (с изменениями по состоянию на 07.09.2020 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39770633

¹³ Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 октября 2021 года № 774 «Об утверждении единого перечня открытых данных государственных органов, размещаемых на интернет-портале открытых данных». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39774337&pos=5;-108#pos=5;-108

- Приказ Министра информации и общественного развития РК «Об утверждении Правил работы на интернет-портале открытого диалога»;¹⁴
- Приказ Министра цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности РК «Об утверждении Правил информационного наполнения интернет-ресурсов государственных органов и требований к их содержанию»;¹⁵
- Приказ и.о. Министра по инвестициям и развитию РК «Об утверждении требований к содержанию, ведению и информационному наполнению электронными информационными ресурсами веб-портала «электронного правительства»;¹⁶
- Приказ Министра информации и общественного развития РК «Об утверждении Правил размещения информации на интернет-портале открытых данных»;¹⁷
- Приказ Министра информации и коммуникаций Республики Казахстан от 29 сентября 2016 года № 180 «О некоторых вопросах Комиссии по вопросам доступа к информации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 25.02.2019 г.)¹⁸
- Распоряжение Премьер-Министра РК «О мерах по реализации законов Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года «О

¹⁴ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 28 апреля 2021 года № 145 «Об утверждении Правил работы на интернет-портале открытого диалога». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37088117

¹⁵ Приказ Министра цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности Республики Казахстан от 2 апреля 2021 года № 114/НК «Об утверждении Правил информационного наполнения интернет-ресурсов государственных органов и требований к их содержанию». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38745143

¹⁶ Приказ и.о. Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан от 26 января 2016 года № 74 «Об утверждении требований к содержанию, ведению и информационному наполнению электронными информационными ресурсами веб-портала «электронного правительства». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32500707#sub_id=100

¹⁷ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 28 апреля 2021 года № 144 «Об утверждении Правил размещения информации на интернет-портале открытых данных». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34201067

¹⁸ Приказ Министра информации и коммуникаций Республики Казахстан от 29 сентября 2016 года № 180 «О некоторых вопросах Комиссии по вопросам доступа к информации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 25.02.2019 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32212235

доступе к информации» и «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам доступа к информации»;¹⁹

- Письмо Заместителя Премьер-Министра Республики Казахстан от 7 декабря 2021 года № 21-10/6925 дз;²⁰
- Методические рекомендации для уполномоченных лиц (подразделений) по вопросам доступа к информации в государственных органах;²¹
- Иные законодательные акты.

Как пользоваться?

- Руководствоваться Законом РК «О доступе к информации», который содержит подробное описание процедур возможностей и ограничений.
- Изучить «Закон о доступе к информации в вопросах и ответах. Практическое руководство для пользователей»²² и Онлайн курс «Доступ к информации в Казахстане от А до Я».²³
- Для упрощения процедур пользоваться возможностью подачи запросов в электронном виде. Это позволит вам направить

¹⁹ Распоряжение Премьер-Министра Республики Казахстан от 18 декабря 2015 года № 142-р О мерах по реализации законов Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года «О доступе к информации» и «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам доступа к информации». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38141676

²⁰ Письмо Заместителя Премьер-Министра Республики Казахстан от 7 декабря 2021 года № 21-10/6925 дз. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34839543&pos=6;-108#pos=6;-108

²¹ Методические рекомендации для уполномоченных лиц (подразделений) по вопросам доступа к информации в государственных органах (Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан, 2021). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38142540

²² «Закон о доступе к информации в вопросах и ответах. Практическое руководство для пользователей» смотреть здесь: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/05/Rukovodstvo-dlya-polzovatelya.pdf> Данная публикация от 2016 года. В связи с этим просим при изучении опираться на последние изменения в Законе РК «О доступе к информации» и актуальные процедуры на портале Электронного правительства.

²³ Онлайн курс «Доступ к информации в Казахстане от А до Я» смотреть здесь: <http://info-dostup.kz/>

запрос в максимально короткие сроки, отследить движение запроса и гарантированно получить ответ от государственного органа. Поскольку ОС не имеет собственной Электронной цифровой подписи (далее – ЭЦП) мы рекомендуем направлять запросы от имени Председателя ОС или членов ОС имеющих ЭЦП.

- При подаче запросов обязательно указать, что информация запрашивается в рамках Закона РК «О доступе к информации».

Ресурсы для использования:

- Портал [Электронное правительство](#)²⁴
- Порталы [Открытое правительство](#)²⁵, [Открытый диалог](#)²⁶, [Открытые НПА](#)²⁷, [Открытые бюджеты](#)²⁸, [Открытые данные](#)²⁹, [Оценка эффективности государственных органов](#)³⁰
- Сайты и другие порталы государственных органов

²⁴ <https://egov.kz/cms/ru>

²⁵ <https://open.egov.kz/>

²⁶ <https://dialog.egov.kz/>

²⁷ <https://legalacts.egov.kz/>

²⁸ <https://budget.egov.kz/>

²⁹ <https://data.egov.kz/>

³⁰ <https://evaluation.egov.kz/>

Какие способы в распоряжении?

Способ	Возможности
Самостоятельный сбор информации в открытых источниках	Посредством: <ul style="list-style-type: none"> • ознакомления с информацией, размещенной в помещениях, занимаемых обладателями информации, и в иных отведенных для этих целей местах; • ознакомления с информацией, размещенной в средствах массовой информации; • ознакомления с информацией, размещенной на интернет-ресурсе обладателя информации; • ознакомления с информацией, размещенной на соответствующих компонентах веб-портала «электронного правительства» (Например, «Открытые бюджеты», «Открытые НПА», «Открытые данные»);
Сбор информации на публичных заседаниях и отчетах	<ul style="list-style-type: none"> • государственные органы обязаны обеспечить доступ на заседания коллегий государственных органов в соответствии с законодательством Республики Казахстан; • государственные органы обязаны обеспечить онлайн-трансляцию открытых заседаний Палат Парламента Республики Казахстан, в том числе совместных, местных представительных органов области, города республиканского значения, столицы и коллегий государственных органов, проводимых по итогам года, на интернет-ресурсах; • государственные органы обязаны обеспечить условия для заслушивания и обсуждения отчетов руководителей центральных исполнительных органов (за исключением министерств обороны, иностранных дел Республики Казахстан), акимов и руководителей национальных высших учебных заведений.
Сбор информации посредством коммуникаций с госорганами	Посредством: <ul style="list-style-type: none"> • направления запроса о предоставлении информации.
Сбор информации иными способами	<ul style="list-style-type: none"> • не запрещенными законодательством Республики Казахстан

Таблица 4. Способы сбора информации

ПОДАЧА ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ИЛИ КОЛЛЕКТИВНЫХ ОБРАЩЕНИЙ ГРАЖДАН³¹ И ПОДАЧА ЗАПРОСОВ

Для продвижения общественного интереса часто необходимо использовать ответы государственных органов. ОС могут использовать обращения в своей работе направляя индивидуальные обращения от членов ОС или коллективное от имени всего ОС.

Чем руководствоваться?

- Административный процедурно-процессуальный кодекс Республики Казахстан (далее – АППК);³²
- Закон Республики Казахстан «О доступе к информации»;³³
- Закон Республики Казахстан «О правовых актах»;³⁴
- Закон Республики Казахстан «О средствах массовой информации»;³⁵
- Приказ Генерального Прокурора РК «Об утверждении Правил регистрации, учета обращений, поступающих в государственные органы, органы местного самоуправления, юридические лица со стопроцентным участием государства, а также ведения информационной аналитической системы

³¹ При составлении параграфа использован материал «Рекомендации для эффективного гражданского участия в процессе принятия решений в Казахстане», разработанный ОФ «Қадір-қасиет» при поддержке USAID. URL: https://kkassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf Стр. 5-12

³² Кодекс Республики Казахстан от 29 июня 2020 года № 350-VI «Административный процедурно-процессуальный кодекс Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 29.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=35132264#sub_id=0

³³ Закон Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года № 401-V «О доступе к информации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39415981&pos=499;-33#pos=499;-33

³⁴ Закон Республики Казахстан от 6 апреля 2016 года № 480-V «О правовых актах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 12.01.2022 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37312788

³⁵ Закон Республики Казахстан от 23 июля 1999 года № 451-I «О средствах массовой информации» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.11.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013966

«Электронные обращения»;³⁶

- Иные законодательные акты.

Как пользоваться?

- Информация о способах подачи обращений в государственные органы размещена в открытом доступе на порталах Egov³⁷ и Открытое правительство³⁸.
- Для подачи обращения в электронном виде на порталах требуется авторизация. Для авторизации на портале Вы должны быть зарегистрированы на веб-портале «электронного правительства» egov.kz.
- Обращения могут быть поданы, как физическим, так и юридическими лицами.
- На порталах имеется инструкция по работе на портале. Функционирует служба поддержки. Можно обратиться в единый контактный центр на номер 1414. Интерфейс порталов не сложный.
- Вне зависимости от подачи формы обращения – нарочно или в электронном виде получатели услуги информируются о регистрации обращения и направлении ответа на обращение по СМС. В случае подачи электронного обращения через портал «Открытый диалог» и раздел «Электронные обращения» статус обращения, прогресс и результат отображаются в качестве входящих сообщений в личном кабинете пользователя портала Egov.
- Поскольку есть широкий выбор в способах и формах подачи обращений мы рекомендуем в первую очередь руководствоваться АППК РК, который содержит детальные правила по подаче обращений.

³⁶ Приказ Генерального Прокурора Республики Казахстан «Об утверждении Правил регистрации, учета обращений, поступающих в государственные органы, органы местного самоуправления, юридические лица со стопроцентным участием государства, а также ведения информационной аналитической системы «Электронные обращения» от 19 мая 2021 года № 70. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022768/history>

³⁷ Подробнее смотрите здесь: https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

³⁸ Подробнее смотрите здесь: <https://dialog.egov.kz/application/help>

Рекомендуется воспользоваться:

- [Инструкцией по использованию портала «Открытый диалог»](#),³⁹
- [Инструкцией по использованию раздела Egov «Электронные обращения»](#),⁴⁰
- [Рекомендациями по использованию E-otinish](#),⁴¹
- [Функцией проверки своего обращения в государственные органы на портале Qamqor](#).⁴²

Ресурсы для использования:

- Открытый диалог⁴³
- E-otinish⁴⁴
- Электронные обращения⁴⁵
- Функция проверки обращения в государственные органы на портале Qamqor⁴⁶

³⁹ Подробнее смотреть здесь: <https://dialog.egov.kz/application/help>

⁴⁰ Подробнее смотреть здесь: https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

⁴¹ Подробнее смотреть здесь: <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴² Подробнее смотреть здесь: <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/Services/Euol>

⁴³ <https://dialog.egov.kz/>

⁴⁴ <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴⁵ https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

⁴⁶ Подробнее смотреть здесь: <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/Services/Euol>

Какие способы в распоряжении?

Способ	Возможности
<p>Портал «Открытый диалог»⁴⁷</p>	<p>Посредством:</p> <ul style="list-style-type: none"> • подачи обращения через Блог-платформы руководителей государственных органов; • участия в интернет-конференциях; • прохождения опросов.
<p>Портал E-otinish⁴⁸</p>	<p>Посредством подачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • жалобы; • отклика; • заявления; • предложения; • запроса; • сообщения.
<p>Раздел «Электронные обращения»⁴⁹</p>	<p>Посредством подачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обращения в государственные органы и к субъектам квазигосударственного сектора; • обращения по уголовным делам; • обращения по гражданским делам; • обращения по делам об административных правонарушениях.
<p>Иные способы</p>	<p>Посредством:</p> <ul style="list-style-type: none"> • направления обращений на бумажном носителе путем направления в государственный орган посредством почты или передачи нарочно в канцелярии государственных органов; • подачи обращения на личном приеме в государственном органе.

Таблица 5. Способы подачи обращений

⁴⁷ <https://dialog.egov.kz/>

⁴⁸ <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴⁹ https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

УЧАСТИЕ ЧЛЕНОВ ОС И СУБЪЕКТОВ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ В ЗАСЕДАНИЯХ КОЛЛЕГИАЛЬНЫХ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОРГАНА И ВКЛЮЧЕНИЕ В СОСТАВ ГОСУДАРСТВЕННЫХ КОМИССИЙ ЧЛЕНОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ

Закон не дает нам четких инструкций по реализации этих механизмов осуществления общественного контроля. Полагаем, что решение этих вопросов носит индивидуальный характер и оформляется отдельными распоряжениями руководителей государственных органов.

ФОРМЫ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ

Общественный контроль является важной формой реализации демократии и представляет собой активный мониторинг гражданами за теми, кто от нашего имени и за счет наших налогов управляет страной на всех уровнях - от аула до столицы. Особенностью общественного контроля является то, что его результаты носят рекомендательный характер, вместе с тем их учет должен быть аргументирован органом власти.⁵⁰

Статья 18 Закона выделяет 4 ключевые формы общественного контроля, которые составляют основной арсенал ОС:

⁵⁰ Принципы работы общественных советов. Публикация ОФ «Центр исследования правовой политики». 2016 г. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCIPY-RABOTY-OBSHHESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 11.

Форма общественного контроля	Понятие формы
Общественный мониторинг	Процедура общественного контроля, представляющая собой наблюдение со стороны субъектов общественного контроля за деятельностью государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора (п. 1 ст. 18 Закона).
Общественное слушание	Процедура общественного контроля, осуществляемая посредством проведения собрания для публичного обсуждения вопросов, предусмотренных подпунктами 1), 5) и 6) пункта 1 статьи 5, подпунктом 1) пункта 1 статьи 5-1 Закона, а также общественно значимых решений государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора по вопросу их соответствия общественным интересам (п. 2 ст. 18 Закона).
Общественная экспертиза	Процедура общественного контроля, основанная на использовании субъектами общественного контроля специальных знаний и (или) опыта для исследования, анализа и оценки на предмет соблюдения общественных интересов по сохранению благоприятной для жизни и здоровья граждан окружающей среды, а также исключению факторов, оказывающих негативное воздействие на обеспечение безопасности физических лиц, населенных пунктов и производственных объектов (п. 3 ст. 18 Закона).
Заслушивание отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора	Публичное обсуждение на заседании Общественного совета результатов деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц по вопросам, предусмотренным подпунктами 2) и 3) пункта 1 статьи 5 Закона, субъектов квазигосударственного сектора по вопросам, предусмотренным подпунктами 2) и 3) пункта 1 статьи 5-1 Закона (п. 4 ст. 18 Закона).

Таблица 6. Формы общественного контроля

Рассмотрим каждую форму и применимые к ней алгоритмы действий.

Примечание: Пункт 3 ст. 17 Закона указывает на то, что субъектом общественного контроля являются общественные советы, а также некоммерческие организации, граждане по поручению общественных советов. Однако следует отметить, что такие формы общественного контроля/участия как общественный мониторинг, общественная экспертиза присущи не только ОС, но и в целом гражданам и гражданскому обществу (организации гражданского общества, инициативные группы, активисты, группы граждан и т.д.). «Суть общественного контроля лежит в его реализации независимыми от государства деятелями - физическими лицами и их ассоциациями и, конечно, свободными средствами массовой информации. Контроль со стороны общественности/гражданского общества – т. е. организованных ассоциаций/неправительственных организаций, спонтанно возникающих организаций без формальной структуры и индивидуумов – совершается на основе их основных прав и является осуществлением их основных прав, т. е. свободы ассоциации, свободы мнения, свободы получения информации, свободы средств массовой информации, права на участие в управлении делами государства и возможно, в зависимости от конкретной ситуации, еще других основных прав. К этому как субсидиарная гарантия «прицеплена» гарантия судебной защиты основных и субъективных прав независимыми судами.»⁵¹

ОБЩЕСТВЕННЫЙ МОНИТОРИНГ

Согласно п.1 ст. 18 Закона общественный мониторинг заключается в осуществлении постоянного (систематического) или временного наблюдения за результатами деятельности государственных органов субъектов квазигоссектора на предмет соответствия общественным интересам.

⁵¹ Заключение о законопроекте Республики Казахстан «Об Общественных советах». Центр исследования правовой политики. URL: https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/Zaklyuchenie-po-obshhestvennym-sovetam_LPRC_.pdf Стр. 2.

Мы бы хотели дать в дополнение еще одно определение передающее суть общественного мониторинга. По нашему мнению, общественный мониторинг тщательное и независимое измерение законченной деятельности, или деятельности, которая еще длится с целью определения степени достижения поставленных целей.

Цель общественного мониторинга выявление негативных последствий для граждан и ущемлений общественных интересов в результате (п. 2 ст. 20 Закона):

Рисунок 8. Области общественного мониторинга осуществляемого ОС

Чем руководствоваться?

- Закон Республики Казахстан «Об общественных советах»;⁵²
- Приказ Министра информации и общественного развития РК «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля»;⁵³
- Иные нормативно-правовые акты.

⁵² Закон Республики Казахстан от 2 ноября 2015 года № 383-V «Об общественных советах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁵³ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 26 февраля 2021 года № 73 «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

Как пользоваться?

Алгоритм проведения общественного мониторинга достаточно прост⁵⁴:

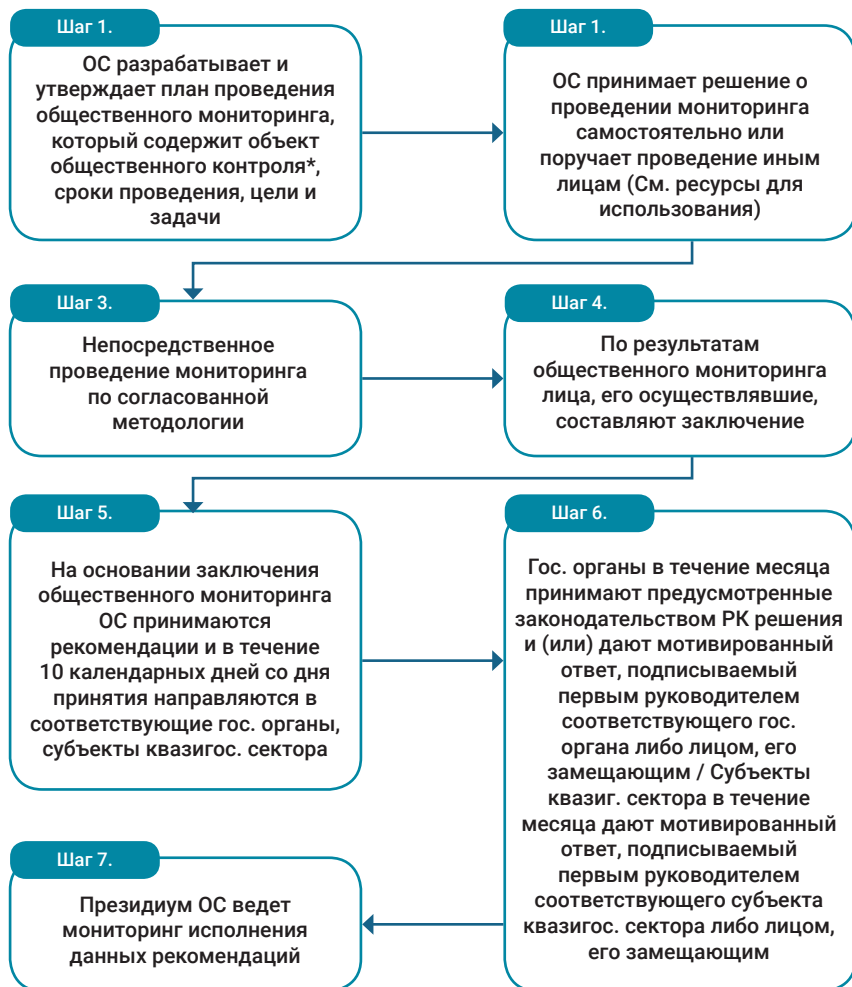

Рисунок 9. Алгоритм проведения общественного мониторинга

⁵⁴ Алгоритм построен на основе ст. 20 Закона и Параграфа 1 Правил организации и проведения общественного контроля. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

*** Объектом общественного контроля является деятельность государственных органов республиканского и местного уровней и их должностных лиц, а также деятельность субъектов квазигосударственного сектора (п. 2 ст. 17 Закона).**

Шаг 4 предусматривает, что по результатам общественного мониторинга лица, его осуществлявшие, составляют заключение. Заключение общественного мониторинга должно включать:

Рисунок 10. Элементы заключения о результатах общественного мониторинга

Ресурсы для использования:

- Некоммерческие организации;
- Эксперты гражданского общества;
- Граждане РК.

Общественный мониторинг осуществляется членами Общественного совета, а также представителями некоммерческих организаций и гражданами по поручению Общественного совета (п. 2 ст. 20 Закона).

Можно выделить следующие преимущества использования некоммерческих организаций/организаций гражданского общества (далее – ОГО) в рамках общественного мониторинга:

Ресурс	Преимущества
<p>Методический ресурс</p>	<p>Неправительственные организации по роду своей деятельности регулярно иницируют и проводят мониторинг государственных услуг, результатов деятельности государственных органов и государственных программ, государственных закупок и в целом использования средств налогоплательщиков. В связи с этим они могут выступать не только исполнителем поручения ОС, но и источником методических наработок и методологий наблюдения.</p>
<p>Физический ресурс</p>	<p>ОГО могут проводить общественный мониторинг по поручению ОС используя с этой целью свой кадровый потенциал.</p>
<p>Материальный ресурс</p>	<p>ОГО осуществляют свою деятельность с привлечением грантовых средств от национальных некоммерческих и коммерческих фондов и международных организаций. В связи с этим важно устанавливать тесные партнерские отношения с некоммерческими организациями, активно занимающимися мониторингом, с тем, чтобы планировать совместные инициативы, направленные на наблюдение в рамках целей, предусмотренных п. 2 ст. 20 Закона.</p>
<p>Информационный ресурс</p>	<p>Осуществляя регулярный социальный мониторинг ОГО являются качественным источником информации о проблемах региона, сферы наблюдения и негативных последствий для граждан и ущемлений общественных интересов в результате определенной деятельности госсектора. В связи с этим рекомендуется использовать ОГО в качестве источника информации на регулярной основе.</p>

Таблица 7. Преимущества использования ОГО при проведении общественного мониторинга ОС

Эксперты гражданского общества могут также выступать эффективными методическими, физическими и информационными ресурсами для проведения общественного мониторинга.

Граждане со своей стороны являются хорошим физическим и информационным ресурсом при проведении общественного мониторинга.

Какие способы в распоряжении?

Общественный мониторинг может проводится несколькими способами:

Способы мониторинга	Особенности
<p>Полевое наблюдение</p>	<p>С выездом на место для изучения конкретных результатов работ, оплаченных из средств государственного бюджета. Также может включать проведение фокус-групп с бенефициарами конкретного проекта, интервью с исполнителями и получателями услуг и результатов проекта, опрос жителей и другие инструменты. Например, 1) изучение качества дорожных работ на конкретном участке на основе жалоб жителей района; 2) изучение качества реализации программ развития территорий; 3) изучение реализации программы «гражданский бюджет».</p>
<p>Цифровой мониторинг</p>	<p>Изучение данных на основе открытых источников с использованием Интернет. Например сбор информации о реализации бюджетных программ.</p>
<p>Комбинированный мониторинг</p>	<p>Сочетает в себе методологии полевого наблюдения и цифрового мониторинга.</p>

Таблица 8. Способы общественного мониторинга ОС

Методология мониторинга может включать любые из перечисленных механизмов:

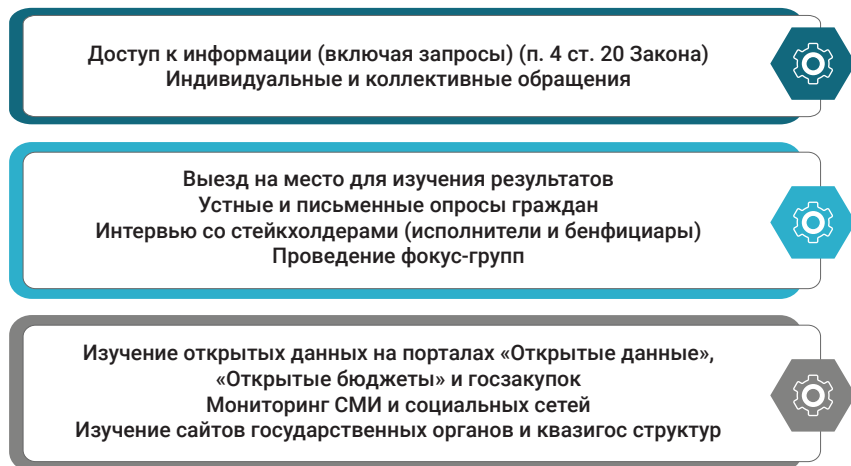

Рисунок 11. Методы мониторинга

ОБЩЕСТВЕННОЕ СЛУШАНИЕ⁵⁵

Согласно п. 2 ст. 18 Закона Общественное слушание — это процедура общественного контроля, осуществляемая посредством проведения собрания для публичного обсуждения вопросов, предусмотренных подпунктами 1), 5) и 6) пункта 1 статьи 5, подпунктом 1) пункта 1 статьи 5-1 Закона, а также общественно значимых решений государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора по вопросу их соответствия общественным интересам.

Чем руководствоваться?

- Закон Республики Казахстан «Об общественных советах»;⁵⁶
- Приказ Министра информации и общественного развития РК

⁵⁵ При составлении параграфа также использован материал «Рекомендации для эффективного гражданского участия в процессе принятия решений в Казахстане», разработанный ОФ «Қадір-қасиет» при поддержке USAID. URL: https://kkassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf Стр. 30-36

⁵⁶ Закон Республики Казахстан от 2 ноября 2015 года № 383-V «Об общественных советах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

«Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля»;⁵⁷

- Иные законодательные акты.

Примечание: *Общественные слушания также могут проводиться и в рамках других процедур. Как форма общественного контроля/участия они предусмотрены, например, в следующих законодательных актах:*

- Экологический кодекс Республики Казахстан;⁵⁸
- Земельный кодекс Республики Казахстан;⁵⁹
- Закон Республики Казахстан «Об особо охраняемых природных территориях»;⁶⁰
- Приказ и.о. Министра экологии, геологии и природных ресурсов РК «Об утверждении Правил проведения общественных слушаний»;⁶¹

Организация слушаний носит тематический и ситуативный характер. В тоже время, проведение слушаний в рамках Экологического и Земельного кодексов РК и Закона РК «Об особо охраняемых природных территориях» носит обязательный характер в случаях, определённых законом. Общественные советы и Региональный совет НПП «Атамекен» наделены компетенцией проводить общественные слушания по своему усмотрению, то также урегулировано на уровне национального законодательства.

⁵⁷ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 26 февраля 2021 года № 73 «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁵⁸ Кодекс Республики Казахстан от 2 января 2021 года № 400-VI «Экологический кодекс Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями от 27.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=39768520#sub_id=0

⁵⁹ Земельный кодекс Республики Казахстан от 20 июня 2003 года № 442-II (с изменениями и дополнениями по состоянию на 08.01.2022 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1040583&show_di=1

⁶⁰ Закон Республики Казахстан от 7 июля 2006 года № 175-III «Об особо охраняемых природных территориях» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.11.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30063141

⁶¹ Приказ и.о. Министра экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан от 3 августа 2021 года № 286 «Об утверждении Правил проведения общественных слушаний» (с изменениями от 26.10.2021 г.). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100023901>

Как пользоваться?⁶²

Процесс организации общественных слушаний полностью возложен на государственные органы и/или общественные советы.

Законодательство не содержит ограничений по участникам общественных слушаний.

Законодательство предусматривает следующий алгоритм проведения общественных слушаний ОС:

Рисунок 12. Алгоритм проведения общественных слушаний ОС

⁶² Алгоритм построен на основе ст. 21 Закона и Параграфа 2 Правил организации и проведения общественного контроля. URL; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263> Требования, перечисленные в алгоритме не распространяются на отношения, связанные с деятельностью Общественного совета Фонда национального благосостояния.

*** Вопросы, выносимые Ос на общественные слушания См. Рис. 14.**

**** Меры по обеспечению участия общественности См. Рис. 13.**

***** Особенности проведения слушаний См. Таб. 9.**

****** Особенности итогового протокола См. Таб. 10.**

******* Рекомендации, принятые на основе итогового протокола, направляются председателем ОС (п. 9 ст. 21 Закона):**

1) государственным органам, субъектам квазигосударственного сектора, субъектам общественного контроля;

2) государственным органам, уполномоченным осуществлять контроль за деятельностью государственных органов и субъектов квазигосударственного сектора, для изучения и принятия мер;

3) средствам массовой информации.

Шаг 3 алгоритма предусматривает принятие мер по обеспечению участия общественности в общественных слушаниях. В частности, как сам гос. орган или квази. структура, так и ОС должны предпринимать максимально возможные усилия по оповещению и ознакомлению граждан. В частности, порядок организации должен предусматривать следующие меры:

заблаговременное оповещение участников общественного слушания о времени и месте его проведения через СМИ и (или) письменные приглашения, но не позднее чем за 10 календарных дней до дня его проведения

01

заблаговременное ознакомление с проектами нормативных правовых актов и решений, выносимых на общественное слушание, но не позднее чем за 10 календарных дней до дня его проведения

02

другие меры, обеспечивающие участие в общественном слушании

03

Рисунок 13. Порядок организации общественных слушаний ОС

Объявления с анонсированием общественных слушаний должны публиковаться на официальных ресурсах ведомств при которых действуют общественные советы.

Поскольку информирование и доступ к информации ограничены вышеуказанными мероприятиями, очевидно, что информацию об общественных слушаниях можно получить только в результате регулярного тематического мониторинга сайтов государственных органов. Беглый мониторинг информации в СМИ показал, что, например в Алматы на некоторых слушаниях было весьма малое количество людей, что может напрямую коррелировать с ограниченным доступом к информации среди большей части населения.⁶³

Это означает, что фактически ОС и госсектор не всегда предпринимают все возможные меры к привлечению ответственности ограничиваясь формальным подходом. Мы рекомендуем использовать максимально возможный современный арсенал по информированию общественности о дате проведения общественных слушаний и вопросах, выносимых на публичное обсуждение. В частности, ОС рекомендуется:

- использовать традиционные СМИ и интернет СМИ для размещения анонса о проведении слушаний. Рекомендуется использовать не только региональные, но и республиканские издания;
- осуществлять электронную рассылку писем с анонсами адресованных ОГО, инициативным группам и активистам по списку рассылки составленному ОС при содействии собственных членов, привлекаемых экспертов, центральных и местных органов власти;

⁶³ Подробнее можно посмотреть здесь: <https://informburo.kz/stati/v-almaty-proshli-obshchestvennye-slushaniya-po-ekologicheskomu-vozdeystviyu-stroitelstva-brt-chtos-nimi-ne-tak-.html> и <https://informburo.kz/novosti/obshchestvennye-slushaniya-porekonstrukcii-vokzala-almaty-1-proshli-s-narusheniyami.html> и <https://informburo.kz/stati/passazhirskiy-kompleks-poyavitsya-v-almaty-kak-proshli-slushaniya-po-ego-stroitelstvu.html>

- использовать размещение анонсов в социальных сетях через собственные страницы ОС и его членов, официальные страницы гос. органов и квазиструктур, администраторов каналов, страниц и групп в соцсетях.
- Использование мессенджеров для рассылки приглашений для участия в общественных слушаниях.

Проведение слушаний (Шаг 4) также имеет свои особенности:

Особенности проведения слушаний	1. Председатель Общественного совета (или уполномоченное им лицо) (далее - председатель) открывает общественное слушание, оглашает тему его проведения, повестку дня, регламент для выступлений участников.
	2. В ходе проведения общественного слушания ведется протокол, в котором фиксируются: 1) дата и место проведения общественного слушания; 2) количество присутствующих; 3) фамилии, имена, отчества (если оно указано в документе, удостоверяющем личность) председателя и секретаря общественного слушания; 4) повестка дня, содержание выступлений.

Таблица 9. Особенности проведения общественных слушаний ОС

Несмотря на то, что законодательство содержит процедуру отражения комментариев и замечаний общественности, высказанных/поданных на слушаниях устно, либо в письменном виде в Протоколе общественных слушаний, тем не менее нет, однако прямых обязательств по исполнению или учету рекомендаций общественности. В связи с чем государственные органы порой относятся весьма формально к проведению слушаний.

По результатам общественного слушания принимается итоговый протокол, который подписывается председателем и секретарем общественного слушания (Шаг 5). Этот Шаг также имеет ряд специальных условий:

Особенности принятия итогового протокола	1. Итоговый протокол считается принятым, если за него проголосовало более половины присутствующих членов ОС.
	2. Итоговый протокол общественного слушания включает: <ol style="list-style-type: none"> 1) информацию о соблюдении контролируруемыми государственными органами и их должностными лицами, а также субъектами квазигосударственного сектора законодательства РК; 2) рекомендации по устранению выявленных в ходе общественного слушания положений, ущемляющих или ограничивающих права и законные интересы физических и юридических лиц; 3) предложения по внесению изменений и дополнений в нормативные правовые акты, внутренние документы субъектов квазигосударственного сектора.
	3. Результаты общественных слушаний также должны быть в открытом доступе. В связи с этим необходимо опубликование итогового протокола общественного слушания, включая мотивированное обоснование принятых решений

Таблица 10. Особенности принятия итогового протокола общественных слушаний ОС

Ресурсы для использования:

- Официальные сайты акиматов столицы, городов республиканского значения и областных центров;
- Официальные сайты центральных органов власти;
- СМИ;
- Социальные сети (информация и наиболее значимым общественных слушаниях быстро разносится в социальных сетях). В связи с этим рекомендуем использовать страницы и

группы в социальных сетях, которые тематически продвигают общественный интерес и осуществляют общественную работу. Это позволит наиболее оперативно распространять информацию о тематических общественных слушаниях. Также рекомендуем использовать официальные страницы государственных органов в социальных сетях.

Какие способы в распоряжении?

Согласно Закона ОС могут инициировать общественное слушание по следующим вопросам:

ОС образуемые министерствами, органами, непосредственно подчиненными и подотчетными Президенту РК, а также органами местного гос. управления

- *обсуждение проектов бюджетных программ администратора бюджетных программ, проектов стратегических планов или программ развития территорий, проектов государственных программ, планов мероприятий по охране окружающей среды;*
- *участие в разработке и обсуждении проектов нормативных правовых актов, касающихся прав, свобод и обязанностей граждан, в соответствии с Законом РК «О правовых актах», за исключением проектов нормативных правовых актов центральных и местных исполнительных органов, а также акимов, предусматривающих принятие решений об установлении (отмене) карантинной зоны с введением карантинного режима на соответствующей территории, установлении (снятии) карантина и (или) ограничительных мероприятий в случаях, предусмотренных законодательством РК в области ветеринарии, а также объявление чрезвычайной ситуации природного и техногенного характера;*
- *рассмотрение обращений физических и юридических лиц по общественно значимым вопросам соответствующей сферы дея-*

тельности государственного органа или региона, в том числе по вопросам совершенствования государственного управления и организации прозрачной работы государственного аппарата, включая соблюдение норм служебной этики государственных служащих, в соответствии с Типовым положением об ОС.

ОС образуемые субъектами квазигосударственного сектора

- обсуждение проектов планов развития национальных управляющих холдингов, национальных холдингов и национальных компаний и планов мероприятий.

Рисунок 14. Вопросы выносимые ОС на общественные слушания

ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Согласно п. 3 ст. 18 Закона Общественная экспертиза это - процедура общественного контроля, основанная на использовании субъектами общественного контроля специальных знаний и (или) опыта для исследования, анализа и оценки на предмет соблюдения общественных интересов по сохранению благоприятной для жизни и здоровья граждан окружающей среды, а также исключению факторов, оказывающих негативное воздействие на обеспечение безопасности физических лиц, населенных пунктов и производственных объектов.

Общественная экспертиза заключается в «проведении институтами гражданского общества оценки деятельности государственных органов, эффективности принятия и выполнения такими органами решений, подготовка предложений по решению общественно-значимых проблем для их учета государственными органами в своей работе. Целью общественной экспертизы всегда является улучшение государственной политики в определенной сфере или качества административных услуг, которые оказываются гражданам. То есть, общественная экспертиза - это не самоцель, а лишь инструмент влияния на государственные органы с целью улучшения государственной политики».

Объектами общественной экспертизы являются проекты принимаемых решений государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора на предмет соблюдения прав и законных интересов физических и юридических лиц, сохранения благоприятной для жизни и здоровья граждан окружающей среды, а также исключения факторов, оказывающих негативное воздействие на обеспечение безопасности физических лиц, населенных пунктов и производственных объектов (п. 1 ст. 22 Закона).

Чем руководствоваться?

- Закон Республики Казахстан «Об общественных советах»;⁶⁴
- Приказ Министра информации и общественного развития РК «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля»;⁶⁵
- Законодательными актами Республики Казахстан могут определяться иные субъекты, основания и порядок организации и проведения общественной экспертизы.⁶⁶

Примечание: Особенности проведения общественной экологической экспертизы, порядок ее регистрации, содержание заключения устанавливаются Экологическим кодексом Республики Казахстан.⁶⁷

⁶⁴ Принципы работы общественных советов. Публикация ОФ «Центр исследования правовой политики». 2016 г. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCZIPIY-RABOTY-OVSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 11.

⁶⁵ Закон Республики Казахстан от 2 ноября 2015 года № 383-V «Об общественных советах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁶⁶ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 26 февраля 2021 года № 73 «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁶⁷ Кодекс Республики Казахстан от 2 января 2021 года № 400-VI «Экологический кодекс Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями от 27.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=39768520#sub_id=0

Как пользоваться?⁶⁸

Алгоритм организации и проведения общественной экспертизы следующий:

Рисунок 15. Алгоритм организации и проведения общественной экспертизы ОС

⁶⁸ Алгоритм построен на основе ст. 22 Закона и Параграфа 3 Правил организации и проведения общественного контроля. URL; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>
Требования, перечисленные в алгоритме не распространяются на отношения, связанные с деятельностью Общественного совета Фонда национального благосостояния.

** Инициаторами общественной экспертизы могут выступать физические лица и (или) некоммерческие организации, за исключением структурных подразделений (филиалов и представительств) международных и иностранных организаций, которые направляют соответствующее ходатайство в ОС.*

*** Общественная экспертиза осуществляется по поручению Общественного совета, принятому на его заседании, экспертными комиссиями, создаваемыми общественными объединениями.*

**** Руководитель распределяет функции членов экспертной комиссии по проведению общественной экспертизы, обеспечивает их взаимодействие, информирует о полученных документах и материалах, контролирует сроки исполнения отдельных мероприятий и плана в целом.*

***** Особенности проведения заседания комиссии См. в Таб. 11.*

****** Проект заключения по результатам общественной экспертизы подписывается руководителем и членами экспертной комиссии.*

В рамках Шага 7 заседания экспертной комиссии проводятся по утвержденному плану. Руководитель уведомляет о месте и времени заседания, повестке дня, а также готовит необходимые материалы к заседанию. Заседания имеют ряд особых условий:

Особенности проведения заседания экспертной комиссии	1. Заседание экспертной комиссии считается правомочным при присутствии на нем более половины членов от общего числа ее членов. При отсутствии руководителя экспертной комиссии, заседание проводит член экспертной комиссии, уполномоченный решением председателя ОС.
	2. Решение экспертной комиссии принимается большинством голосов от общего числа ее членов, присутствующих на заседании.
	3. В заседаниях экспертной комиссии принимают участие члены ОС.

	4. По приглашению руководителя на заседании экспертной комиссии присутствуют представители государственных органов, органов местного государственного управления, субъектов квазигосударственного сектора, а также представители некоммерческих организаций и иные лица.
	5. По итогам заседания экспертной комиссии составляется протокол, который подписывается руководителем экспертной комиссии или лицом, уполномоченным руководителем.

Таблица 11. Особенности проведения заседания экспертной комиссии

Ресурсы для использования:

Ресурс	Преимущества
Инициаторы общественной экспертизы	<ul style="list-style-type: none"> • физические лица (граждане и лица, находящиеся на территории РК, активисты, эксперты гражданского общества, незарегистрированные инициативные группы и т.д.) • некоммерческие организации, за исключением структурных подразделений (филиалов и представительств) международных и иностранных организаций (общественные объединения и фонды, корпоративные фонды, профсоюзы, КСК, ОСИ и другие некоммерческие организации).
Инициаторы создания экспертной комиссии	<p>Общественная экспертиза осуществляется по поручению Общественного совета, принятому на его заседании, экспертными комиссиями, создаваемыми общественными объединениями.</p> <p>В этой части существует неоднозначная трактовка. Так часто гос. сектор под общественными объединениями понимает в целом некоммерческие организации. Однако с юридической точки зрения общественными объединениями признаются те организации, которые обозначены в Законе РК «Об общественных объединениях».⁶⁹</p>

⁶⁹ Закон РК «Об общественных объединениях» от 31 мая 1996 г. N 3. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z960000003_

	<p>Неправительственные организации по роду своей деятельности регулярно иницируют и проводят общественную экспертизу, предоставляя ее результаты государственному сектору в рамках участия в законотворческом процессе. В связи с этим они могут выступать не только исполнителем поручения ОС, но и источником методических наработок и методологий подготовки экспертиза различного характера (правовая, экономическая, статистическая, социологическая, антикоррупционная и т.п.). Таким образом некоммерческие организации могут выступать методическим, физическим, материальным и информационным ресурсом.</p>
<p>Исполнители общественной экспертизы</p>	<p>Исполнителями общественной экспертизы могут выступать члены сформированной экспертной комиссии. Поскольку формирование экспертной комиссии возложено на общественные объединения, они по своему усмотрению включают экспертов в ее состав. Это могут быть эксперты гражданского общества, активисты, представители академического сообщества и университетов, сотрудники некоммерческих организаций, профессионалы и сертифицированные/специально обученные специалисты и любые граждане имеющие экспертный потенциал для подготовки конкретного вида экспертизы. Исполнители имеют высокий потенциал в качестве методического, физического и информационного ресурса.</p>

Таблица 12. Ресурсы для проведения общественной экспертизы ОС

Какие способы в распоряжении?

- Правовая экспертиза действующего законодательства;
- Экспертиза проектов нормативно-правовых актов;
- Антикоррупционная экспертиза;

- Экологическая экспертиза;
- Социологические исследования;
- Статистические исследования;
- Экономическая экспертиза;
- Иные виды экспертизы.

ЗАСЛУШИВАНИЕ ОТЧЕТА О РЕЗУЛЬТАТАХ РАБОТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОРГАНА, СУБЪЕКТА КВАЗИГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА

Пункт 4 ст. 18 Закона указывает на то что под заслушиванием отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора подразумевается публичное обсуждение на заседании Общественного совета результатов деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц по вопросам, предусмотренным подпунктами 2) и 3) пункта 1 статьи 5 Закона, субъектов квазигосударственного сектора по вопросам, предусмотренным подпунктами 2) и 3) пункта 1 статьи 5-1 Закона.

Заслушивание отчета о результатах работы включает в себя доклад первого руководителя государственного органа республиканского уровня, руководителя исполнительного органа субъекта квазигосударственного сектора и содоклад председателя Общественного совета, а на территориях - доклад акима административно-территориальной единицы и содоклады секретаря маслихата, председателя Общественного совета.

Предметом обсуждения являются результаты деятельности государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц по следующим вопросам:

ОС образуемые министерствами, органами, непосредственно подчиненными и подотчетными Президенту РК, а также органами местного гос. управления	ОС образуемые субъектами квазигосударственного сектора
<ul style="list-style-type: none"> • обсуждение выполнения бюджетных программ администратора бюджетных программ, стратегических планов или программ развития территорий, государственных программ; • обсуждение отчетов исполнительных органов о достижении целевых индикаторов. 	<ul style="list-style-type: none"> • обсуждение отчетов и мониторинга реализации планов развития национальных управляющих холдингов, национальных холдингов и национальных компаний, и планов мероприятий; • обсуждение результатов финансово-хозяйственной деятельности.

Таблица 13. Предмет обсуждения на заслушивании отчетов

Чем руководствоваться?

- Закон Республики Казахстан «Об общественных советах»;⁷⁰
- Приказ Министра информации и общественного развития РК «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля»;⁷¹
- Иные законодательные акты РК.

Как пользоваться?⁷²

Алгоритм организации и проведения заслушивания отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора следующий:

⁷⁰ Закон Республики Казахстан от 2 ноября 2015 года № 383-V «Об общественных советах» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁷¹ Приказ Министра информации и общественного развития Республики Казахстан от 26 февраля 2021 года № 73 «Об утверждении Правил организации и проведения общественного контроля». <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁷² Алгоритм построен на основе ст. 23 Закона и Параграфа 4 Правил организации и проведения общественного контроля. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>
Требования, перечисленные в алгоритме не распространяются на отношения, связанные с деятельностью Общественного совета Фонда национального благосостояния.

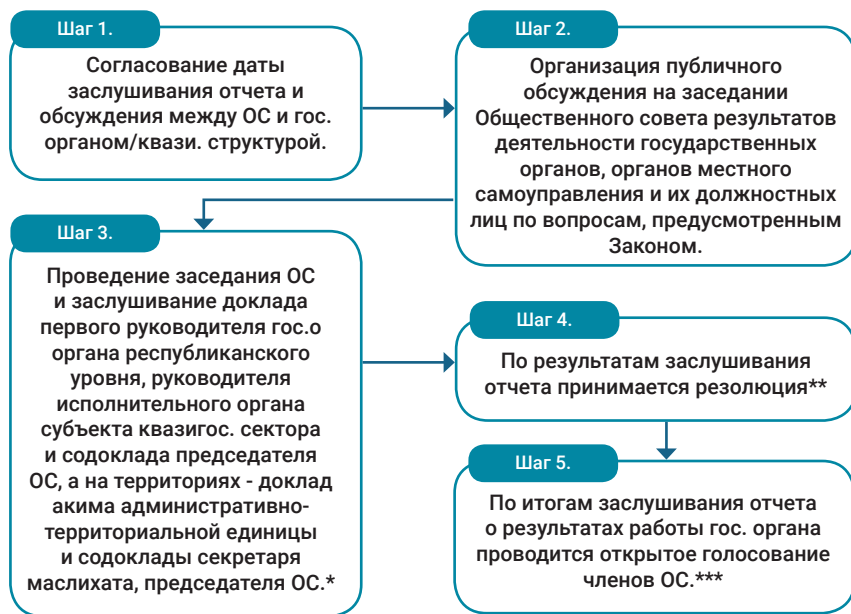

Рисунок 16. Алгоритм организации и проведения заслушивания отчета о результатах работы государственного органа, субъекта квазигосударственного сектора

*** В ходе заслушивания отчета о результатах работы, ведется протокол, в котором фиксируются:**

- 1) дата и место заслушивания отчета;
- 2) количество присутствующих;
- 3) фамилия, имя, отчество (если оно указано в документе, удостоверяющем личность) выступавших должностных лиц;
- 4) повестка дня, содержание отчета и выступлений.

**** Принимаемая резолюция должна содержать:**

- 1) оценку деятельности контролируемых органов и их должностных лиц по вопросам, входящим в их компетенцию;
- 2) рекомендации по устранению выявленных в ходе заслушивания отчета положений, ущемляющих или ограничивающих права и законные интересы физических и юридических лиц;

3) предложения по совершенствованию деятельности государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора.

***** Особенности голосования по результатам заслушивания отчета См. в Таб. 14.**

В рамках Шага 5 по итогам заслушивания отчета о результатах работы гос. органа проводится открытое голосование членов, которое имеет ряд особых условий:

Особенности открытого голосования членов ОС по результатам заслушивания отчета о работе гос. органа/квази. структуры	Отчет считается принятым, если за него проголосовало более половины присутствовавших участников заседания.
	При голосовании более половины присутствующих членов ОС отчет считается принятым.
	Одобренный отчет о результатах работы публикуется на интернет-ресурсах гос. органа, субъекта квазигос. сектора, местного представительного органа.
	В случае непринятия ОС отчета о результатах работы, ОС уведомляет соответствующий гос. орган, субъект квазигос. сектора о принятом решении с направлением рекомендации, подготовленные в рамках полномочий ОС.
	ОС инициируют вопрос о повторном заслушивании отчета о результатах работы гос. органа, субъекта квазигос. сектора в случае непринятия ОС отчета о результатах работы.

Таблица 14. Особенности открытого голосования членов ОС по результатам заслушивания отчета о работе гос. органа/квази. структуры

Ресурсы для использования:

Одобренный отчет о результатах работы публикуется на Интернет-ресурсах гос. органа, субъекта квазигос. сектора, местного представительного органа.

Рекомендуется распространять информацию об одобренном отчете, не ограничиваясь указанными ресурсами, но и используя анонсы о публикации отчета на страницах в социальных сетях членов ОС, официальных страницах ОС и гос/квази структуры.

Раздел 4.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ЦЕЛЕВОЙ АУДИТОРИЕЙ

Одним из показателей эффективности ОС является взаимодействие ОС с целевой аудиторией. В качестве целевой аудитории следует рассматривать следующие группы:

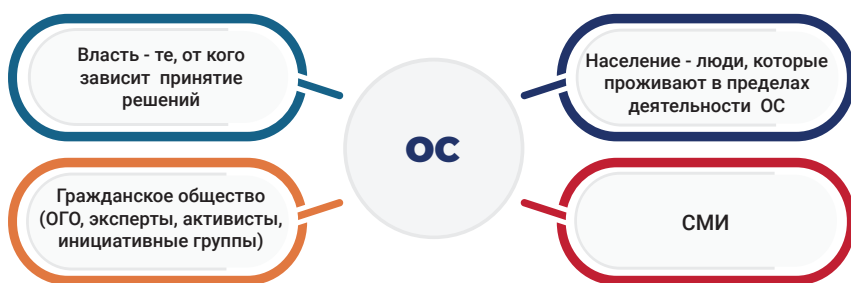

Рисунок 17. Целевая аудитория ОС

Одним из ключевых индикаторов эффективной работы ОС является обязательная публичность. Публичность выступает в качестве самостоятельного принципа деятельности ОС (пп. 5 ст. 4 Закона). Отдельно содержание принципа раскрывается в ст. 14 Закона, в которой указаны элементы публичности ОС, в частности ОС информирует население о:

- результатах его взаимодействия с гражданским обществом и государственными органами, а также субъектами квазигосударственного сектора;
- составе Общественного совета;
- повестке дня заседаний;
- принятых решениях;
- других вопросах, имеющих общественную значимость.

Информация публикуется в средствах массовой информации и (или) размещается на соответствующих интернет-ресурсах.

В своей деятельности Общественный совет и его члены обязаны (п. 2 ст. 7 Закона):

- осуществлять свою деятельность во взаимодействии с общественностью;
- не реже двух раз в год информировать население о деятельности Общественного совета через средства массовой информации и (или) интернет-ресурсы;
- публиковать в средствах массовой информации и (или) размещать на интернет-ресурсе соответствующего государственного органа, органа местного самоуправления, субъекта квазигосударственного сектора годовой отчет о своей деятельности.

Примечание: Безусловно публичность имеет ограничения в виде запретов (пп. 5 п. 2 ст. 7 Закона):

- распространять персональные данные без согласия субъекта персональных данных, а также
- разглашать сведения, составляющие государственные секреты либо иную охраняемую законами Республики Казахстан тайну, полученные от государственного органа, органа местного самоуправления или субъекта квазигосударственного сектора, за исключением информации, доступ к которой не подлежит ограничению в соответствии с Законом Республики Казахстан «О доступе к информации».

В связи с этим на наш взгляд ОС необходимо предпринимать активные меры по обеспечению публичности. К ним следует отнести:

- налаживание постоянного взаимодействия со СМИ;
- обновление информации о своей деятельности на официальном сайте органа власти;

- для обеспечения самостоятельности и автономности ОС, целесообразно создать и обеспечить функционирование собственного сайта ОС и страниц в социальных сетях;
- обеспечить прямой канал коммуникации с обществом через использование возможностей социальных сетей и мессенджеров (например, телеграмм-канал, горячая линия, онлайн книга жалоб и предложений);
- привлечение для публичного обсуждения экспертов.

По нашему мнению, освещение работы ОС в СМИ не должно ограничиваться сухим пресс-релизами и анонсами, а должно включать детальные материалы с аргументацией различных сторон сопровождающих процесс работы ОС. Это обеспечит подлинный диалог с общественностью и надлежащий уровень информирования населения и гражданского общества, как основных бенефициаров результатов деятельности ОС.

Широкое информирование бенефициаров о результатах работы и деятельности ОС посредством СМИ и социальных сетей/мессенджеров способно не только повысить эффективность сотрудничества ОС с ключевыми сторонами, но и обеспечит повышение уровня правовой грамотности населения и создаст дополнительные стимулы к росту инициатив со стороны граждан сотрудничать с государственными органами и активно принимать участие в процессе принятия решений. Это также способствует развитию гражданского общества и росту авторитета и профессионализма организаций гражданского общества, формирующих ОС и/или взаимодействующих с ним.

Через активную информационную кампанию ОС также может снизить или устранить негативные факторы, влияющие на эффективность его деятельности. В частности, построение тесных партнерских связей с гражданским обществом и установление тесного взаимодействия с населением через публичность способно нивелировать:

- недостаточное нормативно-правовое регулирование деятельности ОС;

- пассивность общественности относительно любой деятельности органов власти и ОС;
- незаинтересованность в тесном взаимодействии со стороны руководства органа власти;
- недостаточный профессиональный уровень предложений, которые готовятся ОС;
- недостаток методического обеспечения деятельности ОС.

Бонусом от активной публичности для ОС также будет развитие его институционального потенциала, например, привлечение внешних заинтересованных экспертов из разных сфер и привлечение внешнего финансирования чрез представленные в ОС ОГО или партнерские ОГО, рост профессионализма членов ОС.

Мы рекомендуем ОС предпринять следующие действия для построения эффективной публичности:⁷³

- Совместно с государственными органами и квазигосударственными структурами разработать и утвердить стратегию и тактику привлечения общественности к участию в ОС, которая должна включать меры по информированию общественности о деятельности этих советов, их популяризацию, увеличение общественной активности населения по участию в советах, повышение их авторитета, как среди государственных служащих, так и среди рядовых граждан.
- Создать на собственных официальных сайтах специальную рубрику, в которой ОС смогут размещать материалы о своей деятельности (пресс-релизы, разъяснения, статистические данные, аудио- и видеозаписи заседаний, совещаний, пресс-конференций, брифингов и т.д.). Обеспечить освещение в СМИ, учредителями или соучредителями которых являются государственные органы, текущей деятельности ОС.

⁷³ Многие из этих рекомендаций не являются новыми и базированы на рекомендациях национальных экспертов, высказанных в 2016 году в работе Принципы работы общественных советов. Публикация ОФ «Центр исследования правовой политики». 2016 г. URL: <https://prc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCIZIPY-RABOTY-OBSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 14-16. Старые, но все сохранившие актуальность рекомендации маркированы галочками. Новые рекомендации маркированы стрелками.

- ОС надлежит активно взаимодействовать с гражданами, представителями институтов гражданского общества, учеными, руководителями предприятий, учреждений и организаций с целью точного выявления потребностей и интересов населения, его социальных групп, привлечения дополнительных интеллектуальных, духовных, организационных ресурсов в сферу решения общественных проблем, а также для получения внешней оценки деятельности ОС и постоянного совершенствования этой деятельности.
- ОС следует организовывать консультации с общественностью в форме публичного обсуждения и изучения общественного мнения. Четко планировать консультации с общественностью, определять приоритетные сферы деятельности и основные направления работы.
- ОС должен рассматривать обращения граждан - предложения, заявления, жалобы, и таким образом учитывать мнение граждан по тому или иному вопросу. С этой целью ОС целесообразно рассматривать не только поступившие заявления и жалобы, но и проводить личный прием граждан, а также осуществлять выездные приемы.
- ОС важно организовывать разнообразные коммуникативные мероприятия с участием предприятий, учреждений и организаций всех форм собственности с целью выработки обоснованной точки зрения и рекомендаций для органов власти по важнейшим вопросам.
- ОС необходимо проводить конференции, заседания с органами власти и подавать свои предложения на рассмотрение руководству органа власти. Определить стратегические, тактические и оперативные цели и задачи деятельности ОС с целью разработки соответствующих мероприятий и систематически обнародовать их.
- Целесообразно создать веб-страницы ОС на правительственном сайте либо отдельный портал всех общественных советов для обмена новостями, опытом и успешными практиками.

ми работы. Полезно организовать издание ежеквартального бюллетеня с новостями о работе ОС с целью популяризации их деятельности в обществе.

- Целесообразно обеспечить создание социальной рекламы, теле- и радиопрограмм для популяризации лучшего опыта работы общественных советов как основы формирования гражданского общества. Обеспечить освещение в СМИ, учредителями или соучредителями которых являются государственные органы, текущей деятельности ОС.
- ОС - налаживать сотрудничество со СМИ, освещать работу советов на сайтах институтов гражданского общества, которые являются их членами и др.
- Усилить сотрудничество с институтами гражданского общества, которые не являются членами советов, а также с экспертами, учеными для подготовки профессиональных предложений к проектам нормативно-правовых актов, которые разрабатываются государственными органами.
- Создать саморегулирующийся координирующий и методический орган, в состав которого войдут главы (уполномоченные члены) ОС при центральных и местных органах власти. В рамках работы органа осуществлять разработку рекомендаций и образцов, необходимых для работы ОС, выработать совместные подходы к решению проблемных вопросов, возникающих в деятельности советов, проводить семинары для обмена опытом, реализовывать информационные кампании с целью популяризации работы советов.
- Необходимо создать непрерывную систему обучения и повышения квалификации не только должностных лиц органов власти, но и руководителей и членов ОС.
- Необходимо наладить процессы работы ОС сделать их прозрачными и понятными для общественности. В частности целесообразно 1) разработать годовой план работы ОС и приоритеты; 2) разработать ежеквартальные планы деятель-

ности комиссий; 3) организовать постоянную обратную связь с гражданским обществом и обозначит приоритеты; 4) войти в состав коллегиальных органов власти; 5) определить приоритеты деятельности ОС, которые совпадают с приоритетами органа власти и квази структуры при этом не стремясь дублировать структуру органа власти; 6) сформировать комиссии под определенные приоритеты.

Мы также рекомендуем:

- Разработать коммуникационную стратегию для ОС. Коммуникационная стратегия призвана обеспечить стратегическое видение и дорожную карту коммуникаций ОС в долгосрочной перспективе. Кроме того, она поможет согласовать коммуникационную деятельность и обмен сообщениями с гос. органом/квазиструктурой. Коммуникационная стратегия поможет ОС наметить ряд мероприятий и программ, которые позволят эффективно и упорядоченно взаимодействовать с ключевыми заинтересованными сторонами, как внутренними, так и внешними. Коммуникационная стратегия должна определять ключевые показатели эффективности (KPIs). Коммуникационная стратегия ОС должна включать ситуационный анализ, цели, описание основных групп заинтересованных сторон, ключевые сообщения и основные каналы коммуникации, риски и допущения, а также ключевые стратегические шаги и рекомендации. Разработка стратегии обычно дорого стоит в связи с этим помощь государственного органа\квазиструктуры будет неоценима, поскольку именно они обеспечивают материальное оснащение ОС. Также полезно воспользоваться помощью мотивированных и активных ОГО, коммерческих структур, готовых выступить спонсорами по разработке такой стратегии.
- На основе новых стратегических целей и задач необходимо разработать составить План коммуникаций ОС, включающий матрицу коммуникаций с группами заинтересованных сто-

рон, с тем чтобы коммуникации носили не ситуативный а планомерный и обдуманый характер.

- Следует использовать пресс-службу госоргана или квазиструктуры для активной информационной кампании ОС.
- Целесообразно проводить исследование репутационного индекса ОС для оценки эффективности информационной кампании ОС и корректировки мер по обеспечению публичности.
- Важно проводить регулярный мониторинг и анализ СМИ для получения результатов освещения в СМИ и отслеживания настроений СМИ по вопросам, связанным с работой и коммуникацией ОС.
- Важно обучать членов ОС навыкам взаимодействия со СМИ и позиционирования в социальных сетях.
- Целесообразно выбрать одного или нескольких активных членов ОС, имеющих высокий авторитет в обществе, которые наиболее часто будут контактировать со СМИ и соцсетях для продвижения информации о результатах и деятельности ОС. Эти члены ОС будут выступать центральными коммуникаторами и своеобразными пресс секретарями ОС.
- Необходимо разработать Правила (политику) по медиа коммуникациям членов ОС и их общению в социальных сетях.
- Необходимо иметь план кризисного управления для ОС, и провести обучение членов ОС по теме кризисных коммуникаций.

**РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИЙ
ОБЩЕСТВЕННЫХ СОВЕТОВ
В КАЗАХСТАНЕ
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ**

Оформление и верстка Субботина В.В.

Подписано в печать: 10. 08. 2022 г.

Формат: 60x84

Уч.изд.л.: 13,9

Тираж: 200 экз.

 Республика Казахстан, г. Нур-Султан,
ул. Космонавтов 62А, 8-этаж

 + 7(7172)272-318/19

 roli-kazakhstan@abaroli.org

**ҚАЗАҚСТАНДА ҚОҒАМДЫҚ
КЕҢЕСТЕРДІҢ ФУНКЦИЯЛАРЫН
ІСКЕ АСЫРУ**

ПРАКТИКАЛЫҚ ОҚУ ҚҰРАЛЫ

Нұр-Сұлтан, 2022 ж.

ҚАЗАҚСТАНДА ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕРДІҢ ФУНКЦИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ

ПРАКТИКАЛЫҚ ОҚУ ҚҰРАЛЫ

Нұр-Сұлтан, 2022 ж.

ҚАЗАҚСТАНДА ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕРДІҢ ФУНКЦИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ. ПРАКТИКАЛЫҚ ОҚУ ҚҰРАЛЫ – Нұр-Сұлтан, 2022 – 76 б.

Құқық үстемдігі бағдарламасын Америка заңгерлер қауымдастығының Құқық Үстемдігі Бастамасы (ABA ROLI) іске асырады және АҚШ халықаралық даму жөніндегі агенттігі (USAID) қаржыландырады.

Бұл басылым Америка Құрама Штаттарының даму Агенттігінің (USAID) көмегі арқасында дайындалды.

Автор ақпараттың мазмұнына тікелей жауапты, және де ол ақпарат USAID, ABA ROLI немесе Америка Құрама Штаттары үкіметінің пікіріне сай келмеуі мүмкін.

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	6
1-бөлім. ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕРДІҢ МАҚСАТТАРЫ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕРІ	8
Қатысу деңгейі.....	8
Мақсаты.....	10
Міндеттері.....	11
2-бөлім. ҚАҒИДАТТАРЫ ЖӘНЕ ФУНКЦИЯЛАРЫ	15
Қызмет жүргізу қағидаттары.....	15
Негізгі функциялары.....	16
ҚК қызмет жүргізу өнімдері.....	23
3-бөлім. ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУДЫҢ МЕХАНИЗМДЕРІ ЖӘНЕ ФОРМАЛАРЫ	24
Механизмдер.....	24
Ақпаратқа қолжеткізу және Сұрауларды салу.....	25
Азаматтардың жеке немесе ұжымдық өтініштерін беру және Сұрауларды салу.....	30
ҚК мүшелері мен қоғамдық бақылау субъектілерінің мемлекеттік органның алқалы орган отырыстарына қатысуы және мемлекеттік комиссиялардың құрамына қоғамдық кеңестер мүшелерін қосу.....	34
Қоғамдық бақылау нысандары.....	34
Қоғамдық мониторинг.....	36
Қоғамдық тыңдаулар.....	42
Қоғамдық сараптама.....	50
Мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің жұмыс нәтижелері туралы есепті тыңдау.....	56
4-бөлім. НЕГІЗГІ ТАРАПТАРМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ	60

КІРІСПЕ

Қоғамдық кеңестер (бұдан әрі – ҚК), қоғамдық қатысу нысаны ретінде Қазақстан Республикасында 2016 жылдан бастап жұмыс істеп келе жатыр. «Қоғамдық кеңестер туралы» Заңмен (бұдан әрі - Заң) барлық мемлекеттік органдарда және квазимемлекеттік мекемелерде азаматтық қоғам өкілдері жалпы мүшелер санының кемінде үштен екісін құрауға тиіс қоғамдық кеңестер институты енгізілді.¹ ҚК азаматтардың мүдделерін, немесе жария мүдделерін қозғайтын саясат пен заңдарды әзірлеуге ықпал ету мақсатымен азаматтардың шешім қабылдауға қатысуын қамтамасыз ету үшін қажет.

Осы практикалық оқу құралы барлық деңгейдегі ҚК барлық мүшелеріне Заңға сәйкес ҚК негізгі міндеттері мен функцияларын, және оларды іс жүзінде іске асырудың қадамдық нұсқауларымен және ҚК бүкіл функционалын тиімдірек пайдалану бойынша кеңестерімен бірге алгоритмдерін түсіндіруге арналған.

Оқу құралы мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің жанында құрылған барлық деңгейдегі ҚК сайланған/әрекеттегі мүшелерінің күнделікті пайдалануына арналған.

Оқу құралының шеңберінде:

- ҚК мақсаттары және міндеттері қарастырылды;
- қоғамдық бақылау нысандары қаралып, қоғамдық кеңестердің қоғамдық бақылауды іске асыруы бойынша қадамдық нұсқаулар мен ұсынымдар берілді;
- қоғамдық кеңестердің азаматтық қоғаммен өзара әрекеттестігін жақсарту және азаматтардың шешім қабылдау кезінде мүдделерін қорғау мақсатымен олардың өтініштерімен жү-

¹ «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 2 қарашадағы № 383-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулерімен және толықтыруларымен бірге). URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092&pos=3;-108#pos=3;-108

мыс жүргізу бойынша нұсқаулар мен ұсынымдар қарастырылды;

- қоғамдық кеңестердің қызметі мен коммуникацияларының ашықтығын арттыру үшін заманауи технологияларды пайдалану әдістері қарастырылды;
- қоғамдық кеңестер мүшелерінің әлеуетін арттыру бойынша жалпы ұсынымдар берілді.

Оқу құралының авторлары оның материалының ҚК мүшелеріне ғана емес, сонымен қатар азаматтық қоғам өкілдеріне, белсенділер мен азаматтарға ҚК қызмет жасау мәселелерін және Қазақстандағы осы қоғамдық қатысу нысанының әлеуетін жалпы түсіну үшін пайдалы болатынына үміт білдіреді.

1-бөлім.

ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕРДІҢ МАҚСАТТАРЫ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕРІ

ҚАТЫСУ ДЕҢГЕЙІ

Ең алдымен ҚК мүшелігіне үміткерлер және ҚК сайланған мүшелері, азаматтар, белсенділер және азаматтық қоғам өкілдері ҚК сияқты нысанның шешімдерді қабылдау барысында азаматтардың қатысу деңгейлерінің иерархиясында қандай орында тұрғанын түсінуге тиіс. Мұндай түсінік бастапқы кезеңде ҚК рөлін, әлеуетін және функционалын және оның мүмкіндіктерін қабылдау үшін дұрыс негіз құрады.

Шешімдерді қабылдау барысында азаматтық қатысудың ұсынылып отырған практикасының кодексі² көпшілік мойындаған және сынақтан өткен құрал болып табылады және 4 қатысу деңгейін бөліп шығарады:

1-сурет. Азаматтық қатысу деңгейлері

Осы деңгейлер жүйесіндегі ҚК орнын анықтау үшін бізге ҚК орнын дұрыс сәйкестендіруге мүмкіндік беретін негізгі белгілерді (индикаторларды) түсіну маңызды.

² Шешім қабылдау барысында азаматтық қатысудың ұсынылатын практикасының кодексі. 2009 жылғы 1 қазандағы отырыста Еуропа Кеңесінің ХҮЕҮ Конференциясында қабылданды. <https://rm.coe.int/16802eedd4> 8-9 б.

АҚПАРАТ-ТАНДЫРУ	<ul style="list-style-type: none"> • ең төменгі қатысу деңгейі; • мемлекеттік органдар тарапынан бір жақты ақпараттандыру; • өзара әрекеттестік және азаматтық қоғамның қатысуы көзделмеген.
КОНСУЛЬТАЦИЯЛАР	<ul style="list-style-type: none"> • қоғамды ақпараттандыру; • мемлекеттік органдар тарапынан азаматтық сектор өкілдеріне кері байланыс (түсіндірме, ұсыным) алу үшін жүгіну; • бастама және тақырыптар мемлекеттік сектордан бір жақты тәртіппен шығады.
ДИАЛОГ	<ul style="list-style-type: none"> • анағұрлым демократиялық қатысу деңгейі, себебі бастама кез келген тараптан шығуы мүмкін. <p>Ауқымды диалог:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тұрақты пікір алмасуды қамтамасыз ету үшін ортақ мүдделер мен әлеуетті ортақ міндеттердің негізінде құрылған екі жақты қатынас; • ауқымды күн тәртібі бар нақты бастамалармен байланысты болуы міндетті емес. <p>Ынтымақтастық жағдайындағы диалог:</p> <ul style="list-style-type: none"> • саясатты нақты дамытуға қатысты өзара мүдделердің негізінде құрылған; • әдетте, бірлескен ұсыным және стратегия немесе заңнама шығаруға алып келеді; • ауқымды диалогқа қарағанда әлеуеті кеңірек; • негізгі саяси стратегияларды әзірлеу үшін бірлескен, көбінесе жиі өткізілетін және тұрақты кездесулер; • көп жағдайларда келісілген қорытындыларға алып келеді; • күн тәртібін анықтау, дайындау және қайта қарау кезінде аса маңызды мәні бар.
СЕРІКТЕСТІК	<ul style="list-style-type: none"> • ең жоғары және тиімді қатысу деңгейі болып табылады. • бұл жағдайда шешім қабылдау үдерісінің барлық деңгейлерінде өзара жауапкершілік орын алады, үкіметтік емес сектордың тәуелсіздігі сақталады, кейбір міндеттер үкіметтік емес секторға табысталады; • ақшалай қаражатты бөлуді қоса алғанда шешім қабылдау үшін органдар құрылады.

2-сурет. Қоғамдық қатысу деңгейлерінің индикаторлары

Қазақстанда **Ақпараттандыру** деңгейіне қоғамдық қатысудың Ақпаратқа қолжетімділік сияқты нысаны жатады.

Консультациялар деңгейіне «Ашық НҚА», «Ашық диалог» сияқты порталдар және Әкімшілік процедуралар шеңберінде азаматтардың жүгінулері жатады.

Диалог сияқты нысан **орташа қатысу деңгейіне** жатады. Бұл нысан ақпарат пен консультацияларға қарағанда анағұрлым демократиялық деңгей болып табылады, себебі өзара әрекеттестік бастамасы кез келген тараптан шығуы мүмкін. Қазақстандағы ҚК-ны Ауқымды диалогқа жатқызуға болады, себебі тараптардың өзара әрекеттестік бастамасы жанында ҚК құрылған мемлекеттік органдардан да (немесе квазимемлекеттік құрылымнан), ҚК мүшелерінен де шығуы мүмкін. Қазақстанда ауқымды диалогқа қоғамдық қатысудың Қоғамдық тыңдаулар, Қоғамдық кеңестер, Мемлекеттік органдардың жанындағы консультативтік-кеңестік органдар, Қоғамдық қадағалау комиссиялары, Ұлттық превентивті механизм және Парламенттік тыңдаулар сияқты нысандары жатады.

Сонымен бірге ҚК қызметінде Заң шеңберінде бізге ҚК-ны **Ынтымақтастық жағдайындағы диалог** (мысалы, Ұлттық Құрылтай немесе бұрынғы атауы ҰҚСК) және **Серіктестік** (мысалы, Өндіруші салалардың ашықтығы бастамасы) сияқты нысандарға жатқызуға мүмкіндік бермейтін бірқатар шектеулердің бар екенін түсіну маңызды.

МАҚСАТЫ

Заңның 16-бабының 1-тармағы Қоғамдық кеңес қоғамдық бақылауды мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің шешімдер қабылдау процесіне азаматтық қоғамның қатысу мүмкіндігін кеңейту мақсатында жүзеге асыратынын көрсетеді.

Осылайша, іс жүзінде қоғамдық бақылаудың мақсаты, квазимемлекеттік сектор туралы сөз қозғалған жағдайларда, әрқайсысының мемлекеттік шешімдерді немесе басқарушылық шешімдерді қабылдауға қатысуын қамтамасыз ету болып табылады.

Бір айта кететіні, ҚР Конституциясына сәйкес Қазақстан Республикасының азаматтары мемлекет істерін басқаруға тікелей және өз өкілдері арқылы қатысуға құқылы.³

Нақты айтқанда, ҚК-да жұртшылықтың пікірін білдіру және мемлекеттік органдардың жұмысының ашықтығын олардың жұмысының тиімділігін арттыру мақсатында қамтамасыз ету миссиясы бар. Қазақстандағы жағдайға келсек, заң шығарушылар алға қарай жылжып, квазимемлекеттік сектор субъектілерінде шешім қабылдау үдерісіне қатысу мүмкіндігін кеңейтті.

«Жұртшылық осы кеңестердің қызметінен қосымша пайда алатын болса ғана ҚК-ның болуы және қызметі жұртшылықтың мүдделеріне сай болады. ҚК жұртшылықтың өзіндік алдыңғы шебі болуға, сол арқылы билікке тікелей жақындықта және тығыз қатынаста әрекет ете отырып, әлеуметтік басқарудың кейінге қалдыруға болмайтын мәселелерін анағұрлым жедел және конструктивті шешуді қамтамасыз ете алатындай болуы тиіс».⁴

МІНДЕТТЕРІ

ҚК үш міндеті Заңның 3-бабының 2-тармағында көзделген. Алайда Заңда сонымен қатар Заң мағынасынан туындайтын, бірақ Заңда нақты формасы жоқ әлеуетті міндеттер де жазылған. Осы әлеуетті міндеттерді ұлттық сарапшылар 2016 жылы бөліп көрсетті және олар ҚК нысанында көрсетілген қоғамдық қатысудың мағынасынан туындайды.⁵

³ Қазақстан Республикасының Конституциясы, 33 б. 1-бөлім (1995 ж. 30 тамыздағы республикалық референдумда қабылданды) (08.06.2022 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005029&pos=310;-59#pos=310;-59

⁴ Қоғамдық кеңестердің жұмыс қағидаттары. «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» ҚК жарияланымы. 2016 ж. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINZIPY-RABOTY-OBSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> 1-б.

⁵ Қоғамдық кеңестердің жұмыс қағидаттары. «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» ҚК жарияланымы. 2016 ж. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINZIPY-RABOTY-OBSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> 5-б.

ҚК міндеттері (Заңның 3-бабы 2-тармағы)

- азаматтық қоғамның мүдделерін білдіру және республикалық және жергілікті деңгейлерде шешімдерді талқылау мен қабылдау кезінде жұртшылықтың пікірін ескеру;
- орталық атқарушы органдар мен жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің азаматтық қоғаммен өзара іс-қимыл жасауын дамыту;
- қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және орталық атқарушы органдардың және жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, сондай-ақ мемлекеттік сыңайлы сектор субъектілерінің қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету.

ҚК әлеуетті міндеттері

- азаматтардың мемлекеттік істерді басқаруға қатысуға конституциялық құқығын іске асыруы үшін жағдай жасау;
- билік органдарының қызметіне қоғамдық бақылауды жүзеге асыру;
- мемлекеттік саясатты құру және іске асыру кезінде билік органдарының қоғамдық пікірді ескеруіне қолдау көрсету.

3-сурет. ҚК заңнамалық және әлеуетті міндеттері

Заңның 3-б. 2-тармағында көзделген үшінші міндеті қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және орталық атқарушы органдардың және жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету болып табылады. Осы міндеттен ҚК-ның қоғамдық бақылау саласындағы мақсаттары мен міндеттері туындайды.

ҚК-ның қоғамдық бақылау саласындағы мақсаты (Заңның 16-б. 1-т.)	ҚК-ның қоғамдық бақылау саласындағы міндеттері (Заңның 16-б. 2-т.)
Қоғамдық кеңес қоғамдық бақылауды мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің шешімдер қабылдау процесіне азаматтық қоғамның қатысу мүмкіндігін кеңейту мақсатында жүзеге асырады.	1. Мемлекеттік органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары мен квазимемлекеттік сектор субъектілері қызметінің тиімділігін, ашықтығын және бүкпесіздігін арттыру.
	2. Қоғамдық мүдделерді қорғауға бағытталған азаматтық бастамаларды іске асыру.
	3. Азаматтардың мемлекеттік және оның органдарының, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметіне сенім деңгейін арттыру, қоғам мен мемлекеттік арасында кері байланысты қамтамасыз ету, әлеуметтік шиеленістердің алдын алу және шешу.
	4. Халықты сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл үдерісіне тарту.

1-кесте. ҚК-ның қоғамдық бақылау саласындағы мақсаттары мен міндеттері

ҚК-ның қоғамдық бақылау саласындағы екінші міндеті қоғамдық мүдделерді қорғауға бағытталған азаматтық бастамаларды іске асыруды көздейді. Сіз сондай-ақ қоғамдық мүдде туралы ескертулерді Заңның 17-б. 1-т., 18-б. 2-3 т., 20-б. 2-т., 20-б. 2-т., 20-б. 5-т. 1–тармақшасы таба аласыз.

ҚК үшін міндет ретіндегі қоғамдық мүдде туралы танымал профессор Александер Балнкенагел өз пікірін білдірді. Оның айтуынша, «Демократиялық мемлекетте Парламент қабылдаған заңдар әрдайым қоғамдық мүддені заң түрінде білдіру және нақтылау болып табылады. Басқаша айтқанда, егер мемлекеттік орган өз іс-әрекеттерінде заңдар мен құқықтық тәртіпті сақтаса, онда ешқандай қоғамдық мүддені бұзу және азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін ешқандай (заңсыз) кемсіту болуы тіпті мүмкін емес: қоғамдық мүдде заңдардан жоғары тұрмайды, бірақ ол заңдарда іске асырылады. Бұл қоғамдық бақылау объектісі өз қызметін

заңдарды бұзбай жүзеге асырып жатса, ешқандай да қоғамдық мүддені бұзу туралы айтып та керек емес: мұндай жағдайларда қоғамдық мүдде санаты артық болып табылады! - дегенді білдіреді. заңдар әлі қабылданбаған жерлерде, ол туралы қоғамдық пікір мен қоғамдық консенсус енді ғана қалыптасып келе жатқан белгілі бір жаңа проблеманы қалай шешкен тиімді деген тақырыпта қоғамдық және мемлекеттік пікірталас жүріп жатқан жерлерде Қоғамдық мүдденің мәні болады. Мұндай жағдайда азаматтық қоғам өкілдері аталған жобаға немесе үкіметтің не заң шығарушының нақты жоспарларына қатысты қоғамдық мүддеге сай келмейді деген сын айта алады. Алайда, бұл осы проблеманың дұрыс шешімін қоғамдық іздеудегі бір позиция болады. Барлығы үшін міндетті түрде күші бар бола тұра, қоғамдық мүддені сол үшін демократиялық легитимделген мемлекеттік органдар ғана, яғни Парламент (және Парламентпен салыстырғанда шектеулері көбірек өкілеттіктерінің шеңберінде Президент) белгілей алады)».⁶

Осылайша, ҚК заң шығару үдерісіне қатысу және Заңда қарастырылған басқа да қоғамдық қатысу түрлерінің шеңберінде қоғамдық мүддені қорғауға бағытталған қоғамдық бақылауды жүзеге асыра алады. Бұл туралы толығырақ Оқу құралының келесі бөлімдерінде айтылған.

Заң шығарушы сонымен бірге қоғамдық мүддеге түсінік беруден тартынды. Сонымен бірге сіз бұл түсінікті Қазақстан Республикасының басқа заңдарында да таба алмайсыз.⁷ Дегенмен де, біз қоғамдық мүдде ретінде келесі түсінікті қарастыруды ұсынамыз:

Қоғамдық мүдде – қоғамдастықтың немесе осы қоғамдастықтың орташаландырылған өкілінің оның әл-ауқатын, тұрақтылығын және тұрақты дамуын қамтамасыз етумен байланысты мүддесі.

⁶ Қазақстан Республикасының «Қоғамдық кеңестер туралы» заң жобасы жөніндегі қорытынды. Құқықтық саясатты зерттеу орталығы. URL: https://jprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/Zaklyuchenie-po-obshhestvennym-sovetam-_LPRC_.pdf 6-бет.

⁷ Оқу құралын құру кезінде 2022 жылдың маусымында.

2-бөлім.

ҚАҒИДАТТАРЫ ЖӘНЕ ФУНКЦИЯЛАРЫ

ҚЫЗМЕТ ҚАҒИДАТТАРЫ

Заң 4-бабында қызметтің 5 негізгі қағидаттарын бөліп көрсеткен. Бұл қағидаттардың мәні Заңда ашылмаған, сондықтан біз бірқатар индикаторларды бөліп шығардық, олар

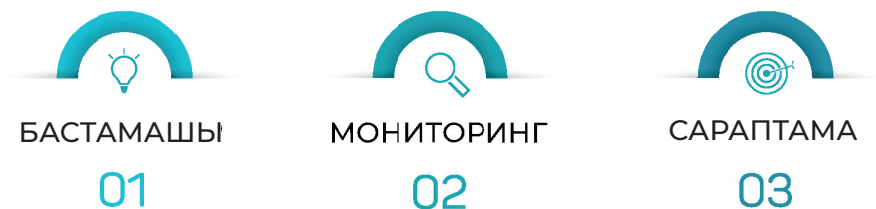
Қағидат	Индикаторлар
1) тәуелсіздік	<ul style="list-style-type: none">• ҚК мемлекеттік органның (квазимемлекеттік құрылымның) бір бөлігі болып табылмайды. Мемлекеттік орган немесе квазимемлекеттік құрылым тек қана ҚК қызметінің ұйымдастырушылық жасақталуын қамтамасыз етеді.• Мемлекеттік орган ҚК шешіміне әсер етпейді
2) ҚК-ның қоғамдық негіздердегі қызметі	<ul style="list-style-type: none">• ҚК мүшелерінің қызметіне ақы төленбейді.
3) автономдық	<ul style="list-style-type: none">• ҚК орталық немесе жергілікті билік органының (немесе квазимемлекеттік құрылымның) жанында құрылады, бірақ ол функционалдық тәуелсіз.
4) дербестік	<ul style="list-style-type: none">• ҚК қоғамға есеп беруге міндетті және өзі қай мемлекеттік органның жанында құрылған болса, сол мемлекеттік органға (квазиқұрылымға) есеп бермейді.
5) жариялылық	<ul style="list-style-type: none">• Қоғамдық кеңес халыққа төмендегілер туралы ақпарат беріп тұруға тиіс:• оның азаматтық қоғаммен және мемлекеттік органдармен, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерімен өзара әрекеттесуінің нәтижелері;• Қоғамдық кеңестің құрамы;• отырыстардың күн тәртібі;

	<ul style="list-style-type: none"> • қабылданған шешімдер; • қоғамдық маңызы бар басқа мәселелер. • Ақпарат бұқаралық ақпарат құралдарында жариялануға және (немесе) тиісті интернет-ресурстарда орналастырылуға тиіс⁸. • Өз қызметінде Қоғамдық кеңес және оның мүшелері жылына кемінде екі рет халыққа Қоғамдық кеңестің қызметі туралы бұқаралық ақпарат құралдары және (немесе) интернет-ресурстар арқылы ақпарат беріп тұруға міндетті.⁹ • Қоғамдық кеңестің қоғамдық бақылаудың нақты түрлеріндегі қызметі туралы ақпараттандыруға қатысты заңнамада да, құқық қолдану практикасында да қолданылатын бірқатар шектеулер бар (мысалы, Қоғамдық тыңдаулар).
--	--

2-кесте. ҚК қызмет қағидаттары

НЕГІЗГІ ФУНКЦИЯЛАР

Шартты түрде ҚК функциялары 3 негізгі бағыттарға бөлінеді:

4-сурет. ҚК әлеуметтік функциялары

⁸ Заңның 14-бабы.

⁹ Заңның 7-бабы 2-тармағы 3-тармақшасы.

Бұл функциялардың мәні мыналарға алып келеді:

Функция	Мәні	Заңда көзделген тиісті өкілеттіктер
<p>Сараптама Қоғамдық сараптау функциясы</p>	<p>Қоғам және мемлекет мемлекеттік органдардың және квазимемлекеттік құрылымдардың бастамалары мен қызметіне тәуелсіз және объективті баға алады.</p>	<p>Министрліктер, Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынышты және есеп беретін органдар, сондай-ақ жергілікті мемлекеттік басқару органдары құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бюджеттік бағдарлама әкімшісінің бюджеттік бағдарламаларын, стратегиялық жоспарлар жобаларын немесе аумақтарды дамыту бағдарламаларын, мемлекеттік бағдарлама жобаларын, қоршаған ортаны қорғау бойынша іс-шаралар жоспарларын талқылау (Заңның 5-б. 1-т. 1-тармақшасы); • Орталық және жергілікті атқарушы органдардың нормативтік құқықтық актілер жобаларын қоспағанда, «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес азаматтардың, сондай-ақ тиісті аумақта карантиндік тәртіпті енгізе отырып карантиндік аймақты белгілеу (күшін жою), Қазақстан Республикасының заңнамасында ветеринария саласында көзделген жағдайларда карантинді және (немесе) шектеу шараларын белгілеу (күшін жою) туралы шешімдерді қабылдауды көздейтін әкімдердің құқықтарына, бостандықтарына және міндеттеріне қатысты нормативтік құқықтық актілер жобаларын әзірлеуге және талқылауға қатысу, сонымен қатар табиғи және техногенді сипаттағы төтенше жағдайды жариялау (Заңның 5-б. 1-т. 5-тармақшасы);

		<ul style="list-style-type: none"> • жергілікті атқарушы органның «Арнайы экономикалық және индустриялық аймақтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес аймақтық мәні бар индустриялық аймақты құру туралы жергілікті атқарушы органның шешімінің жобасын қарастыру (Заңның 5-б. 1-т. 12-тармақшасы); • Заңның 5-б. 1-тармағы 2), 3), 4), 4-1), 6), 7), 8) және 13) тармақшаларында көзделген өкілеттіктерді орындау қорытындылары бойынша ҚК ұсынымдарды тиісті мемлекеттік органға ұсынады. Ол орган бір айдың ішінде, ал 1)-тармақша бойынша – он жұмыс күннің ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шешімдерді қабылдайды және (немесе) тиісті мемлекеттік органның бірінші басшысы немесе оның міндетін атқаратын тұлға қол қоятын дәлелді жауап береді (Заңның 5-б. 2-т.). <p>Квазимемлекеттік сектор субъектілері құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ұлттық басқарушы холдингтердің, ұлттық холдингтердің және ұлттық компаниялардың даму жоспарларының жобаларын және іс-шаралар жоспарларын талқылау (Заңның 5-1 б. 1-т. 1-тармақшасы); • Қазақстан Республикасының заңнамасын жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеу және мемлекеттік органдарға ұсыну (Заңның 5-1 б. 1-т. 4 -тармақшасы);
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Заңның 5-1 бабы 1-тармағы 2), 3) және 7) тармақшаларында көзделген өкілеттіктерді орындау қорытындылары бойынша Қоғамдық кеңес ұсынымдарды тиісті квазимемлекеттік сектор субъектісіне ұсынады. Ол субъект бір айдың ішінде, ал 1)-тармақша бойынша – он жұмыс күннің ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шешімдерді қабылдайды және (немесе) тиісті квазимемлекеттік сектор субъектісінің бірінші басшысы немесе оның міндетін атқаратын тұлға қол қоятын дәлелді жауап береді (Заңның 5-1 б. 2 т.).
<p>Мониторинг Әлеуметтік кезекшілік функциясы</p>	<p>Қоғам мемлекеттік органның немесе квазимемлекеттік сектор субъектісінің қызмет сапасы, олардың бюджеттік және заңнамалық бастамалары туралы анық және тәуелсіз ақпарат алады. ҚК монитордың рөлін атқарады және қоғамдық мүддені сақтауға бағытталған ұсынымдарды шығарады. ҚК-ның қызметінің арқасында билік органдарында әртүрлі</p>	<p>Министрліктер, Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынышты және есеп беретін органдар, сондай-ақ жергілікті мемлекеттік басқару органдары құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің бюджеттік бағдарламаларды, стратегиялық жоспарларды немесе аумақтарды дамыту бағдарламаларын, мемлекеттік бағдарламаларды орындауын талқылау (Заңның –б. 1-т. 2-тармақшасы); • бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің бюджеттік бағдарламаларды, стратегиялық жоспарларды немесе аумақтарды дамыту бағдарламаларын, мемлекеттік бағдарламаларды орындауын талқылау (Заңның –б. 1-т. 2-тармақшасы);

	<p>азаматтар санаттарының мүдделері толығырақ көрсетілген және ескерілген.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • атқарушы органдардың мақсатты индикаторларға жету туралы есептерін талқылау (Заңның 5-б. 1-т. 3-тармақшасы); • бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің бюджеттік бағдарламаларды іске асыру, тауарларды (жұмыстарды, қызметтерді) өткізуден түскен түсімдер және ақша шығындары жоспарларын орындау, қайырымдылықтан түскен түсімдер және қаражаттың жұмсалуды туралы есептерін талқылау (Заңның 5-б. 1-т. 4-тармақшасы); • квазимемлекеттік сектор субъектілерін қоспағанда, мемлекеттік кәсіпорындарды, мемлекет бақылайтын акционерлік қоғамдарды және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктерді дамыту жоспарларын іске асыруды мониторингтеу нәтижелері туралы есептерді талқылау (Заңның 5-б. 1-т. 4-1-тармақшасы); • мемлекеттік органның немесе аймақтың қоғамдық маңызы бар тиісті қызмет саласы мәселелері, соның ішінде мемлекеттік басқаруды және мемлекеттік аппараттың ашық жұмыс істеуін ұйымдастыруды жетілдіру мәселелері бойынша жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау, оған қоса Қоғамдық кеңес туралы Үлгі ережеге сәйкес мемлекеттік қызметкерлердің қызметтік этика нормаларын сақтауы (Заңның 5-б. 1-т. 6-тармақшасы); • Қазақстан Республикасының жер заңнамасына сәйкес жер қатынастарын реттеу мәселелері бойынша жергілікті мемлекеттік басқару органдарының жұмысына қатысу (Заңның 5-б. 1-т. 11-тармақшасы);
--	---	--

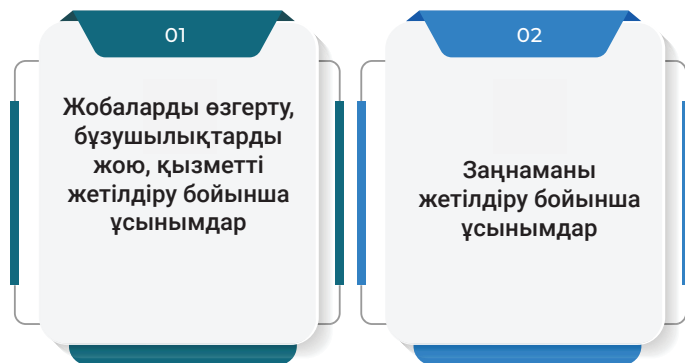
		<ul style="list-style-type: none"> • қоғамдық бақылауды осы Заңда қарастырылған нысандарда жүзеге асыру (Заңның 5-б. 1-т. 8 -тармақшасы және Заңның 4-тарауы); • мемлекеттік құпияларды немесе басқа Қазақстан Республикасының заңдарымен қорғалатын құпияны құрайтын мәліметтерді қоспағанда, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарының заңдылығын қамтамасыз ету және сақтау мәселелері бойынша тиісті әкімшілік-аумақтық бірлік шегінде құқық қорғау органдарының басшыларының ақпаратын жергілікті деңгейде тыңдау (Заңның 5-б. 1-т. 13 -тармақшасы); <p>Квазимемлекеттік сектор субъектілері құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ұлттық басқару холдингтерді, ұлттық холдингтерді және ұлттық компанияларды дамыту жоспарларын және іс-шаралар жоспарларын іске асыру есептерін және мониторингін талқылау (Заңның 5-1 б. 1 т. 2 -тармақшасы); • қаржы-шаруашылық қызмет нәтижелерін талқылау (Заңның 5-1 б. 1 т. 3 -тармақшасы); • осы Заңда көзделген нысандарда қоғамдық бақылауды жүзеге асыру (Заңның 5-1 б. 1-т. 7-тармақшасы және 4-тарауы).
<p>Бастама Әлеуметтік бастама-шылық ету функциясы</p>	<p>Жұртшылық ҚК арқылы жедел түрде жаңа актіні қабылдауға немесе қоғамдық</p>	<p>Министрліктер, Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынышты және есеп беретін органдар, сондай-ақ жергілікті мемлекеттік басқару органдары құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p>

	<p>маңызы бар мәселелер бойынша қолданыстағы мемлекеттік шешімдерге пайдалы өзгерістерді енгізуге бастамашылық ете алады</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Қазақстан Республикасының заңнамасын жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеу және мемлекеттік органдарға ұсыну (Заңның 5-б. 1-т. 7 -тармақшасы); • қызмет бағыттары бойынша комиссиялар құру (Заңның 5-б. 1-т. 10 -тармақшасы); • Заңның 5-б. 1-тармағы 2), 3), 4), 4-1), 6), 7), 8) және 13) тармақшаларында көзделген өкілеттіктерді орындау қорытындылары бойынша ҚК ұсынымдарды тиісті мемлекеттік органға ұсынады. Ол орган бір айдың ішінде, ал 1)-тармақша бойынша – он жұмыс күннің ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шешімдерді қабылдайды және (немесе) тиісті мемлекеттік органның бірінші басшысы немесе оның міндетін атқаратын тұлға қол қоятын дәлелді жауап береді (Заңның 5-б. 2-т.). <p>Квазимемлекеттік сектор субъектілері құратын қоғамдық кеңестердің өкілеттіктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • қызмет бағыттары бойынша комиссиялар құру (Заңның 5-1 б. 1-т. 5 -тармақшасы); • Заңның 5-1-бабы 1-тармағы 2), 3) және 7) тармақшаларында көзделген өкілеттіктерді орындау қорытындылары бойынша Қоғамдық кеңес Қоғамдық кеңес ұсынымдарды тиісті квазимемлекеттік сектор субъектісіне ұсынады. Ол субъект бір айдың ішінде, ал 1)-тармақша бойынша – он жұмыс күннің ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шешімдерді қабылдайды және (немесе) тиісті квазимемлекеттік сектор субъектісінің бірінші басшысы немесе оның міндетін атқаратын тұлға қол қоятын дәлелді жауап береді (Заңның 5-1 б. 2 т.).
--	---	---

3-кесте. ҚК функциялары және өкілеттіктері

ҚК ҚЫЗМЕТ ӨНІМДЕРІ

Негізгі функцияларға негізделіп ҚК келесі қызмет өнімдері бөліп шығарылған:

5-сурет. ҚК қызмет өнімдері.

ҚК қызмет өнімдерінің/нәтижелерінің екі түрі де қоғам үшін аса құнды болып табылады және мыналармен сипатталады:

6-сурет. ҚК қызмет өнімдерінің/нәтижелерінің құндылығы.

3-бөлім.

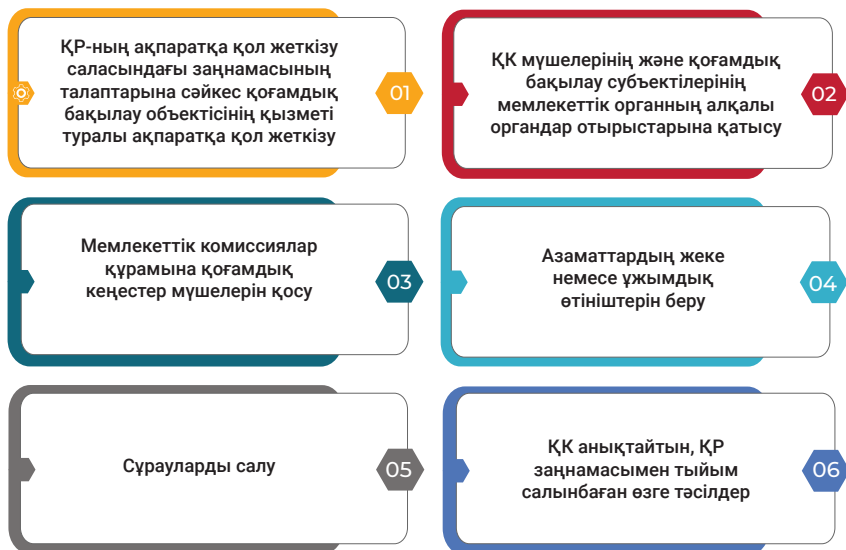
ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУ

МЕХАНИЗМДЕРІ МЕН НЫСАНДАРЫ

Қоғамдық бақылау деп Заңда қоғамдық бақылау субъектілерінің қоғамдық мониторинг, қоғамдық тыңдау, қоғамдық сараптама нысандарында және мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің қоғамдық мүдделерді қорғауға бағытталған жұмысының нәтижелері туралы есебін тыңдау нысандарында жүзеге асыратын қызметі аталған (Заңның 17-б. 1-т.).

МЕХАНИЗМДЕР

ҚК-ның билігінде ҚК өкілеттіктерін сапалы іске асыруды және қоғамдық мүддені ілгері шығаруды қамтамасыз ететін бірнеше механизм бар. Механизмдер Заңның 19-бабында аталған:

7-сурет. Қоғамдық бақылауды жүзеге асыру механизмдері.

Осы механизмдердің кейбіріне тоқтала кетейік.

АҚПАРАТҚА ҚОЛЖЕТІМДІЛІК¹⁰ ЖӘНЕ СҰРАУЛАР- ДЫ САЛУ

Ақпаратқа қолжетімділік алдағы уақытта қоғамдық қызметте пайдалану үшін мемлекеттік органдардың билігінде тұрған ақпаратты жинауға арналған азаматтар мен заңды тұлғалар үшін қолжетімді механизм болып табылады. Ақпаратқа қол жеткізу нәтижелерін ҚК, мысалға, ҚК қызмет өнімдерін (ұсынымдарды, ұсыныстарды) дайындау және/немесе қоғамдық бақылаудың қоғамдық мониторинг сияқты түрін жүргізу үшін пайдалана алады.

Нені басшылыққа алу керек?

- «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;¹¹
- «Орталық атқарушы органдар басшыларының, әкімдердің, ұлттық жоғары оқу орындары ректорларының халыққа есеп беру кездесулерін өткізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы;¹²
- «Ашық деректердің интернет-порталында орналастырылатын мемлекеттік органдардың ашық деректерінің бірыңғай тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 28 қазандағы № 774 қаулысы.¹³

¹⁰ Параграфты құрастыру кезінде «Қадір-қасиет» ҚК-ның USAID қолдауымен әзірлеген «Қазақстанда шешімдерді қабылдау барысына тиімді азаматтық қатысу үшін ұсынымдар» материалы қолданылды. URL:https://kassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf 5-12-беттер

¹¹ «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 16 қарашадағы № 401-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39415981&pos=499;-33#pos=499;-33

¹² «Орталық атқарушы органдар басшыларының, әкімдердің, ұлттық жоғары оқу орындары ректорларының халыққа есеп беру кездесулерін өткізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 5 ақпандағы № 190 Жарлығы (07.09.2020 ж. жағдай бойынша өзгертулері бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39770633

¹³ «Ашық деректердің интернет-порталында орналастырылатын мемлекеттік органдардың ашық деректерінің бірыңғай тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 28 қазандағы № 774 қаулысы . https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39774337&pos=5;-108#pos=5;-108

- «Ашық диалогтың интернет-порталында жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы;¹⁴
- «Мемлекеттік органдардың интернет-ресурстарын ақпараттық толықтыру қағидаларын және олардың мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы» ҚР Инвестициялар және даму министрінің м.а. бұйрығы;¹⁵
- «Электрондық үкіметтің» веб-порталын күтіп-ұстауға, жүргізуге және электрондық ақпараттық ресурстармен ақпараттық толықтыруға қойылатын талаптарды бекіту туралы» ҚР Инвестициялар және даму министрінің м.а. бұйрығы;¹⁶
- «Ашық деректердің интернет-порталында ақпаратты орналастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы;¹⁷
- «Ақпаратқа қол жеткізу мәселелері жөніндегі комиссияның кейбір мәселелері туралы» ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрінің 2016 жылғы 29 қыркүйектегі № 180 бұйрығы (25.02.2019 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар)¹⁸

¹⁴ «Ашық диалогтың интернет-порталында жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2021 жылғы 28 сәуірдегі № 145 бұйрығы. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37088117

¹⁵ «Мемлекеттік органдардың интернет-ресурстарын ақпаратпен толықтыру қағидаларын және олардың мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрінің 2021 жылғы 2 сәуірдегі № 114/НҚ бұйрығы. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38745143

¹⁶ «Электрондық үкіметтің» веб-порталын күтіп-ұстауға, жүргізуге және электрондық ақпараттық ресурстармен ақпараттық толықтыруға қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м.а. 2016 жылғы 26 қаңтардағы № 74 бұйрығы https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32500707#sub_id=100

¹⁷ «Ашық деректердің интернет-порталында ақпаратты орналастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2021 жылғы 28 сәуірдегі № 144 бұйрығы. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34201067

¹⁸ «Ақпаратқа қол жеткізу мәселелері жөніндегі комиссияның кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрінің 2016 жылғы 29 қыркүйектегі № 180 бұйрығы (25.02.2019 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32212235

- ҚР Премьер-Министрінің «2015 жылғы 16 қарашадағы «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпаратқа қол жеткізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының заңдарын іске асыру бойынша шаралар туралы» бұйрығы,¹⁹
- Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің Орынбасарының 2021 жылғы 7 желтоқсандағы № 21-10/6925 дз хаты,²⁰
- Уәкілетті тұлғаларға (бөлімшелерге) арналған мемлекеттік органдарда ақпаратқа қол жеткізу мәселелері бойынша әдістемелік ұсынымдар,²¹
- Басқа заңнамалық актілер.

Қалай пайдалану керек?

- Мүмкіндіктер мен шектеулер процедураларының толық сипаттамасын қамтитын «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» ҚР Заңын басшылық алу керек.
- «Сұрақтар мен жауаптардан құралатын ақпаратқа қол жеткізу туралы заң. Пайдаланушыларға арналған практикалық нұсқаулықты»²² және «Қазақстанда ақпаратқа қол жеткізу:

¹⁹ ҚР Премьер-Министрінің «2015 жылғы 16 қарашадағы «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпаратқа қол жеткізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының заңдарын іске асыру бойынша шаралар туралы» 2015 жылғы 18 желтоқсандағы № 142-р бұйрығы. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38141676

²⁰ Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің Орынбасарының 2021 жылғы 7 желтоқсандағы № 21-10/6925 дз хаты. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34839543&pos=6;-108#pos=6;-108

²¹ Уәкілетті тұлғаларға (бөлімшелерге) арналған мемлекеттік органдарда ақпаратқа қол жеткізу мәселелері бойынша әдістемелік ұсынымдар (Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, 2021). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38142540

²² «Сұрақтар мен жауаптардан құралатын ақпаратқа қол жеткізу туралы заң. Пайдаланушыларға арналған практикалық нұсқаулық» осы жерді қараңыз: <https://prc.kz/wp-content/uploads/2020/05/Rukovodstvo-dlya-polzovatelya.pdf>. Бұл жарияланым 2016 жылы шыққан. Осыған байланысты зерделеу кезінде «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» ҚР Заңының соңғы өзгерістеріне және Электрондық үкімет порталындағы өзекті процедураларға сүйенуді сұраймыз.

басынан аяғына дейін» онлайн-курсын зерделеу қажет.²³

- Процедураларды жеңілдету үшін сұраулардың электрондық түрде салу мүмкіндігін пайдалану. Бұл сізге сұрауды барынша аз уақыттың ішінде жіберуге, сұраудың қозғалысын бақылауға және кепілді түрде мемлекеттік органнан жауап алуға мүмкіндік береді. ҚК-ның өз Электрондық цифрлық қлтаңбасы (бұдан әрі – ЭЦҚ) болмағандықтан біз сұрауларды ҚК Төрағасының немесе ЭЦҚ бар ҚК мүшелерінің атынан салуды ұсынамыз.
- Сұрауларды салу кезінде міндетті түрде ақпараттың «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» ҚР Заңының шеңберінде сұратылып жатқанын көрсету керек.

Пайдалануға арналған ресурстар:

- [Электрондық үкімет](#) порталы²⁴
- Мемлекеттік органдардың [Ашық үкімет](#)²⁵, [Ашық диалог](#)²⁶, [Ашық НҚА](#)²⁷, [Ашық бюджеттер](#)²⁸, [Ашық деректер](#)²⁹, [Тиімділікті бағалау](#) порталдары³⁰
- Сайттар және мемлекеттік органдардың басқа порталдары

²³ «Қазақстанда ақпаратқа қол жеткізу: басынан аяғына дейін» онлайн-курсын осы жерден қараңыз: <http://info-dostup.kz/>

²⁴ <https://egov.kz/cms/ru>

²⁵ <https://open.egov.kz/>

²⁶ <https://dialog.egov.kz/>

²⁷ <https://legalacts.egov.kz/>

²⁸ <https://budget.egov.kz/>

²⁹ <https://data.egov.kz/>

³⁰ <https://evaluation.egov.kz/>

Қандай тәсілдерді қолдануға болады?

Тәсіл	Мүмкіндіктер
<p>Ашық дереккөздерден ақпаратты өз бетінше жинау</p>	<p>Мыналар арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ақпарат иелері отырған үй-жайларда, және осы мақсаттарға бөлінген басқа да орындарда орналастырылған ақпаратпен танысу; • бұқаралық ақпарат құралдарында орналастырылған ақпаратпен танысу; • ақпарат иесінің интернет-ресурсында орналастырылған ақпаратпен танысу; • «электрондық үкімет» веб-порталының тиісті компоненттерінде (мысалы, «Ашық бюджеттер», «Ашық НҚА», «Ашық деректер») орналастырылған ақпаратпен танысу.
<p>Ақпаратты жария отырыстарда және есеп берулерде жинау</p>	<ul style="list-style-type: none"> • мемлекеттік органдар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес мемлекеттік органдар алқаларының отырыстарына қол жеткізуді қамтамасыз етуге міндетті; • мемлекеттік органдар Қазақстан Республикасы Парламенті Палаталарының, оның ішінде облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың бірлескен, жергілікті өкілді органдарының ашық отырыстарын және мемлекеттік органдар алқаларының жыл қорытындылары бойынша өткізілетін ашық отырыстарын интернет-ресурстарда онлайн-шығаруды қамтамасыз етуге міндетті; • мемлекеттік органдар орталық атқарушы органдар басшыларының (Қазақстан Республикасының Қорғаныс, Сыртқы істер министрліктерін қоспағанда), әкімдердің және ұлттық жоғары оқу орындары басшыларының есептерін тыңдау және талқылау үшін жағдай жасауға міндетті.
<p>Ақпаратты мемлекеттік органдармен байланыс арқылы жинау</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ақпарат беру туралы сұрау салу арқылы.
<p>Ақпаратты басқа тәсілдермен жинау</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған тәсілдермен.

4-кесте. Ақпарат жинау тәсілдері

АЗАМАТТАРДЫҢ ЖЕКЕ НЕМЕСЕ ҰЖЫМДЫҚ ӨТІНІШТЕРІН БЕРУІ³¹

ЖӘНЕ СҰРАУЛАРДЫ САЛУ

Қоғамдық мүддені ілгері жылжыту үшін көп жағдайда мемлекеттік органдардың жауаптарын пайдалану керек. ҚК мүшелерінің атынан жеке немесе бүкіл ҚК атынан жіберілген ұжымдық өтініштерді жібере отырып ҚК өтініштерді өз жұмысында пайдалана алады.

Нені басшылыққа алу керек?

- Қазақстан Республикасының әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі (бұдан әрі – ӘРПК);³²
- «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;³³
- «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;³⁴
- «Бұқаралық ақпарат құралдары туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;³⁵
- Мемлекеттік органдарға, жергілікті өзін-өзі басқару органдарына, мемлекет жүз пайыз қатысатын заңды тұлғаларға келіп

³¹ Параграфты құрастыру кезінде «Қадір-қасиет» ҚК-ның USAID қолдауымен әзірлеген «Қазақстанда шешім қабылдау барысына тиімді азаматтық қатысу үшін ұсынымдар» материалы қолданылды. URL: https://kkassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf Стр. 5-12

³² «Қазақстан Республикасының әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 29 маусымдағы № 350-VI Кодексі (29.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=35132264#sub_id=0

³³ «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 16 қарашадағы № 401-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39415981&pos=499;-33#pos=499;-33

³⁴ «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 6 сәуірдегі № 480-V Заңы (12.01.2022 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37312788

³⁵ «Бұқаралық ақпарат құралдары туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 23 шілдедегі № 451-I Заңы (24.11.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013966

түсетін жолданымдарды тіркеу, есепке алу, сондай-ақ «Электрондық жолданымдар» ақпараттық-талдау жүйесін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2021 жылғы 19 мамырдағы № 70 бұйрығы»;³⁶

- Басқа заңнамалық актілер.

Қалай пайдалану керек?

- Мемлекеттік органдарға өтініш беру тәсілдері туралы ақпарат Egov³⁷ және Ашық үкімет порталдарында ашық түрде орналастырылған.³⁸
- Өтінішті электрондық түрде беру үшін порталдарда авторландыру талап етіледі. Порталда авторландырылу үшін Сіз egov.kz «электрондық үкіметінің» веб-порталында тіркелген болуыңыз керек.
- Өтініштерді жеке тұлғалар да, заңды тұлғалар да бере алады.
- Порталдарда порталда жұмыс істеу бойынша нұсқаулық бар. Қолдау қызметі жұмыс істейді. Бірыңғай байланыс орталығына 1414 нөмірі бойынша жүгінуге болады. Порталдардың интерфейсі қиын емес.
- Өтініш нысанының – шабарман арқылы немесе электрондық түрде берілуіне қарамастан қызметтерді алушыларға өтініштің тіркелгені және СМС бойынша берілген өтінішке жауаптың жіберілгені туралы ақпарат беріледі. Электрондық өтінішті «Ашық диалог» порталы және «Электрондық өтініштер» бөлімі арқылы берген жағдайда өтініштің мәртебесі, жетістігі және нәтижесі Egov порталын пайдаланушының жеке кабинетінде кіріс хабарламалар ретінде көрсетіледі.

³⁶ «Мемлекеттік органдарға, жергілікті өзін-өзі басқару органдарына, мемлекет жүз пайыз қатысатын заңды тұлғаларға келіп түсетін жолданымдарды тіркеу, есепке алу, сондай-ақ «Электрондық жолданымдар» ақпараттық-талдау жүйесін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2021 жылғы 19 мамырдағы № 70 бұйрығы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022768/history>

³⁷ Толығырақ осы жерден қараңыз: https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

³⁸ Толығырақ осы жерден қараңыз: <https://dialog.egov.kz/application/help>

- Өтініштердің беру тәсілдері мен формаларында таңдау көп болғандықтан біз бірінші кезекте өтініштерді беру бойынша егжей-тегжейлі ережелерді қамтитын ҚР ӘРПК басшылыққа алуды ұсынамыз.

Мыналарды пайдалану ұсынылады:

- [«Ашық диалог» порталын пайдалану жөніндегі нұсқаулықты;](#)³⁹
- [Еgov-ң «Электрондық өтініштер» бөлімін пайдалану жөніндегі нұсқаулықты;](#)⁴⁰
- [E-otinish-ті пайдалану жөніндегі ұсынымдарды;](#)⁴¹
- [Qamqor порталында мемлекеттік органдарға жіберілген өз өтінішіңізді тексеру функциясын.](#)⁴²

Пайдалануға арналған ресурстар:

- Ашық диалог⁴³
- E-otinish⁴⁴
- Электрондық өтініштер⁴⁵
- Qamqor порталында мемлекеттік органдарда жіберілген өтінішті тексеру функциясы⁴⁶

³⁹ Толығырақ осы жерден қараңыз: <https://dialog.egov.kz/application/help>

⁴⁰ Толығырақ осы жерден қараңыз: https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

⁴¹ Толығырақ осы жерден қараңыз: <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴² Толығырақ осы жерден қараңыз: <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/Services/Euol>

⁴³ <https://dialog.egov.kz/>

⁴⁴ <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴⁵ https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

⁴⁶ Толығырақ осы жерден қараңыз: <https://qamqor.gov.kz/portal/page/portal/POPageGroup/Services/Euol>

Қандай тәсілдерді қолдануға болады?

Тәсіл	Мүмкіндіктер
<p>«Ашық диалог» порталы⁴⁷</p>	<p>Төмендегілер арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • өтінішті мемлекеттік органдар басшыларының Блог-платформалары арқылы беру; • интернет-конференцияларға қатысу; • сұрақ-жауаптан өту.
<p>E-otinish порталы⁴⁸</p>	<p>Мыналарды жіберу арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • шағымдар; • жауап; • өтініш; • ұсыныс; • сұрау; • хабарлама.
<p>«Электрондық өтініштер» бөлімі⁴⁹</p>	<p>Мыналарды жіберу арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мемлекеттік органдарға және квазимемлекеттік сектор субъектілеріне өтініш; • қылмыстық істер бойынша өтініш; • азаматтық істер бойынша өтініш; • әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша өтініш беру.
<p>Басқа тәсілдер</p>	<p>Мыналар арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • өтініштерді мемлекеттік органдардың кеңселеріне пошта арқылы немесе шабарманның көмегімен жеткізу арқылы қағаз тасымалдағышта жіберу; • өтінішті мемлекеттік органда жеке қабылдауда беру.

5-кесте. Өтініштерді беру тәсілдері

⁴⁷ <https://dialog.egov.kz/>

⁴⁸ <https://egov.kz/cms/ru/services/e-otinish>

⁴⁹ https://egov.kz/cms/ru/services/citizen_and_the_government/e_app

ҚК МҮШЕЛЕРІ МЕН ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУ СУБЪЕКТИЛЕРІНІҢ МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАННЫҢ АЛҚАЛЫ ОРГАНДАРЫНЫҢ ОТЫРЫСТАРЫНА ҚАТЫСУЫ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІК КОМИССИЯЛАР ҚҰРАМЫНА ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕР МҮШЕЛЕРІН КІРГІЗУ

Заң бізге қоғамдық бақылауды жүзеге асырудың осы механизмдерін іске асыру жөнінде нақты нұсқау бермейді. Біз бұл мәселелер жеке сипатта шешіледі және мемлекеттік органдар басшыларының жекелеген бұйрықтарымен рәсімделеді деп санаймыз.

ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУДЫҢ НЫСАНДАРЫ

Қоғамдық бақылау демократияны іске асырудың маңызды нысаны болып табылады және азаматтардың біздің атымыздан және біздің салықтарымыздың есебінен мемлекетті барлық деңгейлерде – ауылдан бастап астанаға дейін басқарып отырғандарды белсенді мониторингтеуді білдіреді. Қоғамдық бақылаудың ерекшелігі деп оның нәтижелерінің ұсынымдық сипатқа ие болып табылатыны саналады, сонымен бірге олардың есепке алынбауын билік органы дәлелдеуге тиіс.⁵⁰

Заңның 18-бабында ҚК-ның негізгі арсеналын құрайтын қоғамдық бақылаудың 4 негізгі нысандары бөліп шығарылған:

⁵⁰ Қоғамдық кеңестердің жұмыс қағидаттары. «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» ҚК жарияланымы. 2016 ж. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCIPY-RABOTY-OBSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> 11-бет.

Қоғамдық бақылаудың нысаны	Нысанның түсінігі
Қоғамдық мониторинг	Қоғамдық бақылау субъектілерінің тарапынан мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін бақылауды білдіретін қоғамдық бақылау процедурасы (Заңның 18 б. 1 т.).
Қоғамдық тыңдау	Заңның 5-бабы 1-тармағы 1), 5) және 6) тармақшаларында, 5-1 бабы 1-тармағы 1)-тармақшасында көзделген мәселелерді, сондай-ақ мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің олардың қоғамдық мүдделерге сәйкестігі мәселесі бойынша көпшілік алдында талқылау үшін жиналыс өткізу арқылы жүзеге асырылатын қоғамдық бақылау процедурасы (Заңның 18 б. 2 т.).
Қоғамдық сараптама	Қоғамдық бақылау субъектілерінің азаматтардың өмірі мен денсаулығы үшін қолайлы қоршаған ортаны сақтау, сондай-ақ жеке тұлғалардың, елді мекендердің және өндірістік объектілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге кері әсер тигізетін факторларды болдырмау бойынша қоғамдық мүдделердің сақталуын зерттеу, талдау және бағалау үшін арнайы білімдерді және (немесе) тәжірибені пайдалануға негізделген процедурасы (Заңның 18-б. 3-т.).
Мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің жұмыс нәтижелері туралы есепті тыңдау	Қоғамдық кеңестің отырысында мемлекеттік органдардың, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының және олардың лауазымды тұлғаларының Заңның 5-бабы 1-тармағы 2) және 3) тармақшаларында көзделген мәселелер бойынша, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің Заңның 5-1 бабы 1-тармағы 2) және 3) тармақшаларында көзделген мәселелер бойынша қызмет нәтижелерін жария талқылау (Заңның 18-б. 4-т.).

6-кесте. Қоғамдық бақылаудың нысандары

Әр нысанды және оған қолданылатын іс-қимылдар алгоритмін қарастырайық.

Ескертпе: Заңның 17-б. 3-т. қоғамдық бақылау субъектісі қоғамдық кеңестер, сондай-ақ коммерциялық емес ұйымдар, қоғамдық кеңестердің тапсырмасы бойынша азаматтар болып табылады деп көрсетілген. Алайда қоғамдық мониторинг, қоғамдық сараптама сияқты қоғамдық бақылау/қатысу нысандарының тек ҚҚ-ға ғана емес, жалпы азаматтар мен азаматтық қоғамға (азаматтық қоғам ұйымына, бастамашылық топтарға, белсенділерге, азаматтар топтарына және т.б.) тән екенін айта кету керек. «Қоғамдық бақылаудың мәні оны мемлекеттен тәуелсіз қайраткерлердің – жеке тұлғалардың және олардың қауымдастықтарының, және, әрине, еркін бұқаралық ақпарат құралдарының іске асыруында жатыр. Қоғамдық/азаматтық қоғам, яғни ұйымдасқан қауымдастықтар/үкіметтік емес ұйымдар, кенеттен туындайтын ұйымдар тарапынан формалды құрылым мен индивидуумдарсыз бақылау – олардың негізгі құқықтарының негізінде жасалады және олардың негізгі құқықтарын, яғни қауымдастық бостандығын, пікір білдіру бостандығын, ақпарат алу бостандығын, бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығын, мемлекеттің істерін басқаруға қатысуға құқықты және нақты жағдайға қарай, басқа да болуы мүмкін негізгі құқықтарын жүзеге асыру болып табылады. Осыған субсидиялық кепілдік ретінде тәуелсіз соттардың негізгі және субъективті құқықтарын сота қорғау кепілдігі «тіркелген».⁵¹

ҚОҒАМДЫҚ МОНИТОРИНГ

Заңның 18-б. 1- т. сәйкес қоғамдық мониторинг деп квазимемлекеттік сектор субъектілерінің мемлекеттік органдарының қызмет нәтижелерін қоғамдық мүдделерге сәйкестігі жағынан тұрақты (жүйелі) немесе уақытша бақылауды айтады.

⁵¹ «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының заң жобасы туралы қорытынды. Құқықтық саясатты зерттеу орталығы. URL: https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/Zaklyuchenie-po-obshhestvennym-sovetam_LPRC_.pdf 2-бет.

Біз қосымша қоғамдық мониторингтің мәнін жеткізетін тағы бір анықтаманы берсек деп едік. Біздің пікіріміз бойынша, қоғамдық мониторинг бұл аяқталған қызметті немесе қойылған мақсаттарға жету дәрежесін анықтау мақсатымен әлі жалғасып жатқан қызметті мұқият және тәуелсіз өлшеу.

Қоғамдық мониторингтің мақсаты төмендегілердің нәтижелерінде азаматтар үшін жағымсыз салдарды және қоғамдық мүдделерді кемсіту жағдайларын айқындау болып табылады (Заңның 20-б. 2-т.):

8-сурет. ҚК жүзеге асыратын қоғамдық мониторинг салалары

Нені басшылыққа алу керек?

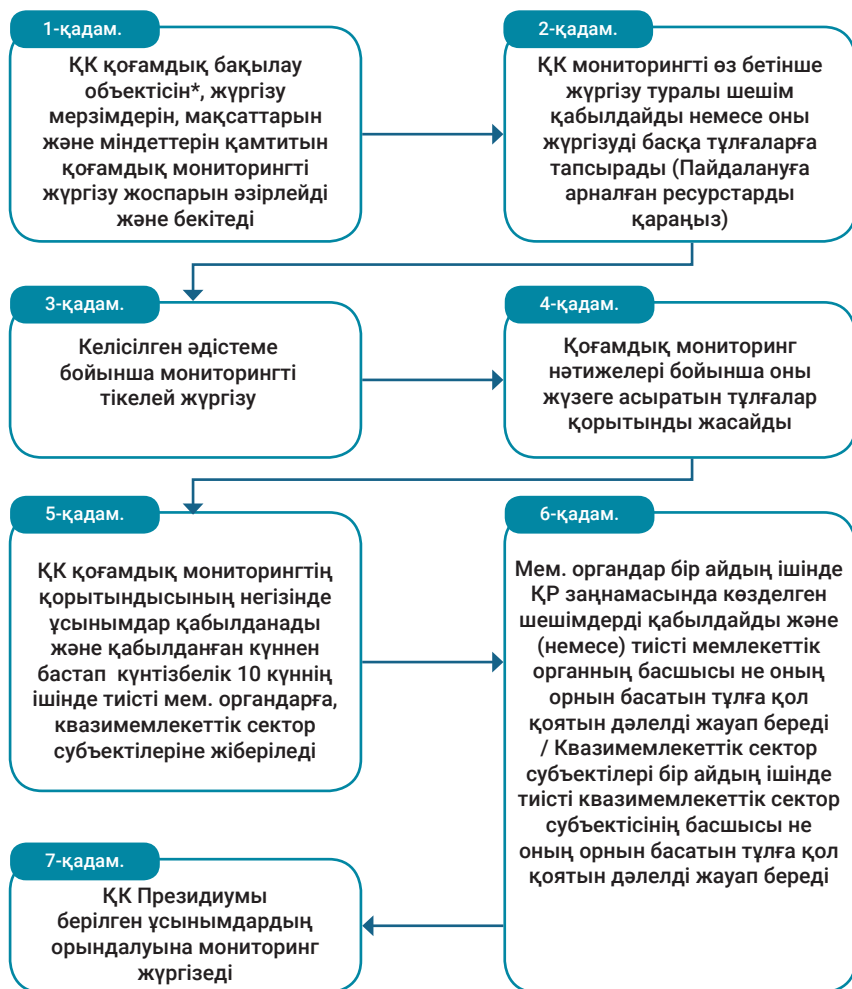
- «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;⁵²
- «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы;⁵³
- Басқа нормативтік-құқықтық актіле.

⁵² «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 2 қарашадағы № 383-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁵³ «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру мен жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2021 жылғы 26 ақпандағы № 73 бұйрығы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

Қалай пайдалану керек?

Қоғамдық мониторингті жүргізудің алгоритмі айтарлықтай қарапайым⁵⁴:

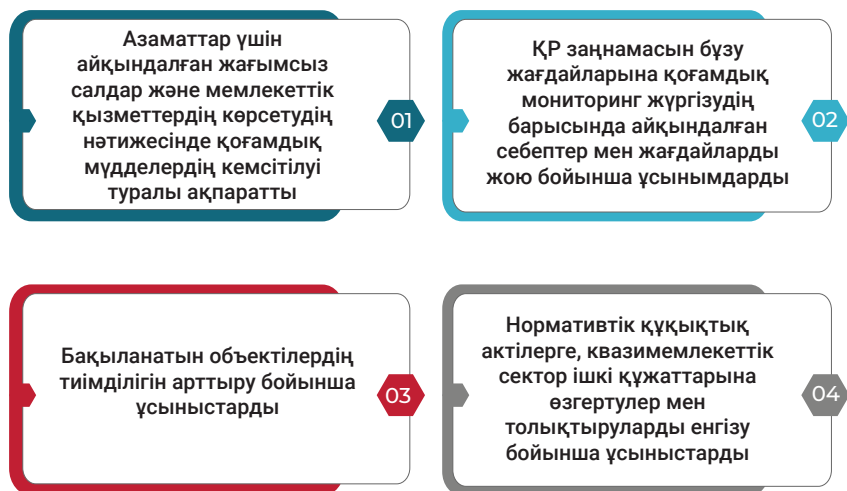

9-сурет. Қоғамдық мониторингті жүргізудің алгоритмі

⁵⁴ Алгоритм Заңның 20 б. және Қоғамдық бақылаудың ұйымдастыру және жүргізу ережелерінің 1-параграфының негізінде құрылған. URL; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

** Республикалық және жергілікті деңгейдегі мемлекеттік органдардың және олардың лауазымды тұлғаларының қызметі, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметі қоғамдық бақылау объектісі болып табылады (Заңның 17-б. 2-т.).*

4-қадамда қоғамдық мониторингтің нәтижелері бойынша оны жүзеге асырған тұлғалар қорытынды жасайды деп көзделген. Қоғамдық мониторингтің қорытындысы мыналарды қамтуға тиіс:

10-сурет. Қоғамдық мониторингтің нәтижелері туралы қорытындының элементтері

Пайдалануға арналған ресурстар:

- Коммерциялық емес ұйымдар;
- Азаматтық қоғам сарапшылары;
- ҚР азаматтары.

Қоғамдық мониторингті Қоғамдық кеңес мүшелері, сондай-ақ коммерциялық емес ұйымдардың өкілдері және Қоғамдық кеңестің тапсырмасы бойынша азаматтар жүзеге асырады (Заңның 20-б. 2-т.).

Қоғамдық мониторинг шеңберінде коммерциялық емес ұйымдарды/азаматтық қоғам ұйымдарын (бұдан әрі - АҚҰ) пайдаланудың келесі артықшылықтарын бөліп шығаруға болады:

Ресурс	Артықшылықтары
Әдістемелік ресурс	Үкіметтік емес ұйымдар өз қызметінің түріне байланысты жүйелі түрде мемлекеттік қызметтерге, мемлекеттік органдардың қызмет нәтижелеріне және мемлекеттік бағдарламаларға, мемлекеттік сатып алуларға және жалпы, салық төлеушілердің қаражаттарының пайдаланылуына мониторингке бастамашылық етеді және оны жүргізеді. Осыған байланысты олар ҚК тапсырмасын орындаушылар ғана емес, әдістемелік атқарымдар мен бақылау әдіснамаларының көзі бола алады.
Физикалық ресурс	АҚҰ қоғамдық мониторингті ҚК тапсырмасы бойынша, осы мақсатта өз кадрлық әлеуетін пайдалана отырып жүргізу алады.
Материалдық ресурс	АҚҰ өз қызметін ұлттық коммерциялық емес және коммерциялық қорлардан және халықаралық ұйымдардан гранттық қаражаттарды тарта отырып жүзеге асырады. Осыған байланысты мониторингпен белсенді түрде айналысатын коммерциялық емес ұйымдармен Заңның 20-б. 2-т. көзделген мақсаттар шеңберінде бақылауға бағытталған бірлескен бастамаларды жоспарлау үшін серіктестік қатынастарды орнату маңызды.
Ақпараттық ресурс	Тұрақты әлеуметтік мониторингті жүзеге асыра отырып, АҚҰ аймақтың проблемалары, бақылау саласы және азаматтар үшін жағымсыз салдар және мемлекеттік сектордың белгілі бір қызметінің нәтижесінде қоғамдық мүдделердің кемсітілуі туралы ақпараттың, сапалы көзі болып табылады. Осыған байланысты АҚҰ-ды жүйелі түрде ақпарат көзі ретінде пайдалану ұсынылады.

7-кесте. ҚК қоғамдық мониторингті жүргізуі кезінде АҚҰ пайдаланудың артықшылықтары

Азаматтық қоғам сарапшылары сондай-ақ қоғамдық мониторингті жүргізу үшін тиімді әдістемелік, физикалық және ақпараттық ресурстар бола алады.

Азаматтар өз тарапынан қоғамдық мониторингті жүргізу кезінде өте жақсы физикалық және ақпараттық ресурс болып табылады.

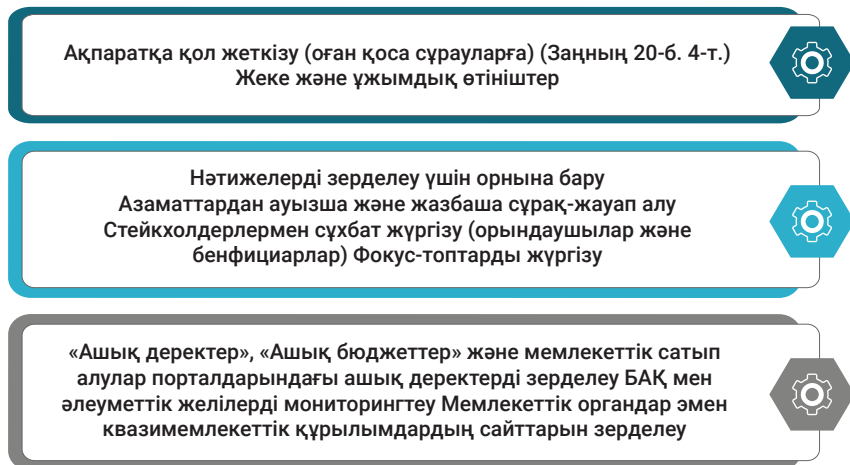
Қандай тәсілдерді қолдануға болады?

Қоғамдық мониторинг бірнеше тәсілдермен жүргізілуі мүмкін:

Мониторингтің тәсілдері	Ерекшеліктері
Далалық бақылау	Мемлекеттік бюджет қаражаттарынан төленген нақты жұмыс нәтижелерін зерделеу үшін белгіленген жерге бару арқылы. Сонымен қатар нақты жобаның бенефициарларымен фокус-топтарды, қызметтерді және жоба нәтижелерін орындаушылармен және алушылармен сұхбаттарды, тұрғындармен сұрақ-жауаптарды жүргізу енгізілуі және басқа да құралдар қолданылуы мүмкін. Мысалы, 1) аудан тұрғындарының шағымдарының негізінде нақты учаскедегі жол жұмыстарының сапасын зерттеу; 2) аумақтарды дамыту бағдарламаларын іске асырудың сапасын зерттеу; 3) «азаматтық бюджет» бағдарламасының іске асырылуын зерттеу.
Цифрлық мониторинг	Ашық дереккөздердің негізінде деректерді Интернетті пайдалана отырып зерттеу. Мысалы, бюджеттік бағдарламаларды іске асыру туралы ақпарат жинау.
Құрамдастырылған мониторинг	Далалық бақылау және цифрлық мониторинг әдістемелерін біріктіреді.

8-кесте. ҚК қоғамдық мониторингтеудің тәсілдері

Мониторинг әдіснамасына төменде аталған механизмдердің кез келгендері жатқызылуы мүмкін:

11-сурет. Мониторингтеу әдістері

ҚОҒАМДЫҚ ТЫҢДАУЛАР⁵⁵

Заңның 18-б. 2-т. сәйкес Қоғамдық тыңдау – бұл Заңның 5-б. 1-т. 1), 5) және 6) тармақшаларында, 5-1 б. 1-т. 1) тармақшасында көзделген мәселелерді, сондай-ақ мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қоғамдық маңызы бар шешімдерінің қоғамдық мүдделерге сәйкестігін жария түрде талқылау үшін жиналыс жүргізу арқылы жүзеге асырылатын қоғамдық бақылау процедурасы.

Нені басшылыққа алу керек?

- «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы,⁵⁶
- «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ереже-

⁵⁵ Параграфты құру кезінде сондай-ақ «Қадір-қасиет» ҚҚ-ның USAID қолдауымен әзірлеген «Қазақстанда шешімдерді қабылдау барысына тиімді азаматтық қатысу үшін ұсынымдар» материалы қолданылды. URL: https://kkassiyet.files.wordpress.com/2022/05/recom_civil_soc_in_gm_zinovich_2022.pdf 30-36-беттер

⁵⁶ «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 2 қарашадағы № 383-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

лерін бекіту туралы» ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы;⁵⁷

- Басқа заңнамалық актілер.

Ескертпе: Қоғамдық тыңдаулар сондай-ақ басқа процедуралардың шеңберінде де жүргізілуі мүмкін. Қоғамдық бақылау/қатысу нысаны ретінде олар, мысалға, келесі заңнамалық актілерде көзделген:

- Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі;⁵⁸
- Қазақстан Республикасының Жер кодексі;⁵⁹
- «Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;⁶⁰
- «Қоғамдық тыңдауларды жүргізу ережелерін бекіту туралы» ҚР Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. бұйрығы;⁶¹

Тыңдауларды ұйымдастыру тақырыптық және жағдаяттық сипатта болады. Сонымен бірге, ҚР Экологиялық және Жер кодекстерінің және «Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар туралы» ҚР Заңының шеңберінде тыңдауларды жүргізу заңмен белгіленген жағдайларда міндетті болып табылады. Қоғамдық кеңестер мен «Атамекен» ҰКП Аймақтық кеңесіне қоғамдық тыңдауларды өз қарап білгенінше жүргізу құзыреті берілген, бірақ сонымен қатар ұлттық заңнама деңгейінде реттелген.

⁵⁷ «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2021 жылғы 26 ақпандағы № 73 бұйрығы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁵⁸ «Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі» Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI Кодексі (27.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=39768520#sub_id=0

⁵⁹ Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 20 маусымдағы № 442-II Жер кодексі (08.01.2022 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1040583&show_di=1

⁶⁰ «Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар туралы» Қазақстан Республикасының 2006 жылғы 7 шілдедегі № 175-III Заңы (24.11.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30063141

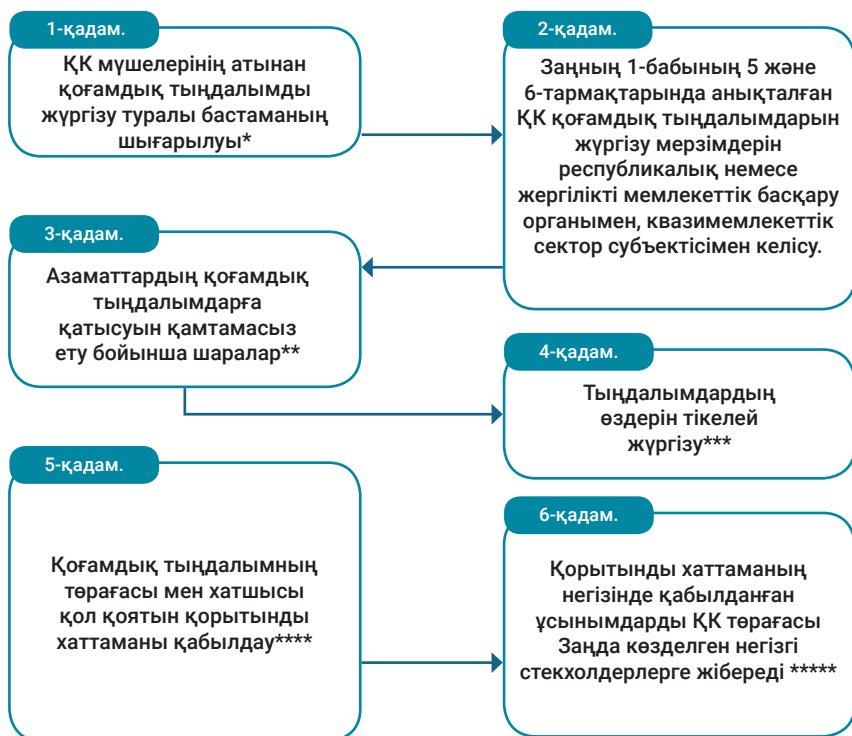
⁶¹ «Қоғамдық тыңдалымдарды жүргізу ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2021 жылғы 3 тамыздағы № 286 бұйрығы (26.10.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері бар). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100023901>

Қалай пайдалану керек?⁶²

Қоғамдық тыңдауларды ұйымдастыру үдерісі мемлекеттік органдарға және/немесе қоғамдық кеңестерге жүктелген.

Заңнамада қоғамдық тыңдаулар учаскелері бойынша шектеулер қойылмаған.

Заңнамада ҚК қоғамдық тыңдауларын жүргізудің келесі алгоритмі көзделген:

12-сурет. ҚК қоғамдық тыңдауларын жүргізудің алгоритмі

⁶² Алгоритм Қоғамдық бақылаудың ұйымдастыру және жүргізу ережелерінің 2-параграфының және Заңның 21-бабының негізінде құрылған. URL; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>. Алгоритмде аталған талаптар Ұлттық әл-ауқат қорының Қоғамдық кеңесінің қызметімен байланысты қатынастарда қолданылмайды.

*** ҚК-ның қоғамдық тыңдауларға шығаратын мәселелерін 14-суреттен қараңыз.**

**** Жұртшылықтың қатысуын қамтамасыз ету бойынша шараларды 13-суреттен қараңыз.**

***** Тыңдауларды жүргізу ерекшеліктерін 9-кестеден қараңыз.**

****** Қорытынды хаттаманың ерекшеліктерін 10-кестеден қараңыз.**

******* Қорытынды хаттаманың негізінде қабылданған ұсынымдарды ҚК төрағасы мыналарға жібереді (Заңның 21-б. 9-т.):**

1) мемлекеттік органдарға, квазимемлекеттік сектор субъектілеріне, қоғамдық бақылау субъектілеріне;

2) мемлекеттік органдардың және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметіне бақылауды жүзеге асыруға уәкілеттік берілген мемлекеттік органдарға зерделеу және шара қабылдау үшін;

3) бұқаралық ақпарат құралдарына.

Алгоритмнің 3-қадамында жұртшылықтың қоғамдық тыңдауларға қатысуын қамтамасыз ету бойынша шара қабылдау көзделген. Атап айтқанда, мемлекеттік органның өзі немесе квазиқұрылым, сондай-ақ ҚК азаматтарды құлақтандыру және таныстыру бойынша барынша мүмкін шараларын қабылдауға тиіс. Дәлірек айтқанда, ұйымдастыру тәртібі мына шараларды қарастыруы керек:

қоғамдық тыңдалымға қатысушыларды оны өткізу уақыты және орны туралы БАҚ және (немесе) жазбаша шақырулар арқылы алдын ала, бірақ оны өткізгенге дейін күнтізбелік 10 күннен кешіктірмей құлақтандыру

01

нормативтік құқықтық актілердің және қоғамдық тыңдалымға шығарылатын шешімдердің жобаларымен алдын ала, бірақ оны өткізгенге дейін күнтізбелік 10 күннен кешіктірмей танысу

02

қоғамдық тыңдалымға қатысуды қамтамасыз ететін басқа да шаралар

03

13-сурет. ҚК қоғамдық тыңдауларын ұйымдастыру тәртібі

Қоғамдық тыңдаулар туралы хабарлайтын хабарландырудан қоғамдық кеңестері жұмыс жасайтын ведомстволардың ресми ресурстарында жариялану керек.

Ақпараттандыру мен ақпаратқа қол жеткізу жоғарыда көрсетілген шаралармен шектелгендіктен, қоғамдық тыңдаулар туралы ақпаратты мемлекеттік органдардың сайттарын тұрақты түрде тақырыптық мониторингтеудің нәтижесінде ғана алуға болатыны анық. БАҚ-тағы ақпаратты көз жүгіртіп мониторингтеу, мысалға, Алматыда кейбір тыңдауларда адамдар санының өте аз болғанын көрсетті. Бұны халықтың басым бөлігінің арасында ақпаратқа қол жеткізудің шектелгендігімен тікелей байланыстыруға болады.⁶³

Бұл іс жүзінде ҚК мен мемлекеттік сектордың формалды тәсілмен шектеліп, жауапкершілікке тартуға барлық мүмкін шараларды әрдайым қабылдай бермейтінін көрсетеді. Біз жұртшылықты қоғамдық тыңдаулардың өткізілу күні және көпшіліктің талқылауына шығарылатын мәселелер туралы құлақтандыру үшін барынша мүмкін заманауи арсеналды пайдалануды ұсынамыз. Атап айтқанда, ҚК-ға мыналар ұсынылады:

- тыңдаулардың жүргізілетіні туралы хабарламаны орналастыру үшін дәстүрлі БАҚ және БАҚ интернетін пайдалану. Бұл арада тек аймақтық қана емес, республикалық басылымдарды да пайдаланған жөн;
- АҚҰ-ға, бастамашылық топтарға және белсенділерге өз мүшелерінің, қатыстырылған сарапшылардың, орталық және жергілікті билік органдарының қолдауымен ҚК құрған тарату тізімі бойынша жіберілген хабарламалары бар хаттарды электрондық жолмен жіберуді жүзеге асыру;

⁶³ Толығырақ осы жерден көруге болады: <https://informburo.kz/stati/v-almaty-proshli-obshchestvennye-slushaniya-po-ekologicheskomu-vozdeystviyu-stroitelstva-brt-cto-s-nimi-ne-tak.html> және <https://informburo.kz/novosti/obshchestvennye-slushaniya-po-rekonstrukcii-vokzala-almaty-1-proshli-s-narusheniyami.html> және <https://informburo.kz/stati/passazhirskiy-kompleks-poyavitsya-v-almaty-kak-proshli-slushaniya-po-ego-stroitelstvu.html>

- хабарламаларды әлеуметтік желілерде ҚК-ның және оның мүшелерінің өз парақшалары, мемлекеттік органдардың және квазиқұрылымдардың, арналар әкімшілерінің ресми парақшалары, әлеуметтік желілердегі парақшалар мен топтар арқылы орналастыруды пайдалану.
- қоғамдық тыңдауларға қатысу үшін шақыруларды тарату мақсатында мессенджерлерді пайдалану.

Тыңдаулардың жүргізудің (4-қадам) де өз ерекшеліктері бар:

Тыңдауларды жүргізудің ерекшеліктері	1. Қоғамдық кеңестің төрағасы (немесе оның уәкілеттік берген тұлғасы) (бұдан әрі - төраға) қоғамдық тыңдауды ашады, оны жүргізу тақырыбын, күн тәртібін, қатысушылардың сөз сөйлеуі үшін регламентті жариялайды.
	2. Қоғамдық тыңдауды жүргізу барысында хаттама жүргізіліп, мыналар жазылады: 1) қоғамдық тыңдауды жүргізу күні және орны; 2) келіп отырған қатысушылардың саны; 3) қоғамдық тыңдаудың төрағасы мен хатшысының тегі, аты, әкесінің аты (егер ол жеке басын куәландыратын құжатта көрсетілген болса); 4) күн тәртібі, сөз алғандардың сөздерінің мазмұны.

9-кесте. ҚК қоғамдық тыңдауларын жүргізудің ерекшеліктері

Заңнамада жұртшылықтың тыңдауларда ауызша айтылған немесе Қоғамдық тыңдаулар хаттамасында жазбаша түрде берілген пікірлері мен ескертулерін көрсету процедурасының бар болғанына қарамастан, дегенмен де, жұртшылықтың ұсынымдарын орындау немесе есепке алу бойынша тікелей міндеттемелер жоқ. Осыған байланысты мемлекеттік органдар кейде тыңдауларды өткізуге өте формалды түрде қарайды.

Қоғамдық тыңдаудың нәтижелері бойынша қоғамдық тыңдаудың төрағасы мен хатшысы қол қоятын қорытынды хаттама қа-

былданады (5-қадам). Бұл Қадамның сондай-ақ бірқатар арнайы шарттары бар:

<p>Қорытынды хаттаманы қабылдаудың ерекшеліктері</p>	<p>1. Қорытынды хаттама оған ҚК келіп отырған мүшелерінің жартысынан көбі дауыс берген жағдайда қабылданған болып саналады.</p>
	<p>2. Қоғамдық тыңдаудың қорытынды хаттамасына мыналар жатады:</p> <p>1) бақыланатын мемлекеттік органдардың және олардың лауазымды тұлғаларының, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің ҚР заңнамасын сақтауы туралы ақпарат;</p> <p>2) қоғамдық тыңдау барысында айқындалған жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін кемсітетін немесе шектейтін ережелерді жою бойынша ұсынымдар;</p> <p>3) нормативтік құқықтық актілерге, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің ішкі құжаттарына өзгертулер мен толықтыруларды енгізу бойынша ұсыныстар.</p>
	<p>3. Қоғамдық тыңдаулардың нәтижелері сондай-ақ ашық түрде қол жеткізетіндей орналастырылу керек. осыған байланысты қоғамдық тыңдаудың қорытынды хаттамасын, оған қоса қабылданған шешімдердің дәлелді негіздемесін жариялау қажет.</p>

10-кесте. ҚК қоғамдық тыңдауларының қорытынды хаттамасын қабылдаудың ерекшеліктері

Пайдалануға арналған ресурстар:

- Астананың, республикалық маңызы бар қалалардың және облыс орталықтарының әкімшіліктерінің ресми сайттары;
- Орталық билік органдарының ресми сайттары;
- БАҚ;
- Әлеуметтік желілер (ең маңызды қоғамдық тыңдаулар тура-

лы ақпарат әлеуметтік желілерде тез таралады). Осыған байланысты қоғамдық мүддені тақырыптық түрде ілгері шығаратын және қоғамдық жұмысты жүзеге асыратын әлеуметтік желілердегі парақшалар мен топтарды пайдалануды ұсынамыз. Бұл тақырыптық қоғамдық тыңдаулар туралы ақпаратты анағұрлым жедел таратуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар мемлекеттік органдардың әлеуметтік желілердегі ресми парақшаларын пайдалануды ұсынамыз.

Қандай тәсілдерді қолдануға болады?

Заңға сәйкес ҚК келесі мәселелер бойынша қоғамдық тыңдауға бастамашылық ете алады:

Министрліктер, ҚР Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін органдар, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқару органдары құратын ҚК

- бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің бюджеттік бағдарламалар жобаларын, стратегиялық жоспарлар жобаларын немесе аумақтарды дамыту бағдарламаларын, мемлекеттік бағдарламалар жобаларын, қоршаған ортаны қорғау бойынша іс-шаралар жоспарларын талқылау;
- орталық және жергілікті атқарушы органдардың нормативтік құқықтық актілер жобаларын қоспағанда, «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес азаматтардың, сондай-ақ тиісті аумақта карантиндік тәртіпті енгізе отырып карантиндік аймақты белгілеу (күшін жою), Қазақстан Республикасының заңнамасында ветеринария саласында көзделген жағдайларда карантинді және (немесе) шектеу шараларын белгілеу (күшін жою) туралы шешімдерді қабылдауды көздейтін әкімдердің құқықтарына, бостандықтарына және міндеттеріне қатысты нормативтік құқықтық актілер жобаларын әзірлеуге және талқылауға қатысу, сонымен қатар табиғи және техногенді сипаттағы төтенше жағдайды жариялау;

- мемлекеттік органның немесе аймақтың қоғамдық маңызы бар тиісті қызмет саласы мәселелері, соның ішінде мемлекеттік басқаруды және мемлекеттік аппараттың ашық жұмыс істеуін ұйымдастыруды жетілдіру мәселелері бойынша жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау, оған қоса Қоғамдық кеңес туралы Үлгі ережеге сәйкес мемлекеттік қызметкерлердің қызметтік этика нормаларын сақтауы.

Квазимемлекеттік сектор субъектілері құратын ҚК

- ұлттық басқарушы холдингтердің, ұлттық холдингтердің және ұлттық компаниялардың даму жоспарларының жобаларын және іс-шаралар жоспарларын талқылау.

14-сурет. ҚК-ның қоғамдық тыңдауларға шығаратын мәселелері

ҚОҒАМДЫҚ САРАПТАМА

Заңның 18-б. 3-т. сәйкес Қоғамдық сараптама – азаматтардың өмірі мен денсаулығы үшін қолайлы қоршаған ортаны сақтау, сондай-ақ жеке тұлғалардың, елді мекендердің және өндірістік объектілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге жағымсыз факторларды болғызбау жөніндегі қоғамдық мүдделерді сақтау тұрғысынан зерттеу, талдау және бағалау үшін арнайы білімді және (немесе) тәжірибені қоғамдық бақылау субъектілерінің пайдалануына негізделген қоғамдық бақылау рәсімі.

Қоғамдық сараптама «азаматтық қоғам институттарының мемлекеттік органдардың қызметіне, осындай органдардың шешімдерді қабылдау және орындау тиімділігіне бағалау жүргізуін, мемлекеттік органдардың өз жұмысында ескеруі үшін қоғамдық маңызы бар проблемаларды шешу бойынша ұсыныстарды дайындауды» білдіреді. Қоғамдық сараптаманың мақсаты белгілі бір саладағы мемлекеттік саясатты немесе азаматтарға көрсетілетін әкімшілік қызметтердің сапасын жақсарту болып табылады. Яғни қоғамдық сараптама – бұл аясы тар мақсат емес, бар

болғаны мемлекеттік саясатты жақсарту мақсатымен мемлекеттік органдарға әсер ету құралы».⁶⁴

Жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтау, азаматтардың өмірі мен денсаулығы үшін қолайлы қоршаған ортаны сақтау, сондай-ақ жеке тұлғалардың, елді мекендердің және өндірістік объектілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге теріс әсер ететін факторларды жою тұрғысынан мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қабылданатын шешімдерінің жобалары қоғамдық сараптама объектілері болып табылады (Заңның 22-б. 1-т.).

Нені басшылыққа алу керек?

- «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;⁶⁵
- «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы;⁶⁶
- Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде қоғамдық сараптаманың өзге субъектілері, оны ұйымдастырудың және жүргізудің басқа негіздері мен тәртібі анықталуы мүмкін.

Ескертпе: *Қоғамдық экологиялық сараптаманы жүргізу ерекшеліктері, оны тіркеу тәртібі, қорытындының мазмұны Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінде белгіленеді.*⁶⁷

⁶⁴ Қоғамдық кеңестердің жұмыс қағидаты. «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» ҚҚ жарияланамы. 2016 ж. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCZIPIY-RABOTY-OBSHNESTVENNYH-SOVETOV.pdf> 11-бет.

⁶⁵ «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 2 қарашадағы № 383-V Заңы (30.12.2021 ж. жағдай бойынша өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁶⁶ «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2021 жылғы 26 ақпандағы № 73 бұйрығы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁶⁷ «Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі» Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI Кодексі (27.12.2021 ж. өзгертулері мен толықтырулары бар). https://online.zakon.kz/document/?doc_id=39768520#sub_id=0

Қалай пайдалану керек?⁶⁸

Қоғамдық сараптаманы ұйымдастырудың және жүргізудің алгоритмі төмендегідей:

1-қадам.

Қоғамдық сараптаманың бастамашылары тиісті Қоғамдық кеңеске қоғамдық сараптама жүргізу туралы өтінішхат жібереді*

2-қадам.

ҚК қоғамдық сараптама жүргізу туралы өтінішхатты қарайды және сараптама бастамашысына қабылданған шешім туралы хабарлама (хаттамадан үзінді көшірме) жібереді. Теріс шешім қабылданған жағдайда бастамашыға дәлелді бас тарту жіберіледі.

3-қадам.

Қоғамдық сараптама жүргізу үшін қоғамдық бірлестік ҚК тапсырмасы бойынша қоғамдық сараптама жүргізілетін уақытқа құрылатын сараптау комиссиясын құрады.**

4-қадам.

Сараптау комиссиясының бірінші отырысында сараптау комиссиясының басшысы (бұдан әрі - басшы) тағайындалады және мемлекеттік органның, жергілікті өкілді органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің интернет-ресурстарында орналастырылатын қоғамдық сараптаманы жүргізу жоспары құрылады.***

5-қадам.

ҚК мемлекеттік органдарға және басқа ұйымдарға, квазимемлекеттік сектор субъектілеріне қоғамдық сараптаманың өткізілетін туралы хабар беруді ұйымдастырады.

6-қадам.

Қоғамдық сараптаманы өткізу жоспарына сәйкес басшы тиісті мемлекеттік органдарға, жергілікті мемлекеттік басқару органдарына, квазимемлекеттік сектор субъектілеріне қажетті құжаттар мен материалдарды ұсыну туралы сұрау салады.

7-қадам.

Сараптау комиссиясының отырыстары бекітілген жоспар бойынша жүргізіледі. Басшы отырыстың өткізілетін орны мен уақыты, күн тәртібі туралы хабарлайды, сондай-ақ отырысқа қажетті материалдарды дайындайды.****

8-қадам.

Жұмыс қорытындылары бойынша сараптау комиссиясы қоғамдық сараптау нәтижелері бойынша қорытынды жобасын дайындайды және қарау үшін ҚК-ға жібереді.*****

9-қадам.

Қоғамдық кеңес дауыстар көпшілігімен ашық дауыс беру арқылы қорытынды жобасын мақұлдау немесе мақұлдамау туралы шешім қабылдайды.

10-қадам.

Қорытындының мақұлданған жобасы он күннен аспайтын мерзімнің ішінде мүдделі мемлекеттік органдарға, квазимемлекеттік сектор субъектілеріне жіберіледі.

15-сурет. ҚК қоғамдық сараптамасын ұйымдастырудың және жүргізудің алгоритмі

⁶⁸ Алгоритм Заңның 22-б. және Қоғамдық бақылаудың ұйымдастыру және жүргізу ережелерінің 3-параграфының негізінде құрылған. URL; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>. Алгоритмде аталған талаптар Ұлттық әл-ауқат қорының Қоғамдық кеңесінің қызметімен байланысты қатынастарда қолданылмайды.

*** Қоғамдық сараптаманың бастамашылары ҚК-ке тиісті өтінішхат жіберетін халықаралық және шетелдік ұйымдардың құрылымдық бөлімшелерін (филиалдарын және өкілдіктерін) қоспағанда, жеке тұлғалар және (немесе) коммерциялық емес ұйымдар болуы мүмкін.**

**** Қоғамдық сараптама Қоғамдық кеңестік оның отырысында қоғамдық бірлестіктер құратын сараптау комиссиялары қабылданған тапсырмасы бойынша жүзеге асырылады.**

***** Басшы сараптау комиссиясының қоғамдық сараптама жүргізу бойынша функцияларын бөледі, олардың өзара әрекеттесуін қамтамасыз етеді, алынған құжаттар мен материалдар туралы ақпарат береді, жекелеген іс-шаралар мен жалпы жоспардың орындалу мерзімдерін бақылайды.**

****** Комиссия отырысын жүргізудің ерекшеліктерін 11-кестеден қараңыз.**

******* Қоғамдық сараптама нәтижелері бойынша қорытынды жобасына сараптау комиссиясының басшысы және мүшелері қол қояды.**

7-қадам шеңберінде сараптау комиссиясының отырыстары бекітілген жоспар бойынша жүргізіледі. Басшы отырыстың өткізілетін орны мен уақыты, күн тәртібі туралы хабарлайды, сондай-ақ отырысқа қажетті материалдарды дайындайды. Отырыстардың бірқатар ерекше шарттары бар:

Сараптау комиссиясының отырысын жүргізудің ерекшеліктері	1. Сараптау комиссиясының отырысы оған оның мүшелерінің жартысынан көбі қатысып отырған жағдайда заңды болып саналады. Сараптау комиссиясының басшысы болмаған жағдайда отырысты ҚК төрағасының шешімімен уәкілеттік берілген сараптау комиссиясының мүшесі жүргізеді.
	2. Сараптау комиссиясының шешімі отырысқа келіп отырған оның мүшелерінің жалпы санының дауыстар көпшілігімен қабылданады.

	3. Сараптау комиссиясының отырыстарына ҚК мүшелері қатысады.
	4. Басшының шақыруы бойынша сараптау комиссиясының отырысына мемлекеттік органдардың, жергілікті мемлекеттік басқару органдарының, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің өкілдері, сондай-ақ коммерциялық емес ұйымдардың өкілдері және басқа тұлғалар қатысады.
	5. Сараптау комиссиясының отырысының қорытындылары бойынша сараптау комиссиясының басшысы немесе басшы уәкілеттік берген тұлға қол қоятын хаттама жазылады.

11-кесте. Сараптау комиссиясының отырысын жүргізудің ерекшеліктері

Пайдалануға арналған ресурстар:

Ресурс	Артықшылық
Қоғамдық сараптаманың бастамашылары	<ul style="list-style-type: none"> • жеке тұлғалар (ҚР аумағында болатын азаматтар мен тұлғалар, белсенділер, азаматтық қоғам сарапшылары, тіркелмеген бастамашыл топтар және т. б.) • халықаралық және шетелдік ұйымдардың құрылымдық бөлімшелерін (филиалдары мен өкілдіктерін) қоспағанда, коммерциялық емес ұйымдар (қоғамдық бірлестіктер мен қорлар, корпоративтік қорлар, кәсіподақтар, ПИК, МИБ және басқа да коммерциялық емес ұйымдар).
Сараптау комиссиясын құрудың бастамашылары	<p>Қоғамдық сараптаманы Қоғамдық кеңестің отырысында қабылданған тапсырмасы бойынша қоғамдық бірлестіктер құратын сараптама комиссиялары жүзеге асырады.</p> <p>Бұл бөлімде бір мәнді емес түсінік бар. Мемлекеттік сектор көп жағдайда жалпы коммерциялық емес ұйымдарды қоғамдық бірлестіктер деп түсінеді. Алайда, заң тұрғысынан қоғамдық бірлестіктер деп «Қоғамдық бірлестіктер туралы»</p>

	<p>ҚР Заңында белгіленген ұйымдар танылады.⁶⁹ Үкіметтік емес ұйымдар өз қызметінің сипатына қарай заң шығару процесіне қатысу аясында мемлекеттік секторға оның нәтижелерін ұсына отырып, тұрақты түрде қоғамдық сараптамаға бастамашылық жасайды және жүргізеді. Осыған байланысты олар ҚК тапсырмасын орындаушы ғана емес, сонымен қатар әртүрлі сипаттағы (құқықтық, экономикалық, статистикалық, әлеуметтік, сыбайлас жемқорлыққа қарсы және т.б.) сараптама дайындаудың әдістемелік құралдар мен әдіснамаларының көзі бола алады. Осылайша, коммерциялық емес ұйымдар әдістемелік, физикалық, материалдық және ақпараттық ресурс ретінде бола алады.</p>
<p>Қоғамдық сараптама орындаушылар</p>	<p>Құрылған сараптама комиссиясының мүшелері қоғамдық сараптаманың орындаушылары бола алады. Сараптама комиссиясын құру қоғамдық бірлестіктерге жүктелгендіктен, олар өз қалауы бойынша сарапшыларды оның құрамына қосады. Бұл азаматтық қоғам сарапшылары, белсенділер, академиялық қоғамдастық пен университеттердің өкілдері, коммерциялық емес ұйымдардың қызметкерлері, кәсіпқойлар және сертификатталған/арнайы оқытылған мамандар және сараптаманың нақты түрін дайындау үшін сараптамалық әлеуеті бар кез келген азаматтар болуы мүмкін. Орындаушылар әдістемелік, физикалық және ақпараттық ресурс ретінде жоғары әлеуетке ие болады.</p>

12-кесте. ҚК қоғамдық сараптамасын өткізуге арналған ресурстар

Қандай тәсілдерді қолдануға болады?

- Қолданыстағы заңнаманы құқықтық сараптамасы;
- Нормативтік-құқықтық актілер жобаларының сараптамасы;
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама;

⁶⁹ 31 мамыр 1996 жылғы «Қоғамдық бірлестіктер туралы» ҚР Заңы. N 3. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z960000003_

- Экологиялық сараптама;
- Әлеуметтік зерттеулер;
- Статистикалық зерттеулер;
- Экономикалық сараптама;
- Сараптаманың басқа түрлері.

МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАН, КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР СУБЪЕКТІСІ ЖҰМЫСЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІ ТЫҢДАУ

Заңның 18-баб. 4-т. мемлекеттік орган, квазимемлекеттік сектор субъектісі жұмысының нәтижелері туралы есепті тыңдау деп Қоғамдық кеңестің отырысында Заңның 5-1-бабы 1-тармағының 2) және 3) тармақшаларында көзделген мәселелер бойынша квазимемлекеттік сектор субъектілері, Заңның 5-бабы 1-тармағының 2) және 3) тармақшаларында көзделген мәселелер бойынша мемлекеттік органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары және олардың лауазымды тұлғалары қызметінің нәтижелерін жария талқылау көзделетінін көрсетеді.

Жұмыс нәтижелері туралы есепті тыңдау республикалық деңгейдегі мемлекеттік органның бірінші басшысының, квазимемлекеттік сектор субъектісінің атқарушы органы басшысының баяндамасын және Қоғамдық кеңес төрағасының қосымша баяндамасын, ал аумақтарда әкімшілік-аумақтық бірлік әкімінің баяндамасын және мәслихат хатшысының, Қоғамдық кеңес төрағасының қосымша баяндамаларын қамтиды.

Мемлекеттік органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары және олардың лауазымды адамдары қызметінің мынадай мәселелер бойынша нәтижелері талқылау нысанасы болып табылады:

ҚР Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін министрліктер, органдар, сондай-ақ жергілікті мемлекеттік басқару органдары құратын ҚК

Квазимемлекеттік сектор субъектілері құратын ҚК

- бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің бюджеттік бағдарламаларының, стратегиялық жоспарлардың немесе аумақтарды дамыту бағдарламаларының, мемлекеттік бағдарламалардың орындалуын талқылау;
- атқарушы органдардың мақсатты индикаторларға қол жеткізуі туралы есептерін талқылау .

- Ұлттық басқарушы холдингтердің, ұлттық холдингтердің және ұлттық компаниялардың даму жоспарларының іске асырылу есептері мен мониторингін және іс-шаралар жоспарларын талқылау;
- қаржы-шаруашылық қызметінің нәтижелерін талқылау.

13-кесте. Есептерді тыңдаудағы талқылау нысанасы

Нені басшылыққа алу керек?

- «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;⁷⁰
- ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрінің «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» бұйрығы;⁷¹
- ҚР басқа заңнама актілері.

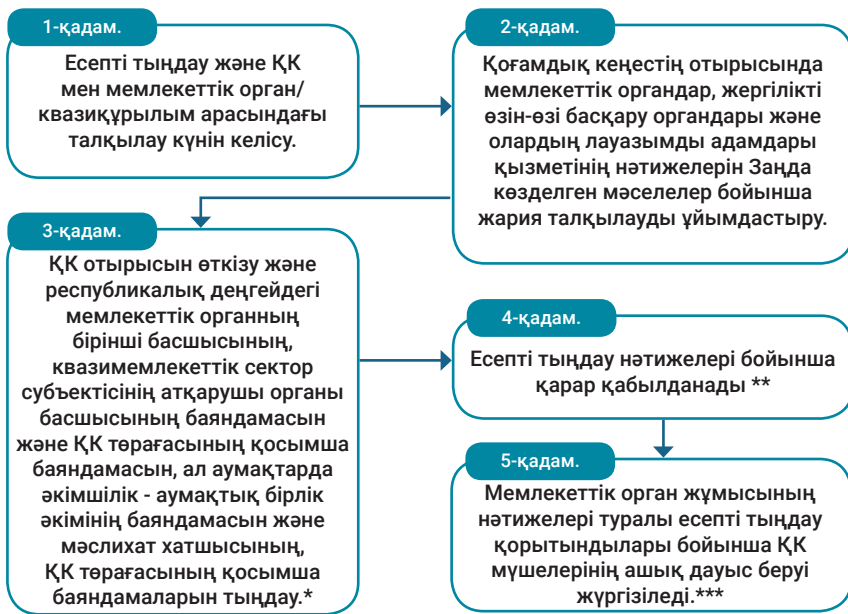
Қалай пайдаланады?⁷²

Мемлекеттік орган, квазимемлекеттік сектор субъектісі жұмысының нәтижелері туралы есепті тыңдауды ұйымдастыру және өткізу алгоритмі мынадай:

⁷⁰ 2 қараша 2015 жылғы № 383-V «Қоғамдық кеңестер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (30.12.2021 жылдағы күй бойынша өзгерістерімен және толықтырулармен). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36800092

⁷¹ Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 26 ақпан 2021 жылғы «Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және жүргізу ережелерін бекіту туралы» № 73 бұйрығы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>

⁷² Алгоритм Заңның 23-баб. Қоғамдық бақылауды ұйымдастыру және өткізу ережесінің 4 Параграфы негізінде жасалған. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2100022263>. Алгоритмде аталған талаптар Ұлттық әл-ауқат қорының Қоғамдық Кеңесінің қызметіне байланысты қатынастарға қолданылмайды.

16-сурет. Мемлекеттік орган, квазимемлекеттік сектор субъектісі жұмысының нәтижелері туралы есепті тыңдауды ұйымдастыру және өткізу алгоритмі

*** Жұмыс нәтижелері туралы есепті тыңдау барысында хаттама жүргізіледі, онда келесілер тіркеледі:**

- 1) есепті тыңдау күні және орны;
- 2) қатысушылар саны;
- 3) сөз сөйлеген лауазымды адамдардың тегі, аты, әкесінің аты (егер ол жеке басты куәландыратын құжатта көрсетілсе);
- 4) күн тәртібі, есептің мазмұны және сөз сөйлегені.

**** Қабылданатын қарар келесілерден тұруы тиіс:**

- 1) бақыланатын органдар мен олардың лауазымды тұлғаларының қызметін олардың құзыретіне кіретін мәселелер бойынша бағалау;
- 2) есепті тыңдау барысында анықталған жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделеріне нұқсан келтіретін немесе оларды шектейтін ережелерді жою жөніндегі ұсынымдар;

3) мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін жетілдіру жөніндегі ұсыныстар.

***** Есепті тыңдау нәтижелері бойынша дауыс беру ерекшеліктерін 14-кестеден қараңыз.**

5-қадам аясында мемлекеттік орган жұмысының нәтижелері туралы есепті тыңдау қорытындылары бойынша бірқатар ерекше шарттары бар мүшелерге ашық дауыс беру жүргізіледі:

Мемлекеттік орган/квази. құрылым жұмысы туралы есепті тыңдау нәтижелері бойынша ҚК мүшелерінің ашық дауыс беру ерекшеліктері.	Егер отырысқа қатысып отырған қатысушылардың жартысынан астамы есеп үшін дауыс берсе, есеп қабылданды деп саналады.
	Қатысып отырған ҚК мүшелерінің жартысынан астамы дауыс берген кезде есеп қабылданды деп саналады.
	Жұмыс нәтижелері туралы мақұлданған есеп мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің, жергілікті өкілді органның интернет-ресурстарында жарияланады.
	ҚК жұмыс нәтижелері туралы есепті қабылдамаған жағдайда, ҚК тиісті мемлекеттік органды, квазимемлекеттік сектор субъектісін ҚК өкілеттіктері аясында дайындалған ұсынымдарды жібере отырып, қабылданған шешім туралы хабардар етеді.
	ҚК жұмыс нәтижелері туралы есепті қабылдамаған жағдайда, мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің жұмыс нәтижелері туралы есепті қайта тыңдау туралы мәселеге бастамашылық жасайды.

14-кесте. Мемлекеттік орган/квазиқұрылым туралы есепті тыңдау нәтижелері бойынша ҚК мүшелерінің ашық дауыс беру ерекшеліктері.

Пайдалануға арналған ресурстар:

Жұмыс нәтижелері туралы мақұлданған есеп мемлекеттік органның, квазимемлекеттік сектор субъектісінің, жергілікті өкілді органның интернет-ресурстарында жарияланады.

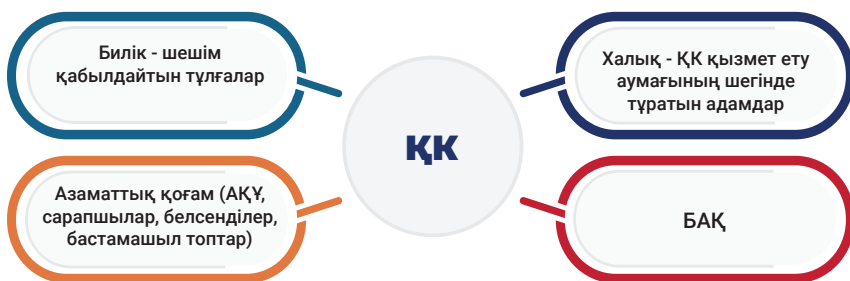
Мақұлданған есеп туралы ақпаратты көрсетілген ресурстармен шектелмей, сонымен қатар есепті ҚК мүшелерінің әлеуметтік желілердегі парақшаларында, ҚК ресми парақшаларында және мем/квази құрылымда жариялау туралы анонстарды пайдалана отырып тарату ұсынылады.

4-бөлім.

МАҚСАТТЫ АУДИТОРИЯМЕН

ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ

ҚК-нің мақсатты аудиториямен өзара әрекеттесуі ҚК тиімділігінің көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Мақсатты аудитория ретінде келесі топтарды қарастырған жөн:

17-сурет. ҚК мақсатты аудиториясы

Міндетті жариялылық ҚК тиімді жұмысының негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Жариялылық ҚК қызметінің дербес қағидасы ретінде әрекет етеді (Заңның 4-баб. 5-тт). Қағиданың мазмұны заңның 14-бабында бөлек ашылады, онда ҚК жариялылықтың элементтері көрсетілген, атап айтқанда ҚК халыққа келесілер жайында хабарлайды:

- оның азаматтық қоғаммен және мемлекеттік органдармен, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерімен өзара әрекеттесу нәтижелері;
- Қоғамдық кеңес құрамы;
- отырыстардың күн тәртібі;
- қабылданған шешімдер;
- қоғамдық маңызы бар басқа да мәселелер.

Ақпарат бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланады және (немесе) тиісті интернет-ресурстарда орналастырылады.

Өз қызметінде Қоғамдық кеңес және оның мүшелері (Заңның 7-баб. 2-т):

- өз қызметін қоғаммен өзара әрекет ете отырып жүзеге асыруға;
- жылына кемінде екі рет бұқаралық ақпарат құралдары және (немесе) интернет-ресурстар арқылы халыққа Қоғамдық кеңестің қызметі туралы ақпарат беруге;
- өз қызметі туралы жылдық есепті бұқаралық ақпарат құралдарында жариялауға және (немесе) тиісті мемлекеттік органның, жергілікті өзін-өзі басқару органының, квазимемлекеттік сектор субъектісінің интернет-ресурсында орналастыруға міндетті.

Ескертпе: Келесі мәліметтерді жария етпеуге міндетті (Заңның 7-бабы 2-т., 5-тармақшасы):

- *дербес деректер субъектінің келісімінсіз дербес деректерді, сондай-ақ Қазақстан Республикасының «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Заңына сәйкес қол жеткізуді шектеуге жатпайтын ақпаратты қоспағанда, мемлекеттік органның, жергілікті өзін-өзі басқару органынан немесе квазимемлекеттік сектор субъектісінен алынған мемлекеттік құпияларды немесе Қазақстан Республикасының заңдарымен қорғалатын өзге де құпияны құрайтын мәліметтерді.*

Осыған байланысты, біздің ойымызша, ҚК жариялылықты қамтамасыз ету бойынша белсенді іс-шаралар қабылдауы керек. Оларға келесілер жатқызылуы керек:

- БАҚ-пен тұрақты өзара әрекеттесуді жолға қою;
- билік органының ресми сайтында өз қызметі туралы ақпаратты жаңарту;
- ҚК еріктілігі мен дербестігін қамтамасыз ету үшін ҚК-ның

жеке сайты мен әлеуметтік желілердегі парақшаларын құрып, олардың жұмыс істеуін қамтамасыз ету керек;

- әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің (мысалы, телеграмм-арна, жедел желі, шағымдар мен ұсыныстардың онлайн кітабы) мүмкіндіктерін пайдалану арқылы қоғаммен тікелей байланыс арнасын қамтамасыз ету;
- сарапшыларды жария талқылауға тарту.

Біздің ойымызша, ҚК жұмысын БАҚ-та жариялау жай пресс-релиздер мен хабарландырулармен шектелмеуі керек, ҚК-ның жұмыс барысын сүйемелдейтін әртүрлі тараптардың дәлелдері бар егжей-тегжейлі материалдарды қамтуы керек. Бұл қоғаммен шынайы диалогты және ҚК қызметі нәтижелерінің негізгі бенефициарлары ретінде халықты және азаматтық қоғамды ақпараттандырудың тиісті деңгейін қамтамасыз етеді.

БАҚ және әлеуметтік желілер/мессенджерлер арқылы ҚК жұмысы мен қызметінің нәтижелері туралы бенефициарларды кеңінен хабардар ету негізгі тараптармен ҚК ынтымақтастығының тиімділігін арттырып қана қоймай, халықтың құқықтық сауаттылығы деңгейін арттыруды қамтамасыз етеді және азаматтар тарапынан мемлекеттік органдармен ынтымақтасу және шешімдер қабылдау процесіне белсенді қатысу бастамаларының өсуіне қосымша ынталандырулар тудырады. Бұл сондай-ақ азаматтық қоғамның дамуына және ҚК қалыптастыратын және/немесе онымен өзара әрекет ететін азаматтық қоғам ұйымдарының беделі мен кәсібилігінің өсуіне ықпал етеді.

Белсенді ақпараттық науқан арқылы ҚК оның қызметінің тиімділігіне әсер ететін жағымсыз факторларды төмендетуі немесе жоюы мүмкін. Атап айтқанда, азаматтық қоғаммен тығыз серіктестік байланыс құру және жариялылық арқылы халықпен тығыз өзара әрекеттесу төмендегілерді жоюға қабілетті:

- ҚК қызметін нормативтік-құқықтық реттеудің жеткіліксіздігін;
- билік пен ҚК-нің кез келген қызметіне қатысты қоғамның енжарлығын;

- билік органының басшылығы тарапынан тығыз өзара әрекеттесуге мүдделі болмауын;
- ҚК дайындаған ұсыныстардың кәсіби деңгейінің жеткіліксіздігін;
- ҚК қызметін әдістемелік қамтамасыз етудің болмауын.

Сонымен қатар белсенді жариялылықтан ҚК үшін әртүрлі салалардағы сыртқы мүдделі сарапшыларды тарту және АҚҰ ҚК-да ұсынылған немесе серіктестік АҚҰ арқылы сыртқы қаржыландыруды тарту, ҚК мүшелерінің кәсібилігін арттыру сияқты оның институционалдық әлеуетін дамыту бонус ретінде болады.

Біз тиімді жариялылықты құру үшін ҚК-ге келесі әрекеттерді қолдануды ұсынамыз:⁷³

- Мемлекеттік органдармен және квазимемлекеттік құрылымдармен бірлесіп жұртшылықты ҚК-ға қатысуға тартудың стратегиясы мен тактикасын әзірлеп, оны бекіту керек, онда осы кеңестердің қызметі туралы жұртшылықты хабардар ету, оларды танымал ету, кеңестерге қатысу бойынша халықтың қоғамдық белсенділігін арттыру, мемлекеттік қызметшілер арасында да, қатардағы азаматтар арасында да олардың беделін арттыру жөніндегі шаралар қамтылуға тиіс.
- Өзінің ресми сайттарында арнайы айдар құруға тиіс, онда ҚК өз қызметі туралы материалдарды (пресс-релиздерін, түсіндірмелерді, статистикалық деректерді, отырыстардың, кеңестердің, пресс конференцияларының, брифингтердің және т.б. аудио-және бейнежазбаларын) орналастыра алады. Құрылтайшылары немесе ортақ құрылтайшылары мемлекеттік органдар болып табылатын БАҚ-та ҚК-ның ағымдағы қызметін жария етуді қамтамасыз ету керек.

⁷³ Бұл ұсыныстардың көбі жаңа емес және 2016 жылы Қоғамдық кеңестердің жұмыс принциптері жұмысында айтылған ұлттық сарапшылардың ұсыныстарына негізделген. «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» ҚК жарияланымы. 2016 ж. URL: <https://lprc.kz/wp-content/uploads/2020/01/PRINCZIPIY-RABOTY-OBSHHESTVENNYH-SOVETOV.pdf> Стр. 14-16. Ескі, бірақ өзектілігін сақтаған барлық ұсыныстар құсбелгілермен белгіленген. Жаңа нұсқаулар көрсеткілермен белгіленген.

- ҚК халықтың, оның әлеуметтік топтарының қажеттіліктері мен мүдделерін дәл анықтау, қоғамдық мәселелерді шешу саласына қосымша зияткерлік, рухани, ұйымдастырушылық ресурстарды тарту, сондай-ақ ҚК қызметін сыртқы бағалауды алу және осы қызметті үнемі жетілдіру мақсатында азаматтармен, азаматтық қоғам институттарының өкілдерімен, ғалымдармен, кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың басшыларымен тиісті белсенді өзара әрекеттесуі тиіс.
- ҚК жария талқылау және қоғамдық пікірді зерттеу түрінде жұртшылықпен консультациялар ұйымдастыруы тиіс. Жұртшылықпен консультацияларды нақты жоспарлау, қызметтің басым салаларын және жұмыстың негізгі бағыттарын айқындау керек.
- ҚК азаматтардың өтініштерін - ұсыныстарды, мәлімдемелерді, шағымдарды қарап, сол немесе басқа мәселе бойынша азаматтардың пікірін ескеруі керек. Осы мақсатта ҚК келіп түскен өтініштер мен шағымдарды ғана емес, сонымен қатар азаматтарды жеке қабылдауды, сондай-ақ көшпелі қабылдауларды жүзеге асыруды қарастырған жөн.
- ҚК маңызды мәселелері бойынша билік органдарына негізделген көзқарас пен ұсыныстар жасау үшін барлық меншік нысандарындағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдардың қатысуымен әртүрлі коммуникативті іс-шараларды ұйымдастыру маңызды.
- ҚК билік органдарымен конференциялар, отырыстар өткізіп, өз ұсыныстарын билік органы басшылығының қарауына беруі керек. Тиісті іс-шараларды әзірлеу және оларды жүйелі түрде жариялау мақсатында ҚК қызметінің стратегиялық, тактикалық және жедел мақсаттары мен міндеттерін айқындаған дұрыс.
- ҚК веб-парақшаларын үкіметтік сайтта немесе жаңалықтармен, тәжірибемен және табысты жұмыс практикаларымен алмасу үшін барлық қоғамдық кеңестердің жеке порталын құрған орынды. Қоғамдағы қызметін насихаттау үшін ҚК жұ-

мысы туралы жаңалықтармен тоқсан сайынғы бюллетень шығаруды ұйымдастыру пайдалы .

- Азаматтық қоғамды қалыптастырудың негізі ретінде қоғамдық кеңестер жұмысының үздік тәжірибесін танымал ету үшін әлеуметтік жарнама, теле және радиобағдарламалар жасауды қамтамасыз еткен орынды. Құрылтайшылары немесе ортақ құрылтайшылар мемлекеттік органдар болып табылатын БАҚ-та ҚК-нің ағымдағы қызметін жария етуді қамтамасыз ету керек.
- ҚК БАҚ-пен ынтымақтастық орнату, кеңестердің жұмысын олардың мүшелері болып табылатын азаматтық қоғам институттарының сайттарында жариялау және т.б. жұмыстар жүргізуі керек.
- Мемлекеттік органдар әзірлейтін нормативтік-құқықтық актілердің жобаларына кәсіби ұсыныстар дайындау үшін кеңес мүшелері болып табылмайтын азаматтық қоғам институттарымен, сондай-ақ сарапшылармен, ғалымдармен ынтымақтастықты күшейту керек.
- Құрамына орталық және жергілікті билік органдары жанындағы ҚК басшылары (уәкілетті мүшелері) кіретін өзін-өзі реттейтін үйлестіруші және әдістемелік орган құру керек. Органның жұмысы аясында ҚК жұмысы үшін қажетті ұсынымдармен үлгілерді әзірлеуді жүзеге асыру, кеңестер қызметінде туындайтын проблемалық мәселелерді шешудің бірлескен тәсілдерін әзірлеу, тәжірибе алмасу үшін семинарлар өткізу, кеңестер жұмысын көпшілікке тарату мақсатында ақпараттық науқандарды іске асыру қажет.
- Тек билік органдарының лауазымды тұлғаларын ғана емес, сонымен қатар ҚК басшылары мен мүшелерін де оқыту мен біліктілігін арттырудың үздіксіз жүйесін құру қажет.
- ҚК жұмысының барысын жолға қою керек, оларды ашық және жұртшылыққа түсінікті ету керек. Атап айтқанда, мақсатты түрде 1) ҚК жұмысының жылдық жоспарын және ба-

сымдықтарын әзірлеу; 2) комиссиялар қызметінің тоқсан сайынғы жоспарларын әзірлеу; 3) азаматтық қоғаммен тұрақты кері байланысты ұйымдастыру және басымдықтарды белгілеу; 4) биліктің алқалы органдарының құрамына кіру; 5) ҚК қызметінің билік органы мен квази құрылымның басымдықтарына сәйкес келетін басымдықтарын айқындау, бұл ретте билік органының құрылымын қайталамауға тырысу; 6) белгілі бір басымдықтар бойынша комиссиялар құру қажет.

Біз сонымен қатар мыналарды ұсынамыз:

- ҚК үшін коммуникациялық стратегияны әзірлеу. Коммуникациялық стратегия ұзақ мерзімді перспективада ҚК коммуникациясының стратегиялық көрінісі мен жол картасын қамтамасыз етуге арналған. Одан басқа, ол коммуникациялық қызметті және хабарламаларды мемлекеттік органмен/квазиқұрылыммен үйлестіруге көмектеседі. Коммуникациялық стратегия ҚК-ға ішкі және сыртқы негізгі мүдделі тараптармен тиімді және жүйелі түрде өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін бірқатар іс-шаралар мен бағдарламаларды анықтауға көмектеседі. Коммуникациялық стратегия тиімділіктің негізгі көрсеткіштерін (KPIs) анықтауы тиіс. ҚК коммуникациялық стратегиясы ситуациялық талдауды, мақсаттарды, мүдделі тараптардың негізгі топтарының сипаттамасын, негізгі хабарламалар мен негізгі байланыс арналарын, тәуекелдер мен болжамдарды, сонымен қатар негізгі стратегиялық қадамдар мен ұсыныстарды қамтуы керек. Стратегияны әзірлеу әдетте қымбатқа түседі, осыған байланысты мемлекеттік органның / квазиқұрылымның көмегіне баға жетпейді, өйткені дәл солар ҚК-ның материалдық жабдықталуын қамтамасыз етеді. Сондай-ақ, осындай стратегияны әзірлеуге демеуші болуға дайын ынталы және белсенді АҚҰ, коммерциялық құрылымдардың көмегін қолдану пайдалы.
- Жаңа стратегиялық мақсаттар мен міндеттер негізінде коммуникациялар ситуациялық сипатты емес, жоспарлы және ойластырылған сипатта болуы үшін мүдделі тараптар топтарымен

коммуникация матрицасын қамтитын ҚК Коммуникация жоспарын әзірлеп, жасау қажет.

- ҚК белсенді ақпараттық науқаны үшін мемлекеттік органның баспасөз қызметін немесе квазиқұрылымын пайдалану керек.
- ҚК ақпараттық науқанының тиімділігін бағалау және жариялылықты қамтамасыз ету шараларын түзету үшін ҚК бедел индексін зерттеуді мақсатты түрде жүргізу керек.
- БАҚ-та жариялау нәтижелерін алу және ҚК жұмысы мен коммуникациясына байланысты мәселелер бойынша БАҚ-тың көңіл-күйін қадағалау үшін БАҚ-қа тұрақты мониторинг пен талдау жүргізу маңызды.
- ҚК мүшелеріне БАҚ-пен өзара әрекеттесу және әлеуметтік желілерде жайғастыру дағдыларын үйрету маңызды.
- ҚК нәтижелері мен қызметі туралы ақпаратты жылжыту үшін БАҚ-пен және әлеуметтік желілермен аса жиі байланысатын қоғамда беделі жоғары ҚК бір немесе бірнеше белсенді мүшелерін мақсатты түрде таңдау керек. ҚК-ның бұл мүшелері орталық коммуникаторлар және ҚК-нің баспасөз хатшысы ретінде әрекет етуі тиіс.
- ҚК мүшелерінің медиа коммуникациялары және олардың әлеуметтік желілердегі қарым-қатынасы жөніндегі Ережелерді (саясатты) әзірлеу қажет.
- ҚК үшін дағдарысты басқару жоспары болуы керек және ҚК мүшелерін дағдарыстық коммуникациялар тақырыбында оқыту керек.

**ҚАЗАҚСТАНДА ҚОҒАМДЫҚ
КЕҢЕСТЕРДІҢ ФУНКЦИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ
ПРАКТИКАЛЫҚ ОҚУ ҚҰРАЛЫ**

Рәсімдеу мен мәтінді беттеу: Субботина В.В.

Басып шығару: 10. 08. 2022 г.

Формат: 60x84

Оқу басылымы: 13,9

Тираж: 200 дана

 Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ.,
Космонавт к-сі 62А, 8-қабат

 + 7(7172)272-318/19

 rol-i-kazakhstan@abaroli.org